

КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра економіки, організації та управління підприємствами

Пояснювальна записка
до кваліфікаційної роботи
другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему «Оцінювання ефективності інвестиційної діяльності підприємства та
перспективні напрямки її забезпечення»

Виконав: здобувач 2 курсу, групи ЕП-23м
спеціальності 051 Економіка

Мартинюк Максим Володимирович

Керівник: Нікульнікова Ганна

Володимирівна

Рецензент: Бондарчук Ольга Михайлівна

м. Кривий Ріг – 2024 р.

КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та
управління бізнесом

Кафедра економіки, організації та
управління підприємствами

Спеціальність: 051 Економіка

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Зав. кафедри ЕОУП,
проф., д.е.н. Альона ШАХНО

« ____ » _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу другого (магістерського) рівня вищої освіти

Мартинюку Максиму Володимировичу

-
1. Тема роботи «Оцінювання ефективності інвестиційної діяльності підприємства та перспективні напрямки її забезпечення», затверджена наказом по університету від «01» жовтня 2024 р. № 907с.
 2. Термін здачі студентом закінченої роботи: 06.12.2024 р.
 3. Вихідні дані до роботи: звіти про роботу ТОВ СП «НІБУЛОН» за 2019-2023 рр. з офіційного сайту підприємства, періодична та спеціальна література з економіки, методичні вказівки кафедри економіки, організації та управління підприємствами
 4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки: теоретико-методологічні основи визначення поняття та класифікації інвестицій; економічний аналіз та характеристика ефективності діяльності ТОВ СП «НІБУЛОН»; впровадження організаційно-економічних заходів, спрямованих на покращення результатів інвестиційної діяльності ТОВ СП «НІБУЛОН.
 5. Перелік демонстраційного матеріалу: класифікація інвестицій; основні техніко-економічні показники ТОВ СП «НІБУЛОН» за 2019-2023 рр.; витрати, необхідні

для відкриття олійниці ТОВ СП «НІБУЛОН»; плановий баланс грошових надходжень і витрат за проектом; розрахунок показників ефективності проекту та аналіз ризиків.

6. Консультанти по роботі із зазначенням розділів, що стосуються їх:

Розділи	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 1	доц. Нікульнікова Г.В.	28.09.24	10.10.24
Розділ 2	доц. Нікульнікова Г.В.	11.10.24	23.10.24
Розділ 3	доц. Нікульнікова Г.В.	24.10.24	22.11.24
Нормоконтроль	доц. Поліщук І.Г.	06.12.2024	

7. Дата видачі завдання 11.09.2024 р.

Керівник _____
(підпис)

Завдання прийняв до виконання _____
(підпис)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Термін виконання	Примітки
1	Співбесіда зі студентом за тематикою роботи, видача переліку рекомендованої нормативної, інструктивної бази та учбової літератури	30.08.2024р	виконано
2	Збір матеріалів до випускної роботи	02.09. -12.09.2024р	виконано
3	Групування та аналіз зібраного матеріалу, уточнення завдань випускної кваліфікаційної роботи	13.09 -27.09.2024р	виконано
4	Підготовка I розділу випускної кваліфікаційної роботи та подання його керівникові	28.09 -10.10.2024р	виконано
5	Підготовка II розділу випускної кваліфікаційної роботи та подання його керівникові	11.10 -23.10.2024р	виконано
6	Підготовка III розділу випускної кваліфікаційної роботи та подання його керівникові	24.10 -25.11.2024р	виконано
7	Підготовка вступної частини	24.10 -22.11.2024р	виконано
8	Перевірка роботи керівником та доопрацювання роботи	23.11 -29.11.2024р	виконано
9	Отримання відгуку керівника та рецензії	30.11 -02.12.2024р	виконано
10	Попередній захист роботи	06.12.2024р	виконано
11	Захист роботи в ДЕК	16.12.2024р	

Здобувач _____

(підпис)

Науковий керівник _____

(підпис)

РЕФЕРАТ

на кваліфікаційну роботу другого (магістерського) рівня вищої освіти
здобувача спеціальності 051 Економіка

Мартинюка М.В. «Оцінювання ефективності інвестиційної діяльності підприємства та перспективні напрямки її забезпечення». – КНУ, 2024 р.

Кваліфікаційна робота виконана на 105 сторінках, містить 32 таблиці, 16 рисунків. При підготовці роботи використано 97 літературних джерел.

Мета кваліфікаційної (магістерської) роботи: обґрунтування теоретичних і науково-методичних основ ефективності заходів з підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємства.

Завдання дослідження: проаналізувати теоретико-методологічні засади інвестиційної діяльності підприємства; оцінити виробничо-господарської та фінансової діяльності ТОВ СП «НІБУЛОН»; обґрунтувати напрями підвищення економічної ефективності та доцільності інвестиційної діяльності в ТОВ СП «НІБУЛОН»; дослідити вплив ключових чинників на ефективність інвестиційного проєкту ТОВ СП «НІБУЛОН»; розробити економіко-математичну моделі та оцінити ефективність результатів інвестиційної діяльності ТОВ СП «НІБУЛОН».

Об'єкт дослідження: процеси підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємства.

Предмет дослідження: теоретичні, методичні та практичні аспекти підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємства.

Одержаний економічний ефект (ефективність): запропоновано інвестиційний проєкт з відкриття олійниці та реалізації різних рослинних олій, макухи, лузги. Даний проєкт обрано з позиції безвідходності та беззбитковості виробництва, оскільки саме господарство може виступати основним постачальником сировини. Реалізація даного проєкту дозволить одержувати близько 5036,35 тис. грн в рік додаткової виручки.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, аграрне підприємство, ефективність, проєкт.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙ.....	9
1.1.Аналіз теорії та практики щодо визначення сутності інвестиції та їх класифікація.....	9
1.2.Методичні важелі щодо оцінки інвестиційної діяльності підприємства....	21
1.3.Порівняльна характеристика показників виробничо-господарської діяльності підприємств в системі галузі.....	29
Висновки до розділу 1.....	37
РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ СП «НІБУЛОН».....	39
2.1. Аналіз техніко-економічних показників роботи підприємства.....	39
2.2. Встановлення впливу інвестицій на ефективність діяльності ТОВ СП «НІБУЛОН».....	61
2.3. Обґрунтування критерію оцінки інвестиційної діяльності та заходи щодо її покращення.....	65
Висновки до розділу 2.....	73
РОЗДІЛ 3. ВПРОВАДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗАХОДІВ, СПРЯМОВАНИХ НА ПОКРАЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ СП «НІБУЛОН».....	74
3.1. Розробка економіко-математичної моделі та встановлення взаємозв'язків між її складовими.....	74
3.2. Обґрунтування методу оптимізації та реалізації економіко-математичної моделі.....	79
3.3. Ефективність результатів оптимізації.....	84
Висновок до розділу 3.....	93
ВИСНОВКИ.....	95
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	98
ДОДАТКИ.....	107

ВСТУП

Забезпечення стійкого фінансового положення підприємства будь-якого виду діяльності та форми власності в сучасних умовах вимагає значної фінансової та інвестиційної підтримки, адже саме інвестиції є джерелом майбутніх вигод та конкурентних переваг. Це зумовлює потребу в формуванні системи управління інвестиційною діяльністю на базі наукових підходів та програм розвитку, економічно обгрунтованого та доцільного планування її ключових напрямків і форм реалізації, забезпечення здійснення спільних цілей розвитку виробничо-господарської діяльності та співвіднесення до мінливих умов зовнішнього середовища функціонування підприємства. Ефективним інструментом майбутнього стратегічного забезпечення інвестиційної діяльності підприємства є розроблення конкретних інвестиційних проектів та планів діяльності.

На сьогоднішній день, через воєнну агресію Російської федерації, економіка України перебуває в кризовому стані. А тому питання інвестицій та інвестиційної діяльності є болючим та актуальним, як ніколи. З одного боку, інвестиції можуть стати порятунком для діяльності більшості підприємств України та й в цілому для економіки країни, даючи їй можливість «залишитись на плаву» та відроджувати за рахунок інвестиційних коштів країну. З іншої сторони, постає питання, як забезпечити приплив інвестицій в країну, яка перебуває в стані війни. Звісно, базовою ознакою інвестиційної діяльності є її ризиковість. Та в умовах війни, ризик вкладання коштів в Україну та українську економіку, промисловість, можна помножити на десять. Тому перед державою та підприємцями постає неймовірно складне завдання розробки механізму залучення інвестицій в країну та гарантування власникам одержання стабільного прибутку. Питаннями дослідження ефективності інвестиційної діяльності присвячені роботи багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема В.Г. Білолипецького, В.В. Білика, О.М. Вінника, С.М. Воробйова, М.С. Герасимчук, М.П. Денисенко, А.П. Дуки, А.Г. Загороднього, М.І. Кісіль, М.Ю. Коденської, М.І. Крупки, Т.В. Майорова, С.В.

Онікієнко, О.С., О. Погасія, Є.А. Стефанович, Н.О. Титаренко, В.Г. Федоренко, Я.А. Шевцової, О.Ю. Шилової, Б.М. Щукіна та ін.. Незважаючи на величезну кількість публікацій, багато аспектів інвестиційної діяльності та розробки напрямів підвищення інвестиційної діяльності підприємства залишаються недопрацьованими, що обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних і науково-методичних основ ефективності заходів з підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємства.

Для досягнення зазначеної мети поставлено та вирішено наступні завдання:

- ✓ проаналізувати теоретико-методологічні засади інвестиційної діяльності підприємства;
- ✓ оцінити виробничо-господарської та фінансової діяльності ТОВ СП «НІБУЛОН»;
- ✓ обґрунтувати напрями підвищення економічної ефективності та доцільності інвестиційної діяльності в ТОВ СП «НІБУЛОН»;
- ✓ дослідити вплив ключових чинників на ефективність інвестиційного проєкту ТОВ СП «НІБУЛОН»;
- ✓ розробити економіко-математичну моделі та оцінити ефективність результатів інвестиційної діяльності ТОВ СП «НІБУЛОН».

Об'єктом дослідження є процеси підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємства.

Теоретичною та методологічною основою дослідження стали праці вітчизняних і зарубіжних науковців з питань підвищення ефективності інвестиційної діяльності аграрного підприємства. Інформаційну основу кваліфікаційної роботи становлять закони України, нормативні документи, котрі регулюють діяльність підприємств в Україні; офіційні дані Державного комітету статистики Дніпропетровської області; фінансово-економічна інформація, дані бухгалтерського обліку, статистична звітність ТОВ СП «НІБУЛОН».

Для вирішення заявлених завдань в роботі було використано наступні методи дослідження: аналізу й синтезу; індукції та дедукції; діалектичний метод; спостереження; монографічний; статистичний; кореляційно-регресійний аналіз; розрахунково-конструктивний; економіко-статистичний. Обробку вихідних даних здійснено з допомогою використання програмного забезпечення Microsoft Excel.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні теоретичних та науково-методичних положень щодо обґрунтування напрямків підвищення ефективності інвестиційної діяльності аграрних підприємств.

Практичне значення одержаних результатів кваліфікаційного дослідження полягає в розробці конкретних напрямків і пропозицій щодо підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємства.

Основні результати і висновки наукових досліджень доповідались і отримали позитивну оцінку на Міжнародній науково-практичній конференції «Стан, проблеми та перспективи розвитку науки, освіти та суспільства» «Методологічні важелі щодо оцінки інвестиційної діяльності підприємства» (Полтава, ЦФЕНД, 27 вересня 2024 р.).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙ

1.1 Аналіз теорії та практики щодо визначення сутності інвестиції та їх класифікація

Зміст поняття «інвестиції» можна звести до найбільш обговорюваного питання в юридичній та економічній літературі, яке пов'язане з кількома моментами.

По-перше, немає єдиного підходу до розуміння терміну в економічній теорії, а також теорії цивільного та господарського права. Тому Ковальчук Т.І. пише, що, як і в економічній літературі, складність розробки правової природи інвестицій обумовлена складністю цих понять та створенням множинності видів і форм капіталу та інвестицій.

По-друге, законодавство та правозастосовча практика з цього питання недостатньо стабільні та чіткі. Тому існуючі законодавчі положення навряд чи є задовільними.

Термін «інвестиції» в основному належить до економічного поняття і є основною системою економічної діяльності, яка характеризує поточний стан розвинених економік.

Цей термін, мабуть, один із найбільших розпливчастих в економічній літературі. Наприклад, до макроекономіки інвестицій включають ті інвестиції, які призводять до зростання валового внутрішнього продукту і, таким чином, зростання реального сектора економіки.

Термін «інвестиції» в основному належить до економічного поняття і є основною системою економічної діяльності, яка характеризує поточний стан розвинених економік.

Цей термін, мабуть, один із найбільших розпливчастих в економічній літературі. Наприклад, до макроекономіки інвестицій включають ті інвестиції, які призводять до зростання валового внутрішнього продукту і, таким чином, зростання реального сектора економіки.

За С. Росс, інвестиційні програми можна збільшити як збільшення вартості капітальної власності, незалежно від того, що складається з основного, оборотного чи оборотного капіталу [96, с. 483].

З. Боди, А. Канн та А. Маркус розуміють інвестиції як збільшення обсягу капітальних операцій в економічній системі, тобто збільшення пропозиції виробничих ресурсів, що розглядаються людьми [90, с. 604].

В юридичній літературі робилися спроби систематизувати погляди на сутність інвестицій в економічній літературі. Тому І.В. Петрова виділила таку групу.

Автор вважає, що до першої групи належать вчені, які використовують інвестиції як вкладення капіталу (наприклад, А.М. Гончарук [17], Н.А. Караван [33], О.В. Погорелова [63]).

Друга група - це вчені, які пояснюють концепцію інвестицій з точки зору витрат, водночас показуючи, що інвестиції - це продаж грошей для отримання майбутнього виходу (наприклад, З. Боди, А. Канн та А. Маркус [90]).

Третя група робить інвестування за об'єктами, що використовують в процесі підприємницької діяльності (О.С. Мороз [51], Д.В. Різник [70]).

Проте ми вважаємо цей поділ умовним, оскільки існує багато «економічних трактів» цього поняття, спільним серед яких є включення поняття «капітал».

Це означає, що ці поняття збігаються, інакше не було б потреби ввести додаткове поняття «інвестиції». Як казав А. Дамодаран: «Сутність слід примножити понад потребу» [92].

Таким чином, кожен із перерахованих економістів вказує на те, що, на його думку, є список ознак, які ідентифікують капітал як інвестицію.

Поняття «капітал» у широкому розумінні (франц. та англ. capital походить від латинського Capitalis - «головний») включає все, що може принести дохід або ресурси, створені людиною для виробництва товарів і послуг.

Отже, третя група авторів, розглядаючи предмети, що застосовуються в процесі підприємницької діяльності, як інвестиції, фактично також говорять про вид капіталу. Що стосується поняття «витрати», то необхідно зробити наступне уточнення. У найзагальнішому випадку вони працюють як закриття ресурсу, тобто його зменшення або використання для досягнення мети.

Іншими словами, стаття витрат - це те саме, що і капітал (яка його частина, який є ресурс), але спрямована на досягнення поставленої мети. З іншого боку, «капітал», що входить до поняття «інвестиції», - це не просто «капітал», а «капітал», надання якого є забезпечення певного прибутку (наприклад, його збільшення).

Можна, однак, заперечити, що тут ми маємо «множення сутності». Відповідно до поняття «капітал» (франц., англ.) від лат. capitalis – «головний») у широкому розумінні включає все, що може принести дохід, або ресурси, створені людиною для виробництва товарів і послуг. Отже, поняття «капітал» з самого початку пов'язане зі здатністю до відтворення вартості, іншими словами, здатністю отримувати певні блага [74].

На це можна відповісти так: ознака капіталу «здатність приносити дохід» не дорівнює ознаки «мета отримання певної вигоди».

По-перше, ознака «здатність генерувати прибуток» є іманентною, тобто якщо ця ознака відсутня, то відсутня і вся сутність «капіталу». Друга ознака, на відміну від першої, не є іманентною. Тому при наявності цього знаку буде свідчити лише про дозвіл чи заборону віднесення інвестицій до «конкретного капіталу», але не віднесення явища до капіталу. Це пояснюється тим, що характеристика «мета» чужого поняттю капіталу. Це означає, що для поняття капіталу характерне «цільове призначення» вводиться ззовні. Тобто самостійно і ізольовано власник капіталу вирішує, в який саме інвестиційний проект інвестувати частину свого всього капіталу [41, с. 73].

По-друге, перша характеристика забезпечує уявну можливість капіталу приносити дохід. Наприклад, який капітал в ідеалі може взагалі не приносити дохід, тому найбільш головним є наявність самої можливості, яка може бути не реалізована. Друга ознака при цьому не має деяких характеристик, оскільки навряд чи запланована мета може бути описана з точки зору реалізації.

Звичайно, такий підхід дозволяє розглядати інвестиції як капітал, що має цільове призначення (утримання певної вигоди), а інвестиційну діяльність – як процес розміщення такого капіталу. Юридичні поняття «інвестиції» та «інвестиційна діяльність» необхідно відрізнити від економічних.

Під інвестиціями розуміються всі майнові та інтелектуальні цінності, вкладені в об'єкти підприємницької та іншої, в результаті яких створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект.

А.П. Єрмак пише: «За змістом цього визначення родовим поняттям для інвестицій було поняття майнових та інтелектуальних цінностей» [28, с. 31]. Додатковою ознакою, що розрізняє інвестиції від інших майнових та інтелектуальних цінностей, на думку автора, є вказівка на напрямок їх інвестування - об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, при цій діяльності, у яку вкладено інвестиції, що відмежовуються від інших видів діяльності за її результатом: формування прибутку (доходу) або досягнення соціального ефекту.

Інвестиції на сьогодні розпочалися декількома нормативними актами.

Крім того, до першого підходу [30, 51, 72] інвестиції – це довгострокове вкладення коштів, спрямоване на отримання доходу, у різних галузях підприємства, підприємницькі проекти, інноваційні проекти тощо. Суттєвими ознаками інвестицій є: довгострокове інвестування; (більше року) у виробництві для реалізації економічного ефекту (зростання доходів, прибутку, конкурентоспроможності). відповідно до другого підходу [21, 29, 84] інвестиції являють собою капітал, вкладений виключно суб'єктами господарювання (громадянами, підприємствами, органами державного управління тощо) в різні об'єкти. Термін інвестування не показано, цільовий ефект економічний.

Інвестиції розглядаються, відповідно до третього підходу [9; 24; 70], як будь-які цінності, що закладаються економічними суб'єктами в об'єкти багатьох видів діяльності. Термін інвестування чітко не визначений; цілі їх впливу економічні та соціальні. Четвертий підхід [42; 76] базується на такій позиції: інвестиції - це вкладені цінності в будь-який вид діяльності для отримання економічного, соціального - та іншого - практично корисного ефекту. Поважаємо, що четвертий підхід найбільш повно показує наявність багатоцільового та багатофункціонального характеру інвестиційних проектів, тому його слід прийняти в сучасних умовах.

Інвестиції слід відрізнити від поточних витрат на виробництво і збут, а також від спекуляції. Різниця між інвестиціями та поточними витратами виникає в тому, що інвестиції очікуються протягом періоду, в якому вони відзначаються, і протягом ряду наступних періодів. ефект поточних витрат очікується в період їх здійснення.

Основні ознаки, які відрізняють інвестиції від спекуляцій, значно включають:

Це скоріше інвестиції, коли їх можна виправдати фактами, перспективами, ризиками, все інше – спекуляції.

2. Мета інвестування. Якщо інвестиція створена з отриманням доходу у вигляді дивідендів, які мають систематичний характер, то інвестиція називається інвестицією. Якщо інвестиція спрямована на отримання доходу, після різниці в ціні активу (акції, паю, товару) дохід генерується лише один раз під час продажу або погашення активу, це спекуляція.

3. Суть операції. Інвестування забезпечує придбання активів, усі власники разом з якими заощаджують, у кінцевому підсумку, більше грошей, ніж вони витратили на їх придбання. Це «гра з позитивною сумою». Спекуляції припускають прибуток одних гравців - за допомогою збитків інших. Це «гра з негативною сумою».

Дослідники макроекономічної проблематики виділяють наступні види інвестицій: автономні інвестиції (незалежні від величини національного доходу) індуквані інвестиції (залежні від величини національного доходу).

На думку коментаторів фінансистів U.Sharp, H.Alexander та J.Bailey, відмінність між реальними та фінансовими інвестиціями доцільна. Реальні інвестиції починаються як інвестиції в будь-які матеріальні активи, землю, обладнання, установки тощо. Реальні інвестиції різко відрізняються від фінансових інвестицій, які є паперовими контрактами. зазвичай один служить доповненням до іншого. Наприклад, якщо суб'єкт господарювання потребує коштів для реальних інвестицій, він може тематизувати по випуску та додаткові дії, купівля яких буде реальною інвестицією для покупців.

Ю.О. Світлична вважає, що реальні інвестиції – це інвестиції в оновлення наявної матеріально-технічної бази підприємства, збільшення його виробничих потужностей, розробку нових продуктів чи технологій, інноваційних нематеріальних активів, будівництво житла, об'єктів соціально-культурного побуту, а також витрати на екологію. тощо [75, с. 57]. За її висновком, фінансові інвестиції - це довгострокові фінансові інвестиції в цінні папери інших компаній - постачальників сировини, спільних з компаніями підприємства, які гарантують джерела надходження сировини, збут продукції тощо.

Більш того, на думку Ю.О. Світличної, для проведення аналізу інвестиційної діяльності підприємства важливо виділити валові та чисті інвестиції. Валові інвестиції - це обсяг усіх інвестицій у звітному періоді. Чисті інвестиції - це валові інвестиції за вирахуванням суми амортизаційних відрахувань за звітний період. Якщо величина чистих інвестицій додаткова і при цьому займає значну частину прибутку в загальній сумі валових інвестицій, то це характеризує підвищений економічний потенціал підприємства, далі спрямовується значна частина прибутку на процес інвестування. І навпаки, якщо величина чистих інвестицій від'ємна, то це призведе до зниження виробничого потенціалу підприємства, після чого «рве» лише на прибуток, а й дещо на амортизаційний фонд. Якщо сума чистих інвестицій дорівнює нулю, це означає, що на кону як інвестиція поставлені лише амортизаційні відрахування, а на підприємстві немає економічного зростання та не створюється база прибутку.

О. Атамас [2]. та О. Самоєнкова [74] виділяє інвестиції за такими видами:

1. у матеріальних (реальних) активах - виробничі будівлі та споруди, а також будь-які машини та обладнання, термін служби яких перевищує один рік;

2. у грошових активах - право на отримання грошових сум іншими матеріальними та юридичними активами (розміщення коштів на банківських депозитах, придбання акцій, зобов'язань тощо);

3. нематеріальні (невидимі) активи – цінності, придбані підприємством у результаті реалізації програми перепідготовки або підвищення кваліфікації персоналу, розробки товарних знаків, отримання ліцензій тощо.

Слід зазначити, що в економічній теорії та практиці спеціальний термін «інвестиції в людський капітал» часто використовується для визначення вкладення ресурсів у вдосконалення співробітників, підвищення рівня їх професіоналізму [15, 88].

Залежно від рівня впливу на ринкові позиції підприємства, вони пропонують розрізняти пасивні інвестиції (які забезпечуються в кращому випадку, щоб показники, що характеризують прибутковість інвестицій у діяльність даного підприємства) не зменшуються через заміну старого обладнання, навчання нового персоналу замість вивільнених працівників. тощо) та активні інвестиції (які забезпечують підвищення конкурентоспроможності та прибутковості підприємства на основі раніше досягнутих рівнів та обумовлені впровадженням нової технології, організацією випуску товарів, захопленням нових ринків або поглинанням конкурсних фірм) [70, с. 2529].

С.В. Філіппова та В.А. Сааджан припускають, що з точки зору завдань, на які вони спрямовані, інвестиції у фізичні активи можна поділити на такому вигляді [80, с. 470]:

✓ інвестиції в підвищення ефективності - їх мета виникає, насамперед, у створених умовах для зниження витрат підприємства шляхом заміни обладнання, навчання персоналу або перенесення виробництва в регіони з більш сприятливими умовами виробництва.

✓ інвестиції для підвищення виробничих потужностей - завдання таких інвестицій у розширення можливостей виробництва товарів для ринків, які раніше сформувалися в рамках існуючого виробництва;

✓ інвестиції у створення нових виробничих потужностей - спрямовані на забезпечення створення абсолютно нових підприємств, які виробляють товари, які підприємство раніше не виробляло (або забезпечення надання нових видів послуг) або дозволяють підприємству спробувати перейти з продукції, яку він раніше виробляв, до нових ринків. продукти;

✓ інвестиції, щоб відповідати вимогам національних агенцій. Забезпечення інвестицій, коли компаніям необхідно відповідати вимогам національних регулюючих агенцій щодо екологічних стандартів, безпеки продукції чи інших умов експлуатації, які не можуть бути гарантовані за відсутності вдосконалення управління.

Для кожного перерахованого типу інвестування пов'язують рівень ризику, за який вони розуміють, наскільки небезпечно було б не спекулювати на ймовірний ринок на зміни в результатах роботи фірми після інвестування (рис. 1.1).

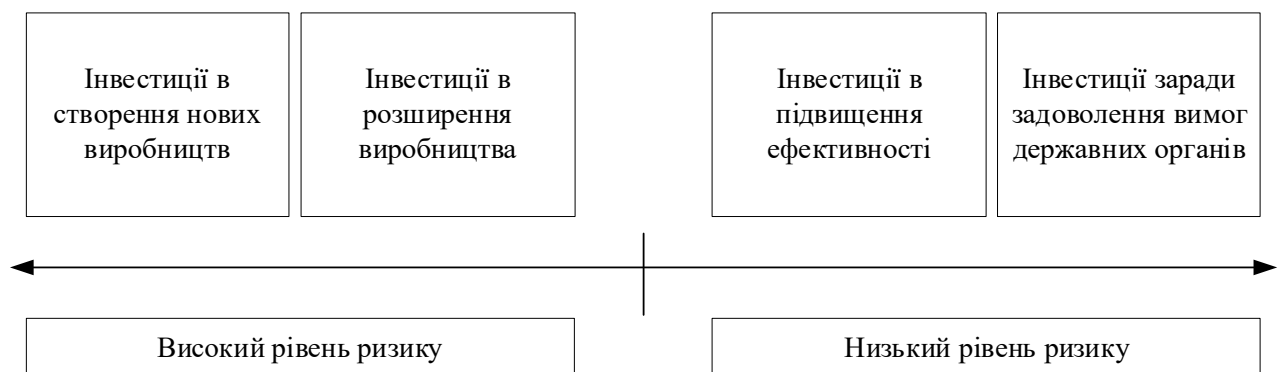

Рисунок 1.1 – Зв'язок між типом інвестицій та рівнем їх ризикованості

(узагальнено на основі джерел: [49, 61 86])

Нові організації виробництва, спрямовані на виведення на ринок нових продуктів, пов'язані з найбільшим ступенем невизначеності, тоді як підвищення ефективності виробництва (зниження витрат) для вже прийнятих ринкових продуктів несе негативні ризики з мінімальними інвестиційними наслідками.

Інвестиції, які відповідають вимогам національних регуляторних органів, також пов'язані з низьким рівнем ризику [9, с. 217].

В.І. Коваль вважає, що для характеру участі інвесторів в інвестиційному процесі необхідно розрізняти короткострокові інвестиції (термін окупності інвестицій досягає один рік) і довгострокові інвестиції (термін окупності інвестицій досягає один рік); одночасно брати участь у виборі інвестиційних проектів та фінансувати інвестиційні інвестиції, а також інвестиції, дійсні за участі третіх осіб, коли інвестори беруть участь у відборі інвестиційних проектів. Об'єкти непрямого інвестування [35, с.96].

У міжнародній практиці відмінності між венчурним капіталом, прямими інвестиціями, інвестиціями в цінні папери та ануїтетними інвестиціями. До венчурного капіталу відшкодовуються інвестиції, спрямовані на реалізацію високоризикованих проектів, а також прямі інвестиції в основний капітал організацій як виробничої, так і невиробничої сфери. Портфельні інвестиції передбачають інвестиції в цінні папери, а ануїтети - інвестиції, що забезпечують регулярний дохід інвесторам.

Для планування та аналізу інвестиційної діяльності найбільш повною та зручною для використання є класифікація нефінансових активів та фінансових інвестицій (рис. 1.2).

Інвестиції в нефінансові активи включають інвестиції в основний капітал (капітальні інвестиції), інтелектуальну власність, науково-дослідні, дослідно-конструкторські та технічні роботи, а також інвестиції в інші нефінансові необоротні активи.

Фінансові інвестиції - це вкладення коштів, матеріальних та інших цінностей у цінні папери інших юридичних осіб, процентні зобов'язання за державними та місцевими позиками, статутні (сплачені) капітали інших юридичних осіб, створених у країні та за кордоном, а також платежі іншими юридичними особами.

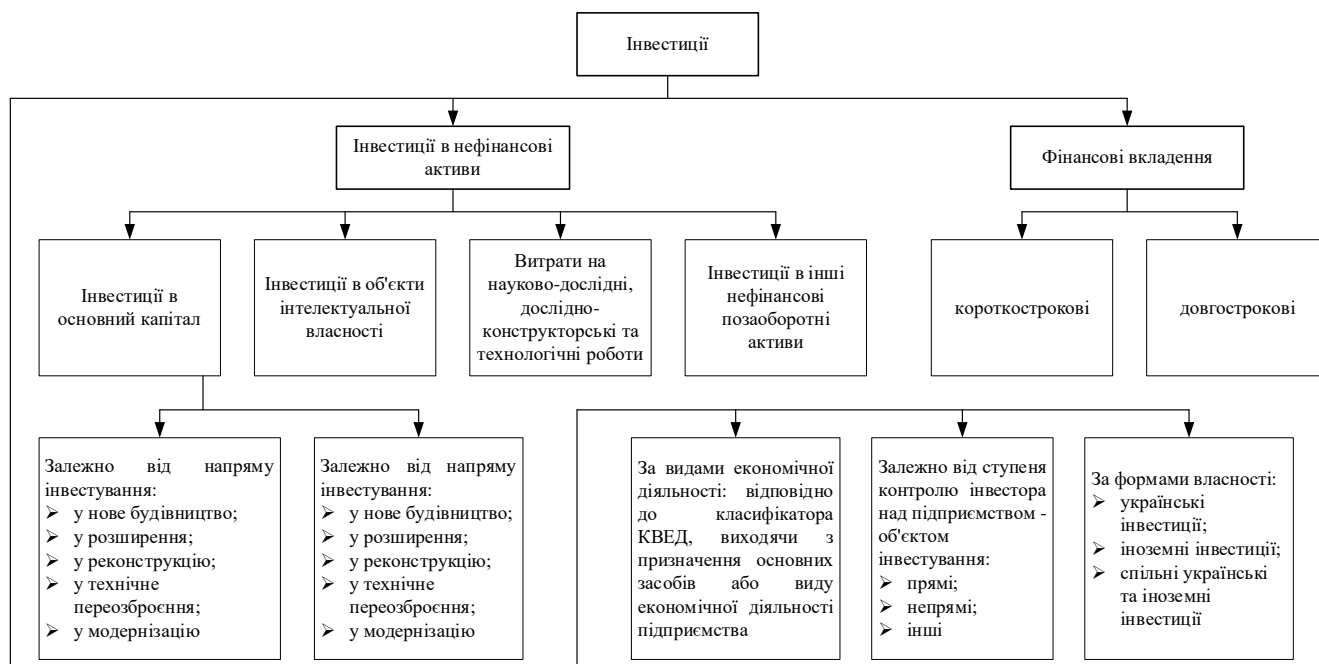

Рисунок 1.2 – Класифікація інвестицій
(узагальнено на основі джерел: [3, 25, 43])

Інвестиції в основний капітал - це сукупність витрат, спрямованих на будівництво, реконструкцію (включаючи розширення та модернізацію) об'єкта, що призводить до збільшення його первісної вартості, в тому числі на придбання машин, обладнання, транспортних засобів, виробничо-господарського обладнання, з метою формування основний капітал. Виготовлення продуктивного племінного стаду, посадка та вирощування багаторічних насаджень.

Інвестиції в об'єкти інтелектуальної власності включають гонорари для створення наукових, літературних і художніх творів; корисні моделі; знання за рахунок підприємства у цілому комплексі або як його частина Отримана ділова репутація.

Витрати на дослідження, розробки та технічне проектування – це витрати, пов'язані з виконанням інженерно-технічних робіт, які відображаються в бухгалтерському обліку як інвестиції в необоротні активи, результати яких охороняються законодавством, але не оформлені в установленому порядку, або отримані результати регулювання законодавством.

Інвестиції в інші нефінансові необоротні види діяльності включають витрати на придбання права власності на землю, природні ресурси та інші нефінансові види діяльності.

За типом основних засобів інвестування в основний капітал виділяються на такі види:

✓ інвестиції в житло - витрати на будівництво житлових будинків, розміщення будівель для тимчасового проживання: житлових будинків, що входять до житлового фонду (гуртожитків, інтернатів, будинків-інтернатів, притулків для) людей похилого віку та інвалідів); будівлі (будинки), що належать до житлового фонду;

✓ інвестиції в будівництво (крім житлових будинків) і споруди - вартість будівництва будівель і споруд, включаючи виконані будівельні роботи та інші понесені у зв'язку з цим капітальні витрати. До цієї вартості будівництва будівництва входить вартість комунікацій, істотно для внутрішньої експлуатації будівництва;

✓ інвестиції в машини, устаткування, транспортні засоби - витрати на придбання машин, транспортних засобів, устаткування, виробничого та господарського інвентарю, а також витрати на установку устаткування на постійному місці його експлуатації, установку перевірок якості та випробувань;

✓ інші інвестиції - включають витрати на експлуатаційне та глибоке розвідувальне буріння на нафту, газ, гарячу воду, витрати на посадку та вирощування багаторічних насаджень (різноманітні плодово-ягідні насадження, озеленення та декоративні насадження, полезахисні та інші лісосмуги, штучні насадження садів) ботанічним садом. та іншим науково-дослідним установам тощо) для роботи, виробництва та формування племінного поголів'я, витрати на комплектування бібліотечних фондів тощо.

Залежно від спрямованості інвестування капітальні вкладення виділяються на такі види [8, с. 55]:

✓ інвестиції в нове будівництво - витрати на будівництво новостворених основних засобів, будівель, споруд;

✓ інвестиції в розширення - витрати на будівництво додаткових виробничих потужностей на діючому підприємстві (будівлі), з наданням розширення існуючих потужностей, створити додаткові або нові можливості;

✓ інвестиції в реконструкцію - витрати на реконструкцію основних фондів, пов'язані зі зміною його параметрів (кількості кімнати, висоти, площі, показників виробничої потужності, обсягів) та якості інженерно-технічного забезпечення;

✓ інвестиції в технологічну реструктуризацію - на основі впровадження передового обладнання і технологій, механізації та автоматизації виробництва, заміни старого і фізичного обладнання реалізується комплекс заходів щодо підвищення техніко-економічного рівня виробництва, ціхів і вартості заміни старого обладнання на нове, більш продуктивне;

✓ інвестиції в модернізацію - витрати на виконання робіт унаслідок зміни технології або призначення служби, збільшення навантаження та (або) інших нових якостей обладнання, будівель, споруд або інших об'єктів основних засобів.

Залежно від терміну фінансової інвестиційної організації виділяються на довгострокові (більше одного року) і короткострокові (менше одного року).

Залежно від джерел розрізняють інвестиції, що фінансуються за рахунок власних коштів організації (включаючи залишковий прибуток, амортизацію та інші власні кошти, що знаходяться в розпорядженні організації), та інвестиції, що фінансуються за рахунок позикових коштів, в тому числі:

✓ кредити банків, кошти. від продажу акцій, благодійних та інших пожертвувань, вартості, безоплатно розподілених вище існуючими холдинговими та акціонерними компаніями, промислово-фінансовими групами;

✓ різні форми позикових коштів, включаючи зворотні позики, що надаються державою, позики від іноземних інвесторів, облігаційні позики, позики від інституційних інвесторів: інвестиційних фондів і компаній, страхових компаній, а також вексельні та інші кошти;

✓ фінансування з державного та місцевих бюджетів;

✓ фінансування за рахунок позабюджетних коштів;

✓ іноземні інвестиції.

За ступенем контролю інвестора над підприємством (об'єктом інвестування) його можна розділити на такі категорії [46, с. 83]:

- ✓ прями інвестиції - це інвестиції, зареєстровані юридичними та фізичними особами, які повністю володіють організацією або контролюють не менше 10% акцій або статутного (складеного) капіталу організації.

- ✓ інвестиції в цінні папери – придбання акцій і паїв, які не дають інвесторам права впливати на діяльність підприємства і складають менше 10% статутного (складеного) капіталу підприємства, а також облігацій, векселів та ін. боргові ціни паперів інвестиційного підприємства;

- ✓ інші інвестиції – інвестиції, які не підпадають під категорії прямих інвестицій та портфельних інвестицій (торговельні позики, інші позики (крім торгових позик та позик від прямих іноземних інвесторів), депозити та інші активи та пасиви).

Підводячи підсумок, можна зробити висновок, що інвестиція, як юридичне поняття, є можливою для інвестицій у підприємницьку та/або іншу діяльність з отримання прибутку та/або досягнення іншого корисного ефекту від предмета або групи предметів.

1.2 Методичні важелі щодо оцінки інвестиційної діяльності підприємства

Для оцінки інвестиційної привабливості підприємств існує безліч методик, запропонованих різними дослідниками. Ці методики можна умовно поділити на дві основні категорії.

Перша категорія включає методики, які базуються на аналізі фінансових звітів підприємства. Основна увага тут приділяється фінансовому стану організації. Наприклад:

- ✓ О.В. Гаврилюк пропонує підхід, що враховує показники трьох груп: ринкову стійкість, ліквідність і рентабельність [15, с. 83].

✓ С.А. Циганов та Н.В. Циганова акцентує увагу на показниках ефективності діяльності підприємства та його здатності виконувати свої фінансові зобов'язання [85, с. 169].

✓ І.В. Шевченко фокусується на ліквідності, платоспроможності, фінансовій стійкості, оборотності активів та рентабельності діяльності [87, с.130].

✓ Н.І. Бондаренко пропонує методику, засновану на факторному аналізі рентабельності активів [8, с. 41].

Головною перевагою таких підходів є їх простота і доступність для обчислення, адже необхідна інформація легко доступна у фінансових звітах. Водночас значний недолік полягає в тому, що такі методики обмежуються виключно фінансовим аналізом і не враховують інших важливих факторів інвестиційної привабливості.

Друга категорія включає комплексні методики, які враховують як фінансові, так і нефінансові аспекти. Прикладом може бути:

✓ Методика Ю.М. Зайцевої, яка передбачає використання кваліметричної моделі для оцінки локальних та інтегральних показників інвестиційної привабливості підприємства. Недоліком цієї методики є те, що критерії оцінки мають якісний характер, що ускладнює їх об'єктивну оцінку [27].

✓ О.П. Лемешев та Т.В. Майорова пропонують класифікацію внутрішніх факторів, що впливають на інвестиційний потенціал підприємства, та розробляють параметри для їх оцінки [43, 45].

Отже, існують дві основні групи методик оцінки інвестиційної привабливості підприємств: перша зосереджена на аналізі фінансової діяльності, тоді як друга враховує комплексні показники, включаючи інвестиційний потенціал і ризики.

Інвестиційна діяльність підприємства є важливим елементом економічного розвитку як окремих суб'єктів господарювання, так і економіки в цілому. Ефективне управління інвестиціями дозволяє підприємству досягати стратегічних цілей, підтримувати конкурентоспроможність та забезпечувати стійкий розвиток на ринку. Однак для того, щоб приймати обґрунтовані управлінські рішення, необхідно здійснювати якісну оцінку інвестиційної діяльності.

Методичні підходи до оцінки інвестицій є інструментом, який дозволяє визначити ефективність інвестиційного проєкту з урахуванням ризиків, витрат і потенційної вигоди. Економічні важелі, такі як внутрішня норма рентабельності (IRR), чиста приведена вартість (NPV), строк окупності (PP) та інші, надають можливість визначити перспективи розвитку підприємства та прийняти рішення щодо інвестування.

Метою даного дослідження є аналіз існуючих методичних важелів оцінки інвестиційної діяльності підприємства, визначення їх переваг та недоліків, а також рекомендації щодо вибору найоптимальніших методів для практичного застосування.

Завдання дослідження включають:

1. Розгляд теоретичних основ інвестиційної діяльності підприємства.
2. Огляд методів оцінки інвестиційних проєктів.
3. Аналіз переваг та недоліків основних методичних важелів.
4. Визначення критеріїв для вибору оптимальних методів оцінки інвестицій.

Інвестиційна діяльність підприємства визначається як сукупність дій, спрямованих на збільшення активів підприємства за допомогою вкладень у різні види економічних ресурсів з метою отримання доходу або іншої вигоди в майбутньому. Інвестиції можуть включати як вкладення в матеріальні активи (обладнання, будівлі, технології), так і в нематеріальні (інновації, патенти, людський капітал).

На сьогодні існує кілька підходів до класифікації інвестицій:

- ✓ за об'єктом інвестування: реальні та фінансові інвестиції.
- ✓ за формою власності: державні, приватні, іноземні інвестиції.
- ✓ за строком окупності: короткострокові, середньострокові та довгострокові інвестиції.

Кожен вид інвестицій має свої специфічні характеристики, які впливають на вибір методичних підходів до їх оцінки. Для оцінки ефективності інвестиційних проєктів використовуються різні методичні важелі, які включають як кількісні

показники (наприклад, NPV, IRR), так і якісні методи, такі як експертна оцінка та аналіз ризиків.

Існує кілька основних методів, які використовуються для оцінки інвестиційної діяльності підприємства. До них належать [5, с. 401-404]:

1. Чиста приведена вартість (Net Present Value, NPV). Цей метод дозволяє визначити, яку вартість проєкт принесе в поточному періоді після врахування всіх грошових потоків, що будуть генеровані в майбутньому. Перевага методу полягає в тому, що він враховує тимчасову вартість грошей і дозволяє чітко визначити, чи варто інвестувати в проєкт.

2. Внутрішня норма рентабельності (Internal Rate of Return, IRR). Це показник, який визначає процентну ставку, при якій проєкт стає прибутковим. IRR дозволяє порівнювати ефективність кількох інвестиційних проєктів та визначити найкращий варіант.

3. Строк окупності (Payback Period, PP). Цей метод показує, за який період часу інвестиції повернуться внаслідок надходжень від проєкту. Хоча цей метод не враховує грошові потоки після періоду окупності, він широко використовується для оцінки проєктів з обмеженим ризиком.

4. Метод дисконтованих грошових потоків (Discounted Cash Flow, DCF). DCF є комплексним підходом, який оцінює всі майбутні грошові потоки проєкту з урахуванням вартості капіталу, інфляції та ризиків. Він дозволяє враховувати всі фактори, що можуть вплинути на дохідність проєкту, та є основою для розрахунку NPV та IRR.

Кожен із методів оцінки має свої переваги та недоліки. Так, метод NPV забезпечує точну оцінку проєкту з урахуванням вартості грошей у часі, але він потребує наявності точних прогнозів щодо грошових потоків. IRR дозволяє порівнювати різні проєкти за допомогою єдиного показника, однак у складних проєктах з нестабільними потоками IRR може давати неоднозначні результати. Строк окупності є простим для розуміння та застосування, але його обмеження полягають у неврахуванні доходів після окупності.

Ефективність інвестиційної діяльності підприємства оцінюється на основі ряду ключових економічних показників, серед яких NPV, IRR, строк окупності та індекс рентабельності інвестицій (PI). Для прийняття інвестиційних рішень важливо враховувати ризики, пов'язані з інвестиційним проєктом, а також можливі зміни в макроекономічному середовищі, такі як інфляція, зміна процентних ставок та коливання валютних курсів.

Один з ключових аспектів оцінки інвестиційних проєктів полягає в правильному визначенні рівня дисконту, який відображає вартість грошей у часі та враховує ризики, пов'язані з проєктом. Для цього використовуються різні моделі, зокрема модель середньозваженої вартості капіталу (WACC), яка включає як вартість власного, так і позикового капіталу підприємства.

Метод NPV дозволяє оцінити чисту приведену вартість проєкту, враховуючи всі майбутні грошові потоки, зведені до поточної вартості з урахуванням дисконту. Це один із найбільш розповсюджених методів оцінки, який використовується як для невеликих проєктів, так і для великих інвестиційних ініціатив.

Формула для розрахунку NPV виглядає так:

$$NPV = \sum \left(\frac{CF_t}{(1+r)^t} \right) - I_0$$

де CF_t – грошовий потік у період t ,

r – ставка дисконту,

I_0 – початкові інвестиції.

Метод IRR визначає таку ставку дисконту, при якій чиста приведена вартість проєкту дорівнює нулю. Це означає, що всі майбутні грошові потоки проєкту повністю компенсують початкові інвестиції. IRR є корисним інструментом для порівняння кількох проєктів або визначення мінімально прийнятної ставки прибутковості для інвестицій.

Ризики є невід'ємною частиною інвестиційної діяльності. У процесі оцінки інвестиційних проєктів важливо ідентифікувати основні ризики та визначити їх вплив на загальну рентабельність проєкту. Серед основних ризиків можна виділити

фінансові ризики, технічні ризики, а також ризики, пов'язані з регуляторним середовищем.

Методичні важелі оцінки інвестиційної діяльності підприємства забезпечують інструменти для прийняття обґрунтованих

Оновлена методика оцінки інвестиційної привабливості підприємства складається з декількох етапів (рис. 1.3), кожен з яких спрямований на детальний аналіз різних аспектів його фінансового стану.

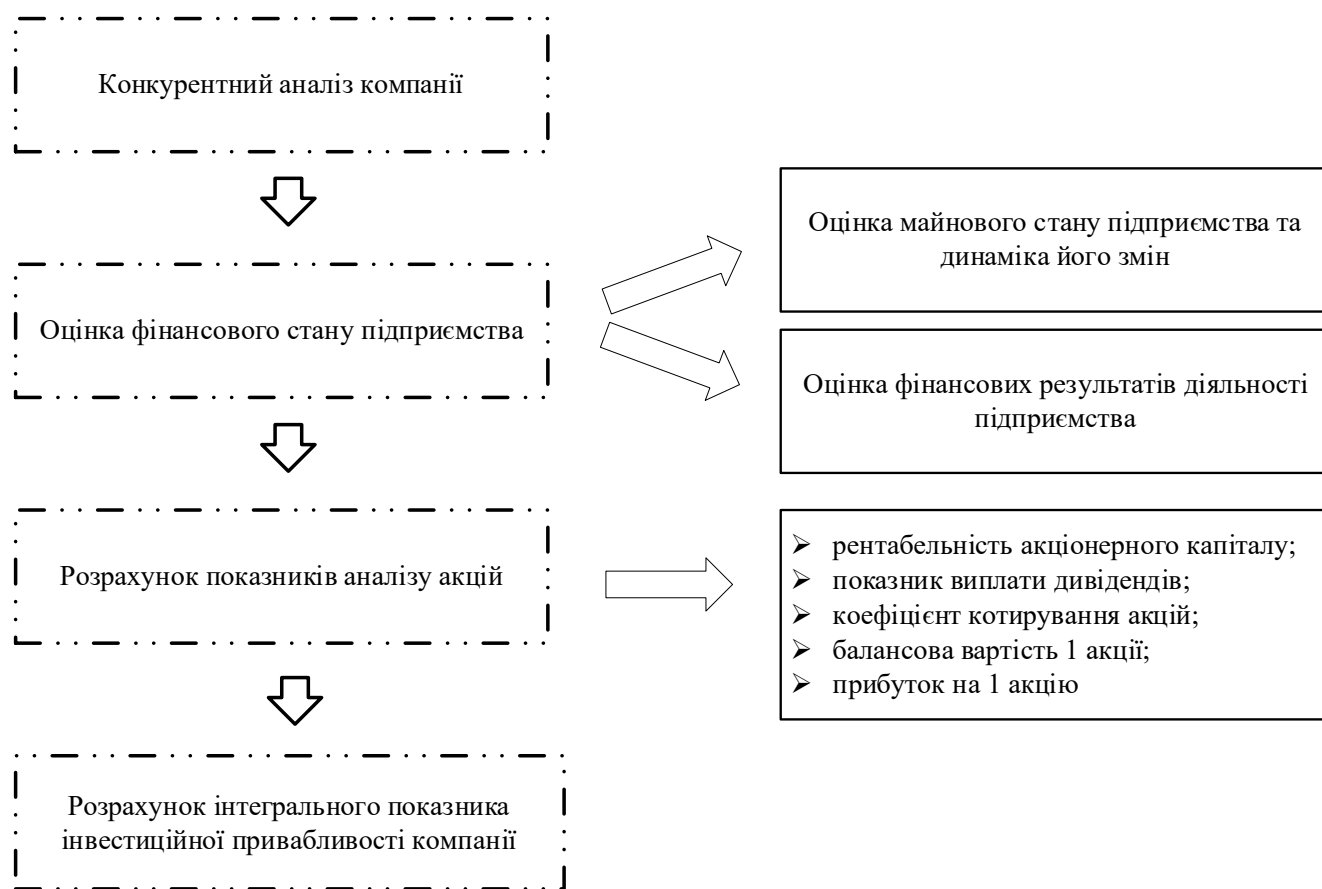

Рисунок 1.3 – Методика оцінки інвестиційної привабливості підприємства
(узагальнено на основі джерела - [3, 81])

Основні етапи оцінки фінансового стану підприємства включають:

- ✓ оцінку майнового стану та аналіз динаміки його змін;
- ✓ аналіз фінансових результатів діяльності підприємства, таких як ліквідність, платоспроможність, ділова активність та рентабельність.

Оцінка майнового стану дозволяє виявити зміни у структурі активів і пасивів підприємства за певний період, а також проаналізувати тенденції у використанні його фінансових ресурсів.

Аналіз фінансових результатів діяльності полягає у вивченні динаміки доходів і витрат підприємства та виявленні чинників, що впливають на чистий прибуток або збиток.

Основною метою проведення фінансового аналізу є визначення загального фінансового стану підприємства з урахуванням змін, що відбулися внаслідок його господарської діяльності за кілька останніх років. Це допомагає ідентифікувати основні чинники, що призвели до змін, а також прогнозувати фінансовий стан підприємства в майбутньому. Результати цього аналізу є підґрунтям для розробки рекомендацій щодо подальшої стратегії діяльності підприємства, його можливих варіантів реструктуризації тощо.

Процес фінансового аналізу зазвичай включає чотири основні етапи (рис. 1.4).

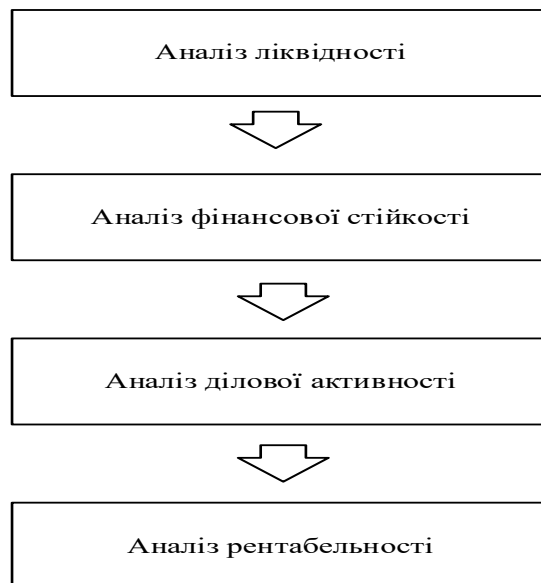

Рисунок 1.4 – Етапи фінансового аналізу
(узагальнено на основі джерел: [61, 88])

Кожен з етапів пов'язаний із відповідними показниками фінансового стану підприємства, що представлені на рисунку 1.5.

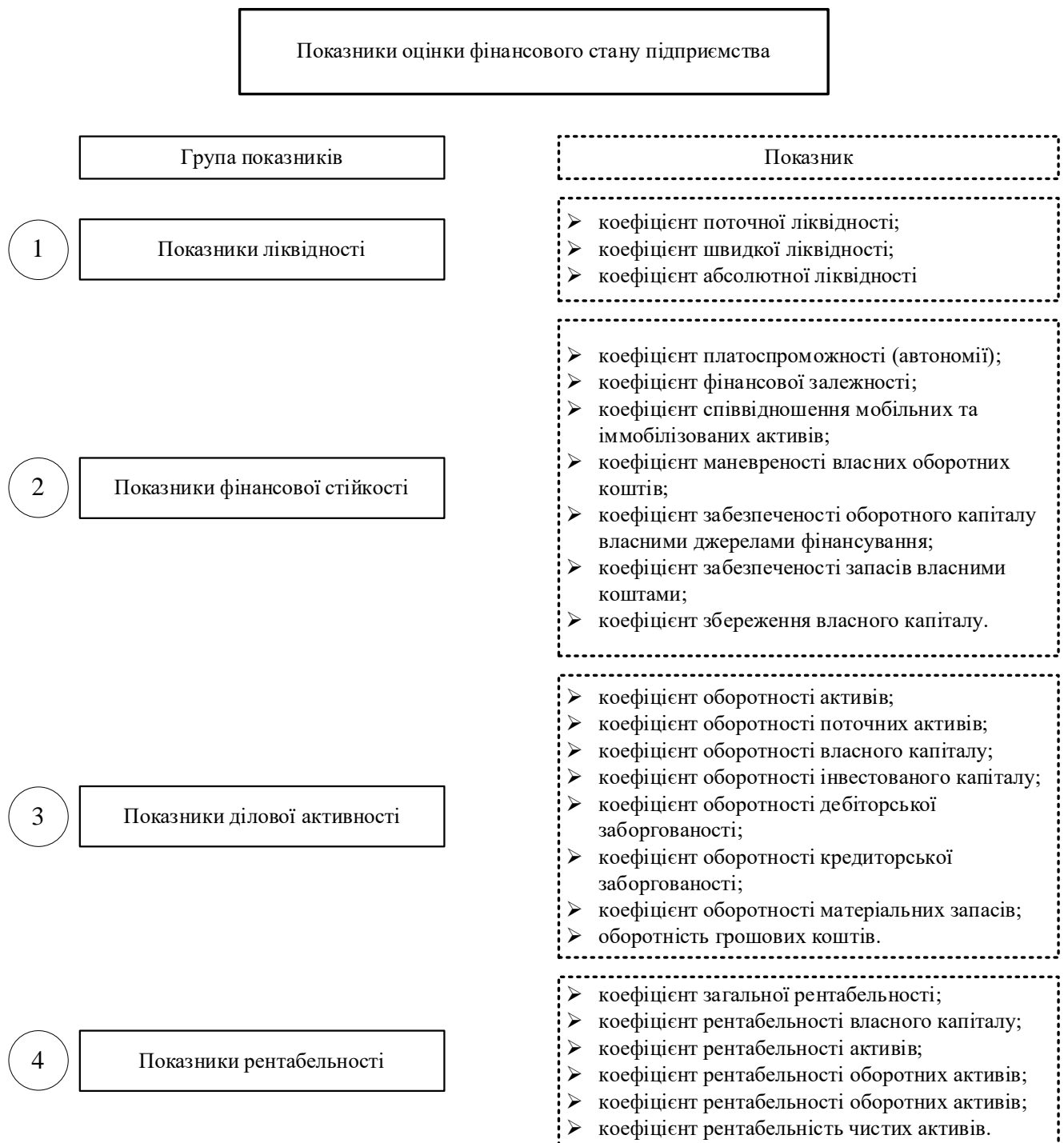

Рисунок 1.5 – Показники оцінки фінансового стану підприємства
(узагальнено на основі джерел: [31, 49])

Цей аналіз дозволяє зробити висновки щодо прибутковості чи збитковості діяльності підприємства, оцінити тенденції зміни основних фінансових показників порівняно з минулими періодами та визначити основні фактори, які вплинули на результати господарської діяльності.

Таким чином, хоча аналіз фінансового стану є важливим елементом у прийнятті інвестиційних рішень, він не дає вичерпної інформації для остаточного визначення доцільності інвестування в конкретне підприємство.

Існує кілька варіантів визначення інвестиційної привабливості підприємства, проте в узагальненому вигляді її можна розглядати як систему економічних відносин між суб'єктами господарської діяльності, що сприяє ефективному розвитку бізнесу та забезпеченню його конкурентоспроможності. Інвестиційна привабливість підприємств визнана ключовим механізмом для залучення капіталу в економіку.

Цей показник залежить як від зовнішніх, так і внутрішніх чинників. Зовнішні включають рівень розвитку регіону, галузі та географічне розташування підприємства, а внутрішні стосуються ресурсів і умов всередині самого підприємства. До основних факторів, що впливають на інвестиційну привабливість, належать привабливість продукції, кваліфікація персоналу, інноваційний потенціал, фінансова стабільність, територіальні особливості та соціальні аспекти. Важливим елементом також є інвестиційні ризики, які можуть включати ризик втрати прибутку, прямих фінансових втрат або упущених можливостей.

1.3. Порівняльна характеристика показників виробничо-господарської діяльності підприємств в системі галузі

Сільськогосподарська галузь є основою економіки багатьох країн, включно з Україною, де цей сектор забезпечує значну частку валового внутрішнього продукту та експорту. Завдяки родючим ґрунтам і сприятливим кліматичним умовам, Україна стала одним із провідних постачальників зернових і олійних культур на світовий ринок. Водночас розвиток цієї галузі стикається з численними викликами, такими як кліматичні зміни, коливання цін на міжнародних ринках та геополітичні

фактори. Важливу роль у розвитку агросектору відіграють технологічні інновації, інвестиції та державна підтримка.

Зернові є основним експортним продуктом України, зокрема пшениця, кукурудза та ячмінь. За останні 5 років Україна стабільно входить до топ-10 світових експортерів цих культур. У 2023 році обсяг експорту пшениці становив близько 18 млн тон, а кукурудзи - понад 25 млн тон. Основні ринки збуту включають країни Європейського Союзу, Китай та Близький Схід.

Олійні культури, зокрема соняшник, ріпак та соя, також відіграють важливу роль в українській економіці. Україна є найбільшим у світі експортером соняшникової олії. Обсяги виробництва соняшнику зростали протягом останніх років, досягаючи понад 15 млн тон у 2023 році. Ріпак і соя також мають високий експортний потенціал, особливо на ринках Європи.

Окрім зернових та олійних культур, в Україні також активно розвивається виробництво овочів, фруктів, м'яса та молочної продукції. Останні роки спостерігається зростання інтересу до органічного виробництва, яке знаходить свого споживача як на внутрішньому ринку, так і за кордоном.

Останні роки стали свідками значного впровадження технологій у сільському господарстві. Технології точного землеробства дозволяють фермерам використовувати дрони, GPS-навігацію та супутникові знімки для підвищення ефективності сільськогосподарських робіт.

Механізація сільського господарства допомагає скоротити витрати на виробництво та збільшити продуктивність праці. Впровадження роботизованих систем на фермах стало важливим кроком для підвищення конкурентоспроможності агропідприємств.

Великі українські агрохолдинги активно інвестують в новітні технології, що дозволяє їм залишатися конкурентоспроможними на світовому ринку. Використання біотехнологій, генетично модифікованих культур та систем управління ресурсами дозволяє збільшити врожайність і зменшити вплив на навколишнє середовище.

Експорт сільськогосподарської продукції є важливим джерелом валютних надходжень для України. Основними ринками збуту є країни Європейського Союзу, Китай, Єгипет та Індія. У 2023 році Україна експортувала понад 60 млн тон сільськогосподарської продукції.

Підписання Угоди про асоціацію з ЄС у 2014 році відкрило нові можливості для українських аграріїв. Скасування митних бар'єрів і лібералізація торгівлі значно збільшили обсяги експорту до країн Європи.

Серед основних переваг українського аграрного сектору - низькі виробничі витрати, родючі ґрунти та сприятливі кліматичні умови. Водночас існують певні проблеми, такі як низький рівень розвитку логістичної інфраструктури та залежність від коливань цін на міжнародних ринках.

Держава активно підтримує розвиток аграрного сектору шляхом субсидування, пільгового кредитування та інвестицій в інфраструктуру. Однак політика потребує подальшого вдосконалення для створення сприятливого бізнес-клімату, особливо для малих і середніх фермерів.

Програми підтримки фермерів спрямовані на забезпечення доступу до фінансування, зниження витрат на виробництво та розвиток сільських територій. Проте частина фермерів зазначає, що програми часто є недостатньо прозорими.

Держава також впроваджує податкові пільги для аграріїв, що сприяє зниженню податкового навантаження на малі та середні підприємства. Однак великі агрохолдинги мають обмежений доступ до цих пільг, що створює певну нерівність.

Кліматичні зміни є серйозним викликом для сільськогосподарської галузі. Підвищення температури, нерегулярні опади та посухи можуть призвести до зниження врожайності та збільшення ризиків для фермерів.

Колівання цін на сільськогосподарську продукцію на міжнародних ринках також є важливим фактором. Залежність від експорту робить аграрний сектор вразливим до змін у світовій економіці.

На глобальному рівні українські аграрії стикаються з жорсткою конкуренцією з боку таких країн, як США, Бразилія та Аргентина. Для збереження

конкурентоспроможності потрібні інноваційні рішення та постійні інвестиції в модернізацію.

Сільське господарство дедалі більше звертає увагу на принципи сталого розвитку. Виробники впроваджують екологічні технології, зменшують використання пестицидів і добрив та розвивають органічне землеробство.

Подальше впровадження інноваційних технологій є ключем до зростання продуктивності. Виробництво на основі цифрових технологій та штучного інтелекту дозволить значно покращити управління ресурсами.

Сільськогосподарська галузь залишається важливою складовою економіки України. Попри численні виклики, включно з кліматичними змінами та економічними ризиками, аграрний сектор має величезний потенціал для зростання. Подальший розвиток технологій, інвестиції та державна підтримка допоможуть аграріям залишатися конкурентоспроможними на світовому ринку.

Проаналізуємо діяльності трьох сільськогосподарських підприємств (Нібулон, Kernel та Миронівський хлібопродукт (МХП)) за останні 5 років:

Нібулон - один із найбільших аграрних підприємств в Україні, відомий своїми інноваційними проектами в зерновій та логістичній галузях. Основна спеціалізація компанії - виробництво, зберігання та експорт зернових культур, зокрема пшениці, кукурудзи та ячменю. За останні 5 років компанія нарощувала обсяги виробництва зернових, досягаючи 5-7 млн тон щорічно. Нібулон активно інвестує в інфраструктуру, включно з розширенням елеваторних потужностей та розвитком річкової логістики, що знижує витрати на транспортування продукції [79].

Однією з ключових переваг компанії є власний флот річкових суден, які дозволяють значно скоротити логістичні витрати. За останні роки Нібулон побудував кілька перевантажувальних терміналів уздовж Дніпра, що дозволило значно підвищити пропускну здатність транспортної мережі та збільшити експортні потужності. З 2019 по 2023 роки компанія інвестувала значні кошти в оновлення флоту, розширення логістичних потужностей та зберігання зерна.

Фінансові показники Нібулону демонструють стабільне зростання. У 2023 році чистий дохід компанії сягнув понад \$1 млрд, значну частку з яких забезпечує експорт. Основними ринками збуту є країни Європейського Союзу, Близького Сходу та Північної Африки.

Kernel - один із провідних виробників та експортерів олійних культур в Україні. Основна діяльність компанії зосереджена на виробництві та експорті соняшникової олії, кукурудзи, пшениці та ріпаку. За останні 5 років Kernel залишався лідером у виробництві соняшникової олії в Україні, щорічно переробляючи понад 3 млн тон насіння соняшнику. Компанія також активно експортує зернові, досягаючи рекордних показників, зокрема у 2022 році експорт олії перевищив 2 млн тон [78].

Kernel постійно інвестує в технології та розвиток інфраструктури. За період 2019-2023 років компанія вклала значні кошти в модернізацію заводів з переробки олійних культур, а також у розвиток своєї логістичної мережі. Компанія зосередилася на впровадженні технологій точного землеробства та автоматизації процесів, що дозволило підвищити ефективність виробництва та знизити витрати.

Фінансові результати Kernel залишаються стабільними, навіть попри коливання на світових ринках. У 2023 році компанія досягла чистого прибутку в розмірі \$750 млн, а експортна діяльність забезпечила до 85% загального доходу. Kernel активно співпрацює з міжнародними фінансовими організаціями та залучає інвестиції для розширення своїх виробничих потужностей.

МХП - один із провідних агрохолдингів України, що спеціалізується на виробництві м'ясної продукції, зокрема курятини. За останні 5 років компанія збільшувала обсяги виробництва та експорту продукції. МХП є основним постачальником м'яса птиці на внутрішній ринок, а також активно розширює свою присутність на європейських та азіатських ринках. У 2023 році компанія експортувала понад 400 тис. тон м'яса, що становить приблизно 60% загального обсягу виробництва [55].

МХП продовжує інвестувати в розширення своїх виробничих потужностей. Протягом 2019-2023 років компанія розширила кілька своїх виробничих

комплексів і запустила нові підприємства. Також МХП активно впроваджує інновації у сфері біоенергетики та екологічно чистих технологій, що дозволяє знижувати викиди парникових газів і підвищувати ефективність виробництва. Одним із ключових проектів стало будівництво біогазових комплексів, які забезпечують підприємства енергією.

Нібулон, Kernel та МХП займають провідні позиції в аграрному секторі України, кожне зі своїми унікальними конкурентними перевагами. Нібулон зосереджується на виробництві та експорті зернових культур, активно інвестуючи в розвиток річкової логістики. Kernel є лідером у виробництві соняшникової олії та активно впроваджує технології точного землеробства. МХП — найбільший виробник м'яса в Україні, активно розвиває екологічні технології та збільшує експорт м'ясної продукції.

Аналіз діяльності трьох сільськогосподарських підприємств (Нібулон, Kernel та Миронівський хлібопродукт (МХП)) за останні 5 років (таблиця 1.1).

Попри різні напрями діяльності, всі три компанії демонструють стабільне зростання фінансових показників за останні 5 років. Їхні інвестиції в інновації, технології та інфраструктуру сприяють підвищенню ефективності виробництва та зміцненню позицій на світових ринках. Нібулон та Kernel зосереджені на експорті зернових та олійних культур, тоді як МХП фокусується на виробництві та експорті м'яса, активно розширюючи географію своїх ринків.

На рисунках 1.6-1.8 проілюстрована динаміка зміни основних фінансових показників діяльності ТОВ СП «НІБУЛОН», ТОВ «Kernel» та ПАТ Миронівський хлібопродукт (МХП).

Таблиця 1.1 – Основні економічні показники діяльності ТОВ СП «НІБУЛОН», ТОВ «Kernel» та ПАТ Миронівський хлібопродукт (МХП), млн. грн.

Показник	Роки					Відхилення, %			
	2019	2020	2021	2022	2023	2020/ 2019	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ТОВ СП «НІБУЛОН»									
Дохід	27666,8	25840,3	40606,6	39794,4	54120,4	-6,60	57,14	-2,00	36,00
Чистий прибуток	1358,2	-1776,4	1287,1	-333,5	15588,1	-230,79	172,46	-125,91	4774,09
Рентабельність продажів, %	4,91	-	3,17	-	28,80	-	-	-	-
Капітальні інвестиції	729,5	820,9	523,5	581,1	450,2	12,53	-36,23	11,00	-22,53
ТОВ «Kernel»									
Дохід	51482,9	67395,8	85791,5	67925,9	81294,2	30,91	27,30	-20,82	19,68
Чистий прибуток	355,8	1648,9	-1719,3	5138,3	3296,7	363,43	-204,27	398,86	-35,84
Рентабельність продажів, %	0,69	2,45	-	7,56	4,06	-	-	-	-
Капітальні інвестиції	831,6	1545,6	2765,7	2911,5	3079,3	85,86	78,94	5,27	5,76
ПАТ «Миронівський хлібопродукт»									
Дохід	36582,5	35973,9	45996,9	46072,3	51298,1	-1,66	27,86	0,16	11,34
Чистий прибуток	5042,8	-1846,8	-1605,3	-423,1	-747,1	-136,62	-13,08	-73,64	-25,61
Рентабельність продажів, %	13,78	-	-	-	-	-	-	-	-
Капітальні інвестиції	8604,8	761,6	1194,1	1060,9	1313,9	-91,15	56,79	-11,15	23,85

На рисунках 1.6-1.8 проілюстрована динаміка зміни основних фінансових показників діяльності ТОВ СП «НІБУЛОН», ТОВ «Kernel» та ПАТ Миронівський хлібопродукт (МХП).

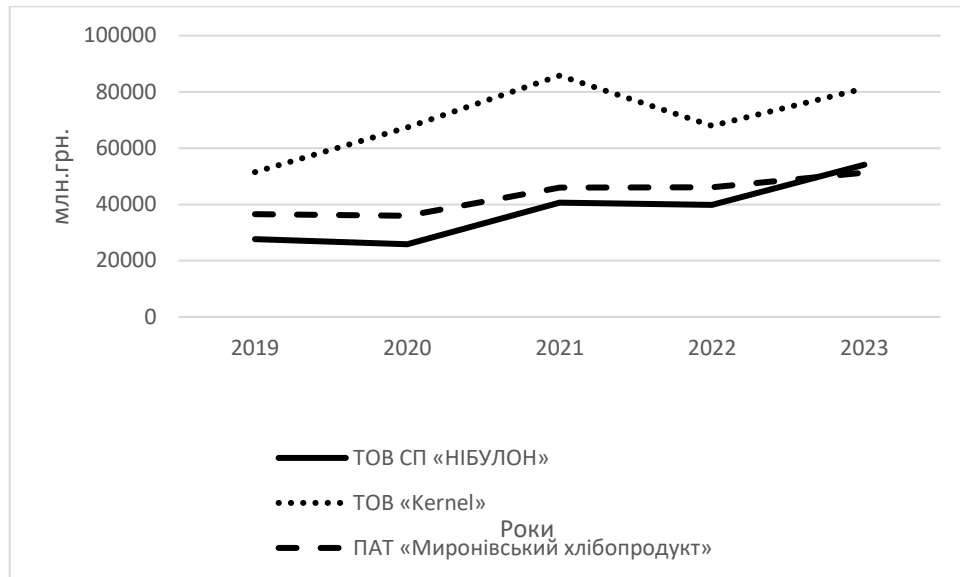

Рисунок 1.6 – Динаміка чистого доходу від реалізації продукції ТОВ СП «НІБУЛОН», ТОВ «Kernel» та ПАТ Миронівський хлібопродукт (МХП) за 2019-2023 р.

(побудовано на основі джерел: [55, 78, 79])

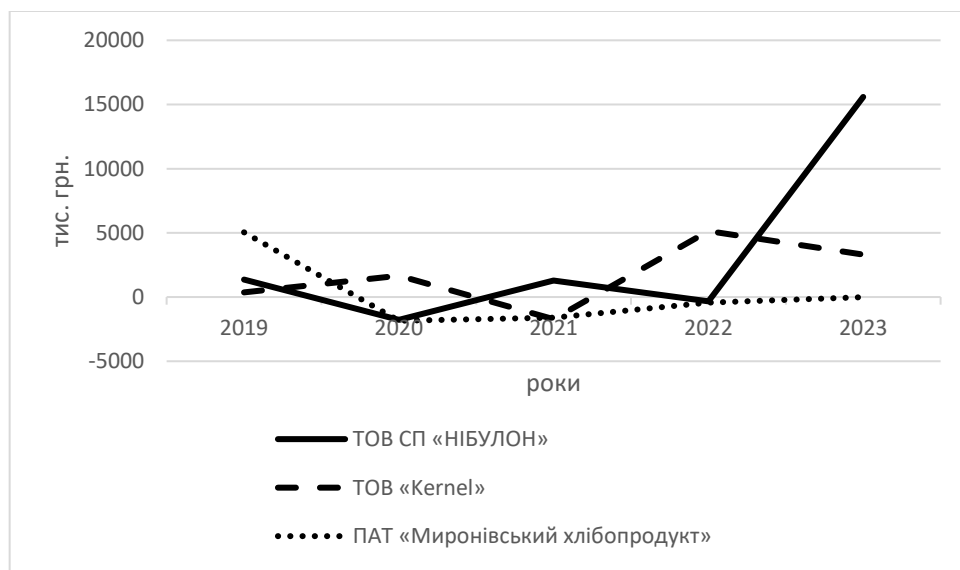

Рисунок 1.7 – Динаміка чистого прибутку ТОВ СП «НІБУЛОН», ТОВ «Kernel» та ПАТ Миронівський хлібопродукт (МХП) за 2019-2023 р.

(побудовано на основі джерел: [55, 78, 79])

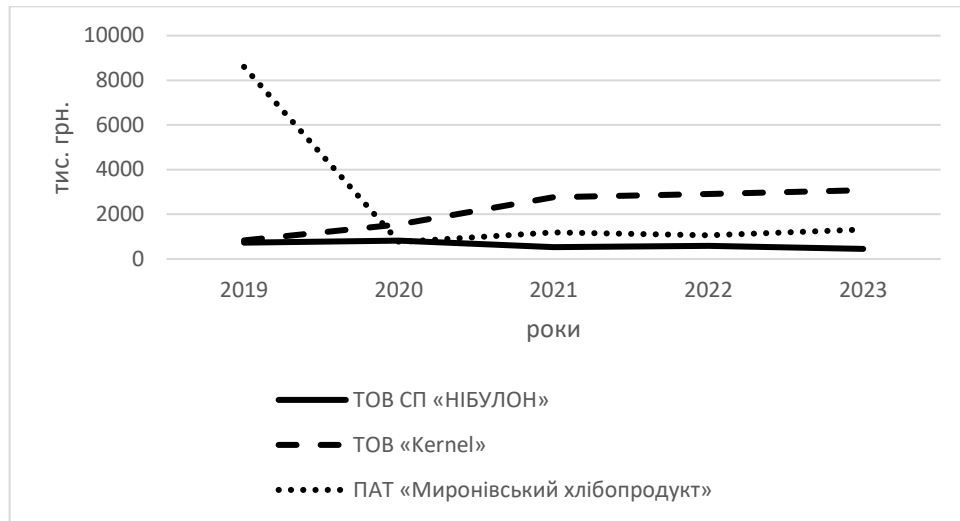

Рисунок 1.8 – Динаміка капітальних інвестицій ТОВ СП «НІБУЛОН», ТОВ «Kernel» та ПАТ Миронівський хлібопродукт (МХП) за 2019-2023 р.

(побудовано на основі джерел: [55, 78, 79])

Аналіз діяльності Нібулону, Kernel та МХП показує, що ці компанії відіграють ключову роль в аграрному секторі України. За останні 5 років вони досягли значних успіхів у виробництві та експорті сільськогосподарської продукції, інвестували в інновації та розширили свої виробничі потужності. В майбутньому розвиток галузі буде залежати від здатності компаній адаптуватися до змін на світових ринках та впроваджувати нові технології для підвищення конкурентоспроможності.

Висновки до розділу 1

В українській практиці найбільш поширене тлумачення інвестицій відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність»: усі види майна та інтелектуальної власності, що інвестуються у підприємницьку та іншу діяльність, що приносить прибуток (дохід) або соціальний вплив. Інвестиційна діяльність

підприємства – це цілеспрямований процес створення необхідних інвестиційних фондів, збалансованих за обраними параметрами інвестиційної програми (інвестиційного портфеля), на основі вибору об'єктів ефективного інвестування та гарантії їх реалізації.

Управління інвестиційною діяльністю підприємства – це процес відбору, обґрунтування та залучення інвестиційних ресурсів для реалізації інвестиційної політики підприємства, спрямованої на збільшення доходів, підвищення добробуту власників і працівників, підвищення економічного потенціалу, конкурентоспроможності, підвищення рівня економічного потенціалу, підвищення конкурентоспроможності підприємства. Ефективність і результативність управління інвестиціями організації залежить, з одного боку, від наявності науково обґрунтованої теоретико-методологічної бази, а з іншого – від уміння керівництва професійно використовувати набуті знання на практиці.

Ефективність інвестиційної діяльності проявляється узгодженістю джерел інвестування, обсягу інвестиційних коштів та ефективності інвестиційної діяльності. Оцінка ефективності інвестиційної діяльності підприємств повинна базуватися на загальноприйнятих показниках інвестиційного проекту, а також на побудові сценарного підходу.

РОЗДІЛ 2

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ СП «НІБУЛОН»

2.1 Аналіз техніко-економічних показників роботи підприємства

Підприємство було створено в грудні 1991 року як українсько-угорсько-британське спільне сільськогосподарське підприємство «НІБУЛОН» (ССГП «НІБУЛОН»). Основним видом діяльності базового підприємства – виробництво та реалізація гібридного насіння кукурудзи та соняшнику на зарубіжних та внутрішніх ринках

У 1998 році ССГП «НІБУЛОН» отримав кредит від Міжнародного банку реконструкції та розвитку в рамках програми «Проекти розвитку експорту». Україна вперше за сприяння міжнародних фінансових інституцій видає кредити до \$5 млн серед сільгоспвиробників. На закупівлю імпортої сільгосптехніки компанія використала кредитні та власні кошти на суму близько 9 млн. доларів США. Після успішного завершення програми Міжнародний банк реконструкції та розвитку відзначив роботу «НІБУЛОН» та видав сертифікат найуспішнішій компанії в рамках української програми «Проекти розвитку експорту».

На початку 2003 року організаційно-правову форму компанії було змінено на ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Нібулон», ставши повною юридичною формою.

Засновниками ТОВ СП «НІБУЛОН» є Вадатурський Олексій Опанасович та Вадатурський Андрій Олексійович, які володіють відповідно 80% та 20% статутного капіталу підприємства.

У середині 2003 року перевантажувальний термінал знизив потужність з прямої перевалки зерна на судно, а у серпні 2003 року вперше судно «DS Pioneer» завантажив експортний вантаж фуражного ячменю.

Наявність власних портових потужностей у складі перевантажувального терміналу розроблено та про інші проблеми транспортної інфраструктури України - застарілий парк вагонів-зерновозів та дефіцит у найбільший період навантаження після збору врожаю. Справжню альтернативу транспортним проблемам бізнес бачить у відродженні судноплавства на внутрішніх водних шляхах України. Це можд підвищити ефективність логістичних ланцюгів транспортування зерна та зменшити навантаження на залізницю та автотранспорт.

Протягом наступних років підприємство створило логістичну інфраструктуру, що складається з лінійного елеваторного комплексу, річкових перевантажувальних терміналів і мережі водного вантажного транспорту - власний флот, що складається з несамохідних баржів, буксирів, плавкранів і допоміжного суднового складу.

Група вже налічує 43 підрозділи в 13 областях України. Елеваторна мережа складається з 12 річкових перевантажувальних терміналів та 14 лінійних елеваторних комплексів, в тому числі пов'язаних юридичних осіб: ТОВ «Колосівський елеватор», ТОВ «АК Врадіївський» та ТОВ «Старобільський елеватор». Створено та успішно працюють дві зарубіжні філії: «МІВІУМ Тгабїд В.У.» (Нідерланди) та «МІВНЮМ ЗА» (Швейцарія).

Логістичні можливості «НІБУЛОН» включають:

- ✓ 114 сучасних вантажівок;
- ✓ 42 несамохідні баржі загальною водотоннажністю понад 149 250 тон, 2 плавкрани, 17 буксирів різного призначення;
- ✓ 162 зерновози підвищеної місткості;
- ✓ 12 внутрішніх річкових перевантажувальних терміналів пропускнуою спроможністю 956,8 тис. тон;
- ✓ 14 лінійних елеваторних комплексів вантажопідйомністю понад 911,9 тис. тон (в тому числі пов'язані юридичні особи: ТОВ «Колосівські елеватори», ТОВ «АК «Врадіївський» та ТОВ «Старобільські елеватори»).

«НІБУЛОН» протягом багатьох років є провідним експортером сільськогосподарської продукції з України та виконує одну з ключових ролей у забезпеченні глобальної продовольчої безпеки. ми експортували нашу продукцію

майже в 80 країн світу. У цьому році завдяки ефективній роботі наших експертів Болгарія з'явилася на нашій експортній карті, і ми вперше в історії Групи транспортуємо сюди продукт – партію використання соняшнику. Крім того, Україна вперше відправила високоякісну пшеницю до Саудівської Аравії. «НІБУЛОН» також розпочав співпрацю з Великобританією з транспортування ріпака.

Бренд «НІБУЛОН» об'єднує групу компаній, що входять до складу структурного підрозділу ТОВ СП «НІБУЛОН» та пов'язаних юридичних осіб, спрямованих на побудову сучасного бізнесу та процеси економічного розвитку в Україні.

У структурі групи Спільне підприємство ТОВ «НІБУЛОН» є багатогалузевим підприємством, яке в основному займається наступними напрямками діяльності:

- ✓ торгівля на зовнішніх ринках;
- ✓ сільськогосподарське виробництво;
- ✓ складська логістика через мережу річкових перевантажувальних терміналів та лінійних елеваторів;
- ✓ здійснювати транспортно-логістичні операції, в тому числі пасажирські, з використанням власного автопарку, вантажівок і зерновозів;
- ✓ тваринництво та м'ясопереробка.

ТОВ «Старобільський елеватор», ТОВ «Колосівський елеватор» та ТОВ «АК Врадіївський» спеціалізуються на складській логістиці, а останнє також виробляє комбікорми для потреб свого тваринництва.

ТОВ Коммодіті Груп - Торговий бізнес. ICHIVILOM Tgagiipd BU (Нідерланди) і ПІВУУУУ ЗА (Швейцарія) - розглянуто торгову діяльність. ТОВ «Врадіївське» – новостворене підприємство, основним напрямком діяльності якого є сільськогосподарське виробництво в галузі рослинництва. Підприємство створено компанією в рамках загального плану диференціації видів діяльності різних структурних підрозділів та підвищення їх ефективності. На рисунку 2.1 наведена загальна структура компаній групи «НІБУЛОН», а на рисунку 2.2. представлена загальна структура управління ТОВ СП «НІБУЛОН».

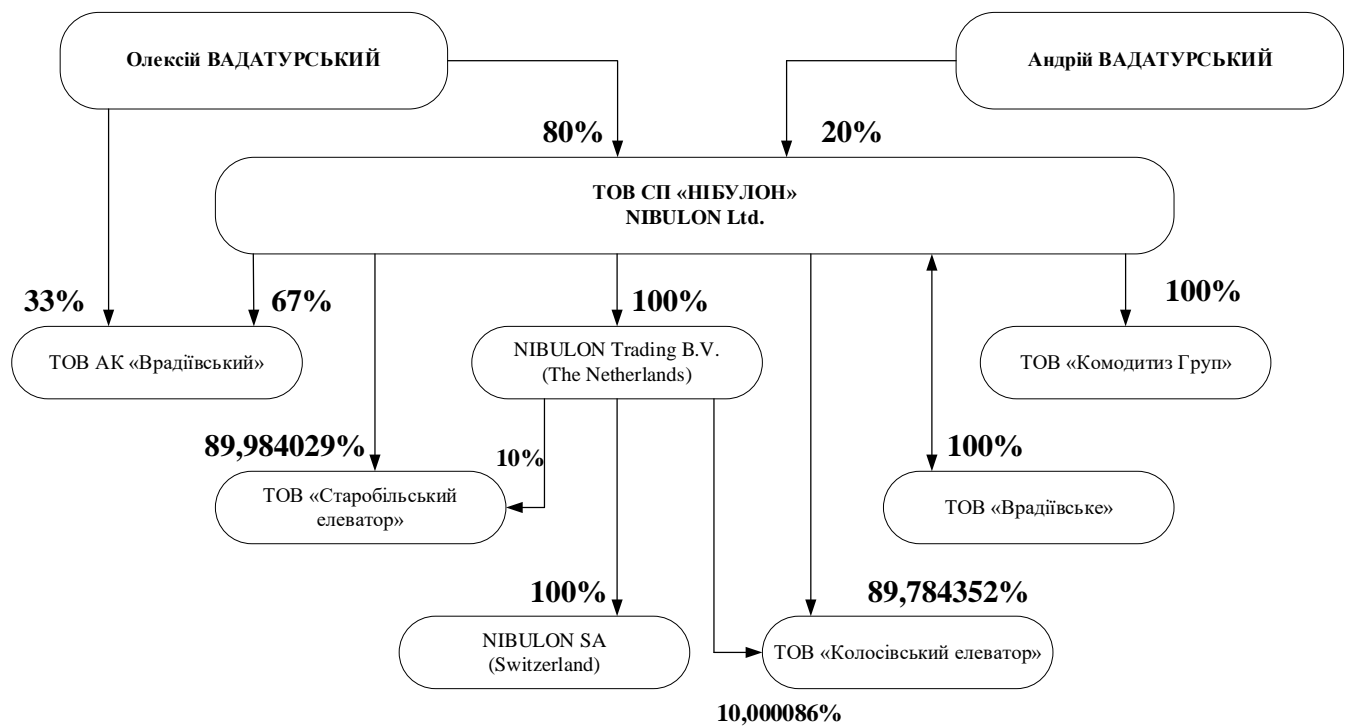

Рисунок 2.1 – Загальна структура компаній групи «НІБУЛОН»
(побудовано автором, на основі [79])

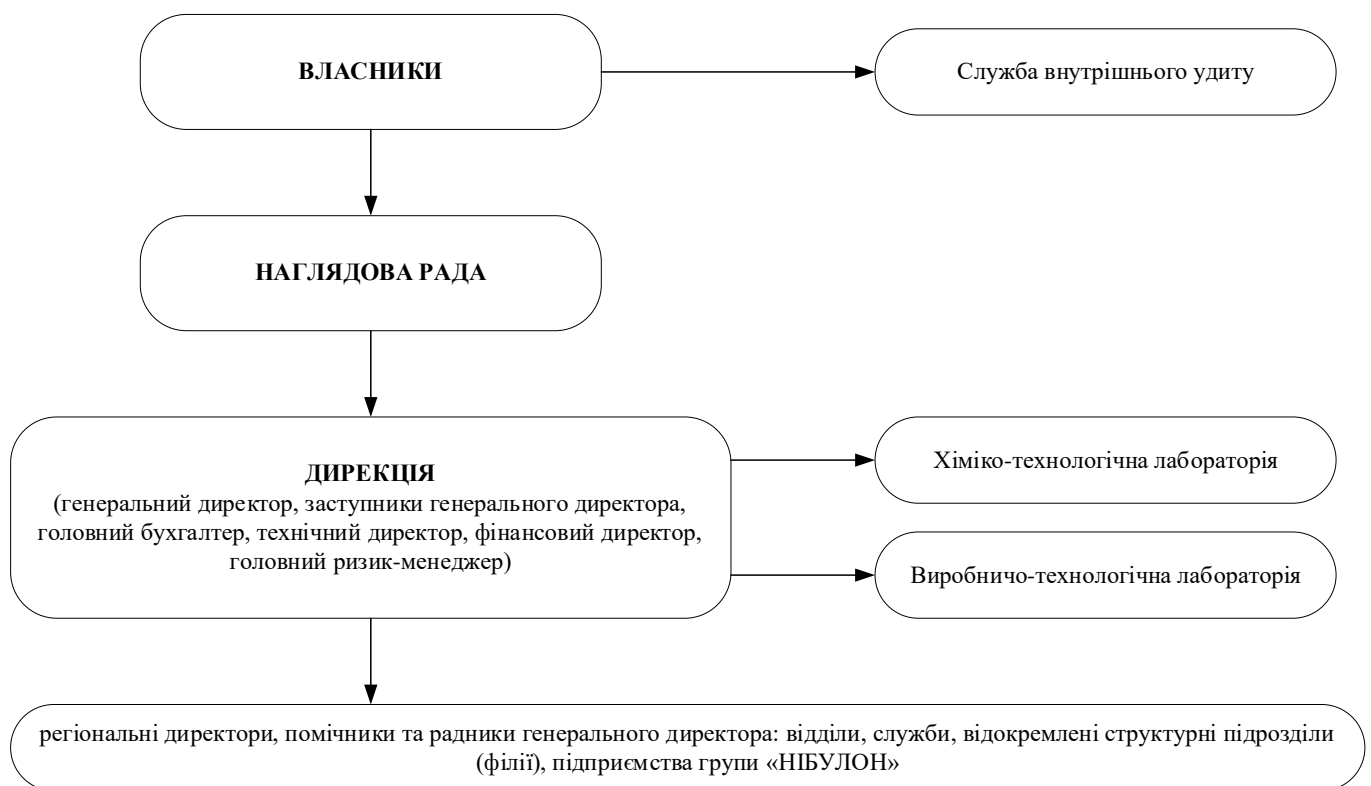

Рисунок 2.2 – Загальна структура управління ТОВ СП «НІБУЛОН»
(побудовано автором, на основі [79])

Аналіз активів ТОВ СП «НІБУЛОН» виконується шляхом вертикального та горизонтального аналізу, наведених у таблицях 2.1 - 2.4 відповідно.

Таблиця 2.1 - Горизонтальний аналіз активів ТОВСП «НІБУЛОН» за 2019-2023.

Стаття балансу	Роки					Відхилення			
	2019	2020	2021	2022	2023	2020/2019	2021/2019	2022/2019	2023/2019
I. Необоротні активи									
Нематеріальні активи	19929	18950	19206	15941	20550	-4,91	-3,63	-20,01	3,12
Незавершені капітальні інвестиції	729465	820853	523525	581113	450232	12,53	-28,23	-20,34	-38,28
Основні засоби	21067995	23480180	24469432	23735349	27161070	11,45	16,15	12,66	28,92
Довгострокові біологічні активи	62268	33924	41727	30461	45065	-45,52	-32,99	-51,08	-27,63
Інші необоротні активи	814918	666663	613346	386408	539744	-18,19	-24,74	-52,58	-33,77
Усього за розділом I	22711815	25037690	24412881	19530305	24168752	10,24	7,49	-14,01	6,41
II. Оборотні активи									
Запаси:	5093797	6219589	9830577	7372933	8454296	22,10	92,99	44,74	65,97
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	332579	86965	1757145	2249146	1651716	-73,85	428,34	576,27	396,64
Поточні біологічні активи	309882	455098	496563	511460	362491	46,86	60,24	65,05	16,98
Гроші та їх еквіваленти	85098	637190	23762	19485	24475	648,77	-72,08	-77,10	-71,24
Усього за розділом II	6982664	8803087	13649284	13103313	13512791	26,07	95,47	87,65	93,52
Баланс	29694479	33840777	38062165	33494705	34255949	13,96	28,18	12,80	15,36

Горизонтальний аналіз активів ТОВ СП «НІБУЛОН» за 2019-2023 рр. демонструє наступні тенденції. За період з 2019 до 2023 року загальна сума необоротних активів за розділом I варіювалася від 22 711 815 тис. грн у 2019 році до 24 168 752 тис. грн у 2023 році. Основний приріст забезпечений збільшенням вартості основних засобів, які зросли з 21 067 995 тис. грн у 2019 році до 27 161 070

тис. грн у 2023 році, що відображає активну інвестиційну діяльність підприємства. Проте наявне зменшення незавершених капітальних інвестицій з 729 465 тис. грн до 450 232 тис. грн свідчить про завершення частини інвестиційних проектів.

Оборотні активи (розділ II) зазнали значних коливань: спостерігається значний приріст із 6 982 664 тис. грн у 2019 році до 13 512 791 тис. грн у 2023 році, що пояснюється суттєвим збільшенням запасів та дебіторської заборгованості. Зокрема, товарні запаси збільшилися з 3 644 566 тис. грн до 8 089 362 тис. грн, що може бути результатом росту обсягів виробництва та продажу. Таким чином, підприємство демонструє стабільний ріст активів, що свідчить про його розвиток та активну інвестиційну політику.

Таблиця 2.2 - Вертикальний аналіз активів ТОВ СП «НІБУЛОН» за 2019-2023.

Стаття активів	Структура, %				
	2019	2020	2021	2022	2023
I. Необоротні активи					
Нематеріальні активи	0,07	0,06	0,05	0,05	0,06
Незавершені капітальні інвестиції	2,46	2,43	1,38	1,74	1,22
Основні засоби	70,95	69,4	64,29	70,89	73,55
Довгострокові біологічні активи	0,21	0,1	0,11	0,09	0,12
Інші необоротні активи	2,74	1,97	1,61	1,15	1,46
Усього за розділом I	76,43	73,96	67,45	73,92	76,42
II. Оборотні активи					
Запаси:	17,15	18,39	25,82	22,01	22,76
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1,12	0,26	4,62	6,72	4,51
Поточні біологічні активи	1,04	1,35	1,31	1,53	0,98
Гроші та їх еквіваленти	0,29	1,88	0,06	0,06	0,07
Усього за розділом II	23,51	26,01	32,01	30,32	28,32
Баланс	100	100	100	100	100

Вертикальний аналіз активів ТОВ СП «НІБУЛОН» за 2019-2023 рр. полягає у визначенні структури активів та оцінці їх змін у відсотковому співвідношенні до загального підсумку балансу.

У 2019 році необоротні активи склали 76,5% загальних активів компанії (22 711 815 тис. грн з 29 694 479 тис. грн), тоді як оборотні активи - 23,5% (6 982 664 тис. грн). У 2023 році структура змінилася: частка необоротних активів зменшилася до 70,6% (24 168 752 тис. грн з 34 255 949 тис. грн), а частка оборотних активів зросла до 29,4% (13 512 791 тис. грн). Основні засоби протягом

аналізованого періоду залишаються домінуючим компонентом необоротних активів, їх частка в 2023 році становить 79,3% від загальної суми необоротних активів (27 161 070 тис. грн з 34 255 949 тис. грн). Частка незавершених капітальних інвестицій зменшилася з 2,5% у 2019 році до 1,3% у 2023 році. Оборотні активи зазнали зростання переважно за рахунок збільшення запасів, які у 2023 році складають 23,6% від загальних активів (8 089 362 тис. грн), що свідчить про накопичення матеріальних ресурсів підприємства.

Таким чином, структура активів ТОВ СП «НІБУЛОН» свідчить про зростання оборотних активів та зменшення відносної частки необоротних, що може бути пов'язано з підвищенням гнучкості компанії у короткостроковій перспективі.

Таблиця 2.3 - Горизонтальний аналіз пасивів ТОВСП «НІБУЛОН» за 2019-2023.

Стаття балансу	Роки					Відхилення			
	2019	2020	2021	2022	2023	2020/ 2019	2021/ 2019	2022/ 2019	2023/ 2019
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
I. Власний капітал									
Зареєстрований (пайовий капітал)	19	19	19	19	19	0,00	0,00	0,00	0,00
Капітал у дооцінках	9118410	10516728	9870426	8685975	9771722	15,34	8,25	-4,74	7,16
Резервний капітал	5	5	5	5	5	0,00	0,00	0,00	0,00
Нерозподілений прибуток (збиток)	3024584	1769583	3679924	3790322	3716723	-41,49	21,67	25,32	22,88
Усього за розділом I	12143018	12286335	13550374	11924329	13414870	1,18	11,59	-1,80	10,47
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення									
Відстрочені податкові зобов'язання	1996972	2318246	2185031	2447235	1311102	16,09	9,42	22,55	-93,43
Довгострокові кредити банків	6230095	893477	2253725	2997454	2231188	-85,66	-63,83	-51,89	-64,19
Інші довгострокові зобов'язання	646398	658460	642493	893065	655343	1,87	-0,60	38,16	1,38
Усього за розділом II	8873465	3870183	5081249	5436936	5132061	-56,38	-42,74	-38,73	-42,16
III. Поточні зобов'язання і забезпечення									
Короткострокові кредити банків	1786798	10098468	10049121	11757472	9948630	465,17	462,41	558,02	456,79
Поточна кредиторська заборгованість за:									
довгостроковими зобов'язаннями	105125	130671	123534	132181	124769	24,30	17,51	25,74	18,69

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
товари, роботи, послуги	155728	310077	1208751	1317539	1232926	99,11	676,19	746,05	691,72
розрахунками з бюджетом	221851	15449	38340	39490	38723	-93,04	-82,72	-82,20	-82,55
розрахунками зі страхування	8183	11473	8745	9707	8658	40,21	6,87	18,62	5,80
розрахунками з оплати праці	34548	45930	35643	37782	34574	32,95	3,17	9,36	0,08
одержаними авансами	6176861	6790607	7703892	7626853	6856464	9,94	24,72	23,47	11,00
розрахунками з учасниками	10217	8970	20107	21514	19906	-12,21	96,80	110,57	94,83
Інші поточні зобов'язання	176104	272131	242001	268621	256521	54,53	37,42	52,54	45,66
Усього за розділом III	8677996	17684259	19430542	18264709	19352820	103,78	123,91	110,47	123,01
Баланс	29694479	33840777	38062165	33494705	36920300	13,96	28,18	12,80	24,33

Горизонтальний аналіз пасивів ТОВ СП «НІБУЛОН» за 2019-2023 рр. виявляє суттєві зміни у структурі капіталу та зобов'язань компанії. Власний капітал (розділ I) збільшився з 12 143 018 тис. грн у 2019 році до 13 414 870 тис. грн у 2023 році, що свідчить про стабільне зростання. Найбільший внесок у це зростання зробив капітал у дооцінках, який зріс на 7,2% за період, хоча в 2022 році спостерігалось тимчасове зниження. Довгострокові зобов'язання (розділ II) демонструють значну зміну, скоротившись з 8 873 465 тис. грн у 2019 році до 5 132 061 тис. грн у 2023 році. Основним фактором такого скорочення стало зменшення довгострокових кредитів банків на 64,2% за цей період, що може вказувати на поступове погашення довгострокових боргів або переоформлення на короткострокові кредити.

Поточні зобов'язання (розділ III) значно зросли з 8 677 996 тис. грн у 2019 році до 19 352 820 тис. грн у 2023 році, зокрема, за рахунок збільшення короткострокових кредитів банків на 456,6%. Це свідчить про зміну фінансової стратегії компанії на короткострокове фінансування. Загалом структура пасивів ТОВ СП «НІБУЛОН» відображає збільшення короткострокових зобов'язань і зменшення довгострокових, що може свідчити про активне використання короткострокового кредитування для фінансування діяльності.

Таблиця 2.4 - Вертикальний аналіз пасивів ТОВ СП «НІБУЛОН» за 2019-2023.

Стаття балансу	Структура, %				
	2019	2020	2021	2022	2023
I. Власний капітал					
Зареєстрований (пайовий капітал)	0,0001	0,0001	0,0001	0,0001	0,0001
Капітал у дооцінках	30,71	31,08	25,93	25,93	26,46
Резервний капітал	0,00002	0,00001	0,00001	0,00001	0,00001
Нерозподілений прибуток (збиток)	10,19	5,23	9,67	11,31	10,07
Усього за розділом I	40,9	36,31	35,6	35,26	36,33
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення					
Відстрочені податкові зобов'язання	6,73	6,85	5,74	7,3	0,36
Довгострокові кредити банків	20,98	2,64	5,92	8,95	6,04
Інші довгострокові зобов'язання	2,18	1,95	1,69	2,67	1,77
Усього за розділом II	29,89	11,44	13,35	18,92	13,88
III. Поточні зобов'язання і забезпечення					
Короткострокові кредити банків	6,02	29,83	26,4	35,1	26,94
Поточна кредиторська заборгованість за:					
довгостроковими зобов'язаннями	0,35	0,39	0,32	0,39	0,34
товари, роботи, послуги	0,52	0,92	3,18	3,93	3,34
розрахунками з бюджетом	0,75	0,05	0,1	0,12	0,1
розрахунками зі страхування	0,03	0,03	0,02	0,03	0,02
розрахунками з оплати праці	0,12	0,14	0,09	0,11	0,09
одержаними авансами	20,81	20,07	20,24	22,77	18,57
Інші поточні зобов'язання	0,59	0,8	0,64	0,8	0,69
Усього за розділом III	29,23	52,25	51,05	54,82	52,41
Баланс	100	100	100	100	100

Вертикальний аналіз пасивів ТОВ СП «НІБУЛОН» за 2019-2023 рр. дозволяє оцінити структуру капіталу та зобов'язань компанії у відсотковому співвідношенні до загального підсумку балансу. У 2019 році власний капітал (розділ I) складав 40,9% від загальної суми пасивів (12 143 018 тис. грн з 29 694 479 тис. грн), тоді як довгострокові зобов'язання становили 29,9% (8 873 465 тис. грн), а поточні зобов'язання - 29,2% (8 677 996 тис. грн). У 2023 році структура змінилася: частка власного капіталу знизилася до 36,3% (13 414 870 тис. грн з 36 920 300 тис. грн), що свідчить про зростання частки зовнішнього фінансування. Частка довгострокових зобов'язань скоротилася до 13,9% (5 132 061 тис. грн), тоді як частка поточних зобов'язань значно зросла до 52,4% (19 352 820 тис. грн).

Основні зміни в структурі пасивів відбулися за рахунок зростання короткострокових зобов'язань, зокрема кредитів банків. Частка короткострокових кредитів у 2023 році становила 27% від загальних пасивів, що відображає

тенденцію до залучення короткострокового фінансування для підтримки ліквідності. Таким чином, структура пасивів демонструє зростання залежності від короткострокових зобов'язань та зменшення частки власного капіталу, що може вказувати на короткострокову орієнтацію фінансової стратегії компанії.

Проведемо аналіз основні техніко-економічні показники ТОВ СП «НІБУЛОН» за 2019-2023 роки на основі фінансової звітності в додатках А Б, та В. Таблиця 2.5 проілюстрована в додатку Г.

Аналіз показників ТОВ СП «НІБУЛОН» за 2019-2023 рр. вказує на суттєві коливання в фінансових результатах компанії. Товарна продукція зменшилася на 4,79% у 2020 р., але збільшилася на 58,92% у 2023 р. порівняно з 2022 р. (рисунок 2.3) Реалізована продукція та собівартість мали подібні тенденції, з найбільшими приростами в 2021 р. (57,14% і 57,86% відповідно).

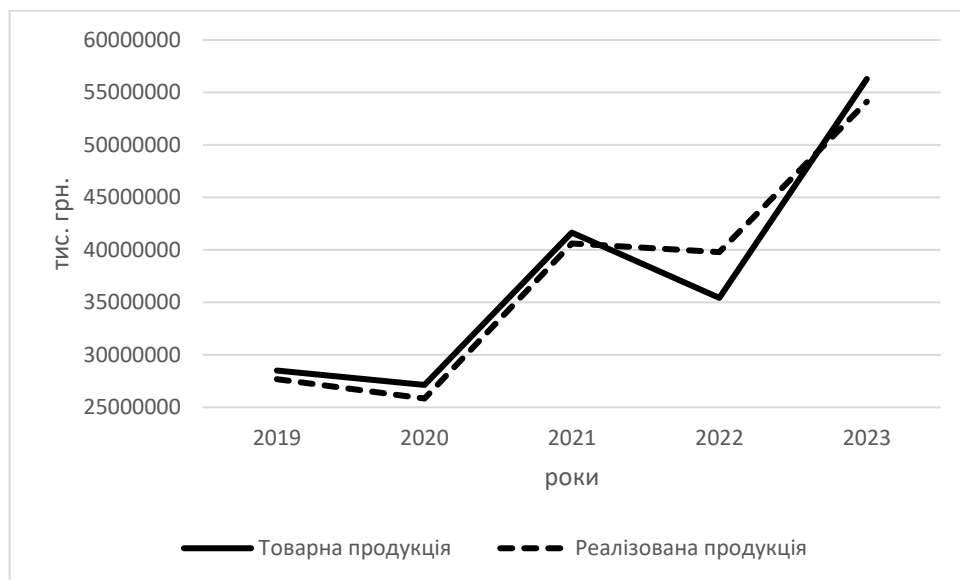

Рисунок 2.3 – Динаміка товарної та реалізованої продукції ТОВ СП «НІБУЛОН» за 2019-2023 рр.

(складено автором самостійно на основі звітності ТОВ СП «НІБУЛОН»)

Валовий прибуток показав значне падіння в 2022 р. (-80,24%), а потім стрімкий приріст у 2023 р. на 5367,76%. Чистий прибуток після втрат у 2020 р. досяг максимуму в 2023 р. (рисунок 2.4).

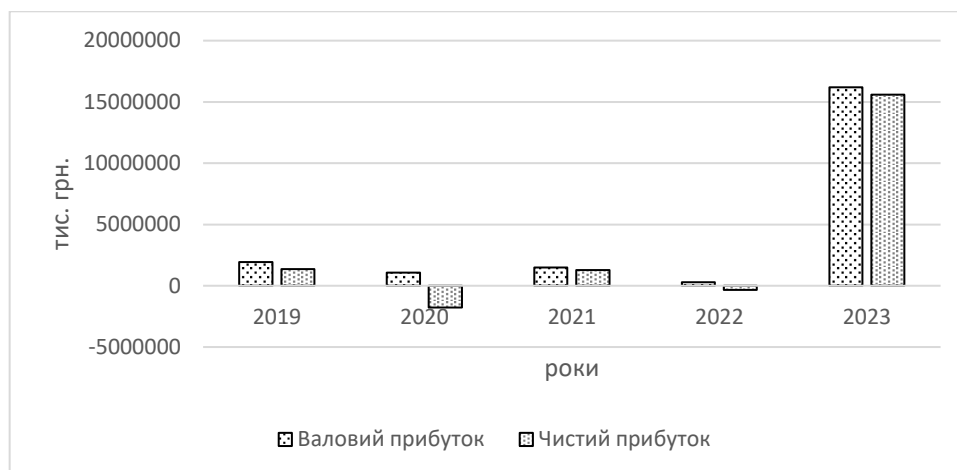

Рисунок 2.4 – Динаміка валового та чистого прибутку
ТОВ СП «НІБУЛОН» за 2019-2023 рр.

(складено автором самостійно на основі звітності ТОВ СП «НІБУЛОН»)

В додатку Д (таблиця 2.6) проведений аналіз основних показників трудового потенціалу ТОВ СП «НІБУЛОН» за 2019-2023 р. З проведених розрахунків видно, що використання трудового потенціалу ТОВ СП «НІБУЛОН» за 2019-2023 рр. свідчить про суттєві зміни в кількісному та якісному складі персоналу. Середньооблікова чисельність працівників зменшилася на 25,46% у 2022 р., що може свідчити про оптимізацію трудових ресурсів. Чисельність промислово-виробничого персоналу (ПВП) також знизилася на 28,19% у 2022 р. та майже не змінилася у 2023 р. (рисунок 2.5).

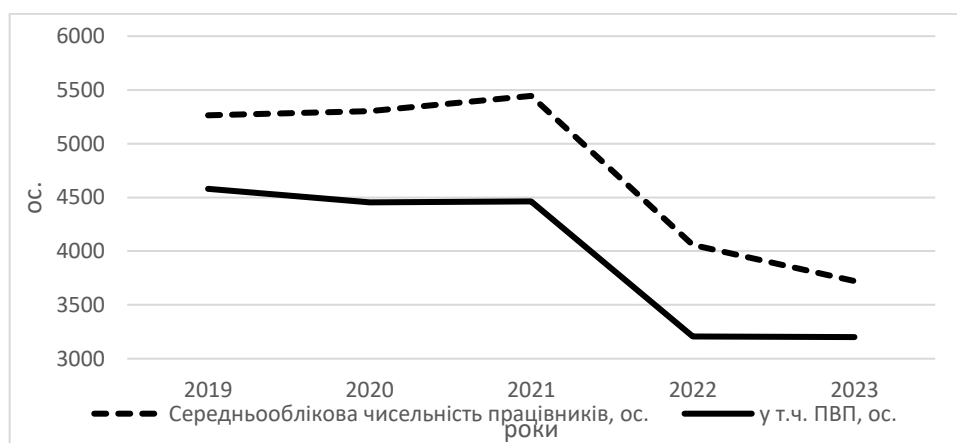

Рисунок 2.5 – Динаміка зміни чисельності персоналу
ТОВ СП «НІБУЛОН» за 2019-2023 рр.

(складено автором самостійно на основі звітності ТОВ СП «НІБУЛОН»)

Фонд оплати праці зріс у 2020 та 2021 роках, але в 2022 р. скоротився на 24,80%, що може бути пов'язано з економічними труднощами, а в 2023 р. падіння продовжилось на 1,53% (рисунок 2.6). Середньомісячна заробітна плата працівників демонструє позитивну динаміку, збільшившись на 30,29% у 2020 р., на 14,94% у 2021 р., і продовжила зростати на 7,36% у 2023 р., що вказує на покращення умов праці. Продуктивність праці показала найбільший приріст — 73,27% у 2023 р., що свідчить про підвищення ефективності праці, незважаючи на скорочення персоналу.

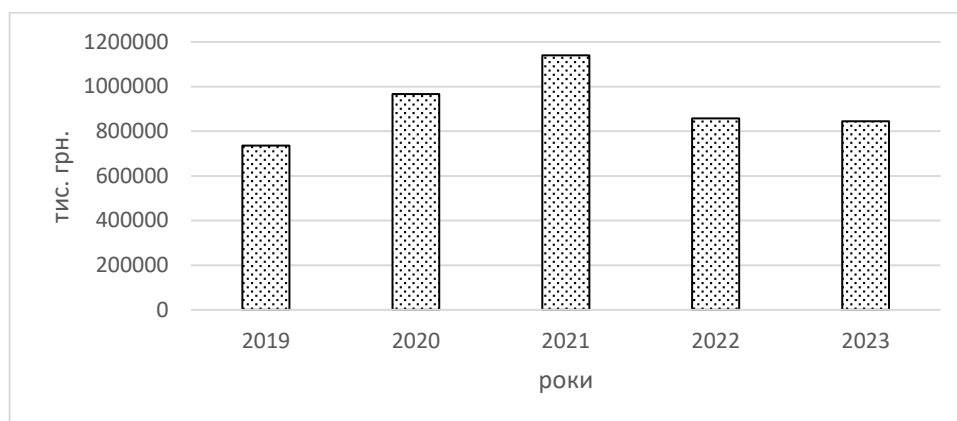

Рисунок 2.6 – Динаміка зміни фонду оплати праці
ТОВ СП «НІБУЛОН» за 2019-2023 рр.

(складено автором самостійно на основі звітності ТОВ СП «НІБУЛОН»)

В додатку Г (таблиця 2.7 та таблиця 2.8) проведений аналіз операційних витрат та їх структура ТОВ СП «НІБУЛОН» за 2019-2023 рр. А на рисунках 2.7 та 2.8 проілюстровані основні результати проведеного аналізу.

Аналіз економічних показників витрат підприємства за період 2019-2023 років дозволяє оцінити динаміку основних статей витрат, їхні зміни, а також виявити ключові фактори, що впливають на економічну діяльність.

Матеріальні витрати демонструють значні коливання протягом аналізованого періоду. У 2020 році спостерігається суттєве зменшення на 49,37% порівняно з 2019 роком. Таке зниження може бути спричинене змінами у виробничих процесах або зменшенням обсягу придбаних матеріалів. Проте в подальші роки спостерігається поступове відновлення матеріальних витрат: у 2021

році зростання становило 13,44%, у 2022 – 9%, а у 2023 – 7%. Це може свідчити про стабілізацію економічної ситуації та адаптацію до змін зовнішнього середовища.

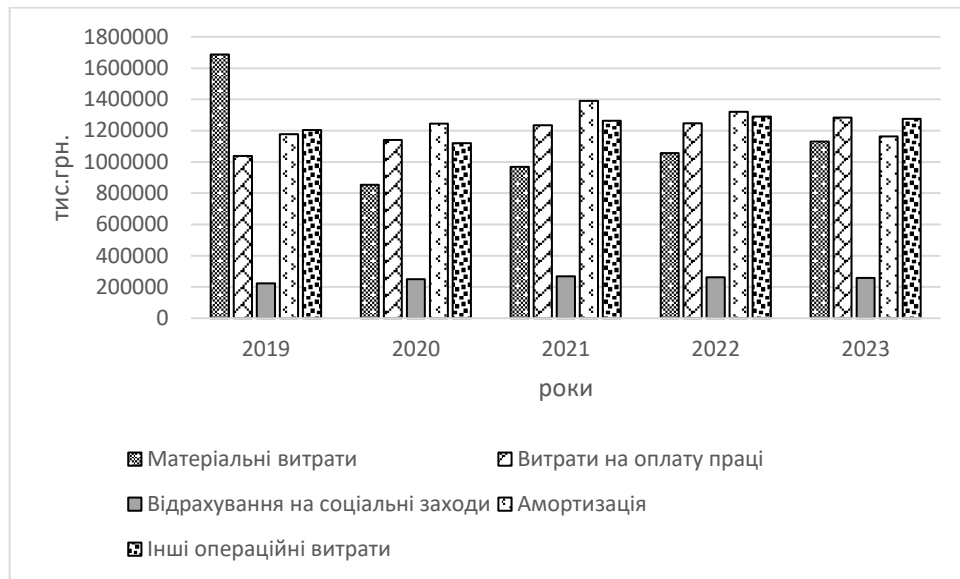

Рисунок 2.7 – Динаміка зміни операційних витрат ТОВ СП «НІБУЛОН» за 2019-2023 рр.

(складено автором самостійно на основі звітності ТОВ СП «НІБУЛОН»)

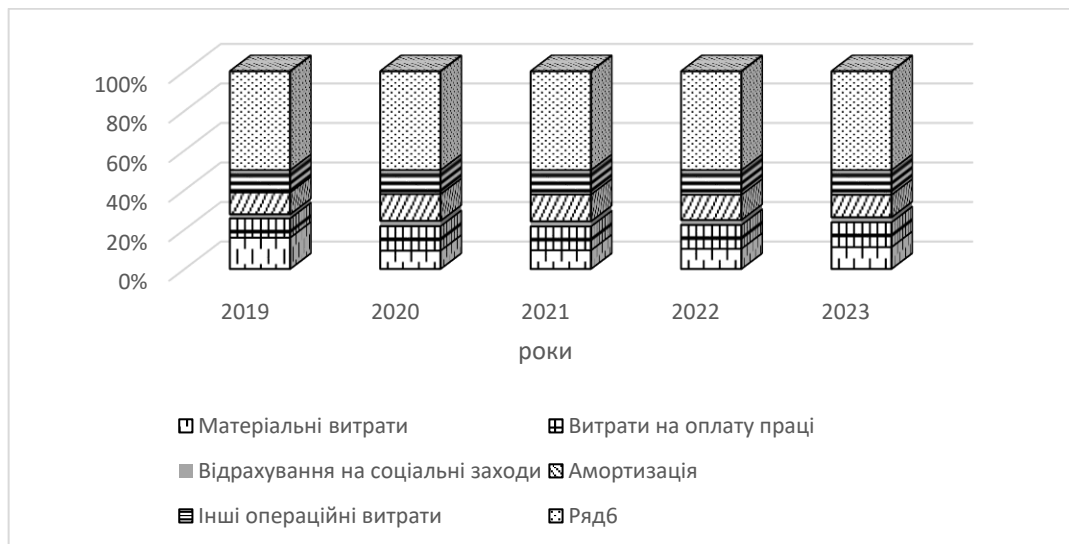

Рисунок 2.8 – Структура операційних витрат ТОВ СП «НІБУЛОН» за 2019-2023 рр.

(складено автором самостійно на основі звітності ТОВ СП «НІБУЛОН»)

Витрати на оплату праці стабільно зростали протягом всього періоду. З 2019 по 2023 рік спостерігається постійне збільшення на 9,96% у 2020 році, 8,2% у 2021, 1% у 2022 та 3% у 2023. Це може бути пов'язано з підвищенням зарплатного фонду через інфляційні процеси або збільшення кількості працівників.

Відрахування на соціальні заходи також зросли до 2021 року, де спостерігається найбільше зростання у 2020 (+11,72%) та 2021 роках (+8,07%). Проте зниження у 2022 (-3%) та 2023 (-1%) роках може свідчити про оптимізацію соціальних виплат або зміни у державній політиці щодо відрахувань.

Амортизаційні витрати демонструють стабільне зростання до 2021 року (+5,63% у 2020 та +11,77% у 2021 році), що свідчить про модернізацію або активне використання основних засобів. Проте зниження у 2022 році на 5% та у 2023 на 12% може бути пов'язане з завершенням певних інвестиційних проектів або зменшенням інтенсивності використання активів.

Інші операційні витрати у 2020 році зменшилися на 6,86% порівняно з 2019 роком, проте у 2021 році відбулося зростання на 12,8%. Це свідчить про зміну структури витрат підприємства, можливе збільшення витрат на інші операційні потреби. У 2022 році спостерігається незначне зростання на 2%, а у 2023 році витрати знову зменшилися на 1%, що може бути результатом певної оптимізації витратної частини.

Загалом, сукупні операційні витрати підприємства показують тенденцію до зниження в 2020 році на 13,5% порівняно з 2019, однак потім спостерігається стабільне зростання у 2021 та 2022 роках на 11,25% та 0,92% відповідно. У 2023 році витрати знову знизилися на 1,21%, що свідчить про загальну тенденцію до оптимізації діяльності підприємства, можливо за рахунок зменшення матеріальних витрат та інших операційних статей.

Таким чином, аналіз витратних показників підприємства за період 2019-2023 років показує як позитивні, так і негативні тенденції. З одного боку, витрати на оплату праці та соціальні заходи зростають, що може свідчити про підвищення соціальної відповідальності та стабільність кадрової політики. З іншого боку, коливання матеріальних витрат та амортизаційних відрахувань можуть бути

результатом впливу зовнішніх факторів, таких як економічна криза чи зміни на ринку.

Аналіз ліквідності підприємства в сільськогосподарській галузі є важливим і доцільним з кількох причин:

- ✓ сільськогосподарські підприємства часто стикаються з різкими коливаннями вхідних грошових потоків через сезонність виробництва і реалізації продукції. В певні періоди року підприємство може мати високі витрати (посівна, збір урожаю), але низькі доходи, що підвищує необхідність підтримки достатнього рівня ліквідності для покриття витрат в такі періоди.

- ✓ сільське господарство сильно залежить від погодних умов, що робить доходи підприємства нестабільними. В умовах поганого врожаю або природних катаклізмів, необхідно мати ліквідні активи для покриття витрат і уникнення банкрутства.

- ✓ високий рівень ліквідності сприяє фінансовій стійкості підприємства та забезпечує доступ до кредитів або інвестицій. Банки та інші фінансові установи оцінюють ліквідність як один із ключових показників при ухваленні рішення щодо надання кредитів. Для сільськогосподарських підприємств це важливо, оскільки вони часто потребують кредитування для купівлі насіння, добрив та іншої сировини.

- ✓ оскільки сільськогосподарські підприємства потребують великих інвестицій у матеріали та обладнання до початку сезону, висока ліквідність дозволяє здійснювати закупівлі і покривати операційні витрати без затримок. Це дозволяє уникнути перебоїв у виробництві та підвищує ефективність діяльності.

- ✓ сільське господарство схильне до ринкових ризиків, таких як зміни цін на продукцію чи ресурси, що також може впливати на доходи підприємства. Аналіз ліквідності дозволяє передбачати можливі ризики і формувати резерви для покриття непередбачуваних витрат.

- ✓ ліквідність є одним з показників, що впливає на інвестиційну привабливість. Потенційні інвестори оцінюють здатність підприємства швидко

виконувати свої зобов'язання та реагувати на зміни ринку. Висока ліквідність може зробити підприємство більш привабливим для інвестицій.

✓ аналіз ліквідності дозволяє підприємству оцінити ефективність використання своїх оборотних активів, таких як запаси чи дебіторська заборгованість. Це допомагає краще управляти ресурсами і уникати проблем із касовими розривами.

Проведення аналізу ліквідності підприємства в сільськогосподарській галузі є критично важливим для забезпечення його фінансової стійкості, здатності адаптуватися до сезонних та природних коливань, а також для підтримки конкурентоспроможності на ринку.

Проведемо аналіз ліквідності ТОВ СП «НІБУЛОН» за 2019-2023 рр. Результати аналізу сформуємо в таблицю 2.9 (додаток Ж).

Таблиця 2.9 – Аналіз ліквідності балансу ТОВ СП «НІБУЛОН» за 2019-2023 рр.

Зобов'язання	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
A1 ≥ П1	85098< 363407	637190> 241650	23762< 244698	19485< 270329	24475< 260673
A2 ≥ П2	1461663< 2047651	1486715< 10539216	3191921< 11381406	3750036< 13207192	3102793< 11306325
A3 ≥ П3	5435903< 8873465	6748224> 3870183	10433601> 5081249	7954153> 5436936	8911089> 5132061
A4 ≤ П4	22711815> 12148180	25037690> 12286818	24412881> 13550782	19530305> 11924851	24168752> 13415282

Аналіз ліквідності балансу ТОВ СП «НІБУЛОН» за 2019-2023 роки базується на порівнянні активів і зобов'язань підприємства за різними категоріями ліквідності. Основні показники ліквідності, що аналізуються, включають співвідношення найбільш ліквідних (A1) та менш ліквідних активів (A2, A3) з відповідними зобов'язаннями (П1, П2, П3), а також обсяг важко ліквідних активів (A4) щодо довгострокових зобов'язань (П4).

Показник ліквідності за найбільш ліквідними активами (A1) свідчить про здатність підприємства негайно покривати свої короткострокові зобов'язання (П1).

За аналізований період, лише у 2020 році активи А1 перевищили зобов'язання П1, що свідчить про високу ліквідність у цей рік. В інші роки А1 були значно нижчими за П1, що означає, що компанія мала труднощі з покриттям поточних зобов'язань найбільш ліквідними активами. Найбільший дисбаланс спостерігається у 2021 році, коли активи А1 становили лише 9% від зобов'язань П1. Це вказує на значні фінансові ризики та недостатність ресурсів для миттєвого розрахунку з кредиторами.

Співвідношення між швидко реалізованими активами (А2) та короткостроковими зобов'язаннями (П2) показує здатність підприємства забезпечити розрахунки протягом короткого періоду. За весь аналізований період, активи А2 не перевищували зобов'язань П2, що є негативною ознакою для фінансової стійкості. Особливо велика різниця спостерігається у 2021 та 2022 роках, коли зобов'язання П2 перевищували активи А2 у понад 7 разів, що вказує на критичну ситуацію з ліквідністю у ці роки. Це може бути наслідком високих боргових зобов'язань, що не покриваються достатніми оборотними активами.

Співвідношення між повільно реалізованими активами (А3) та довгостроковими зобов'язаннями (П3) вказує на потенційну здатність підприємства покривати довгострокові зобов'язання за рахунок ліквідних активів. У 2019 та 2023 роках активи А3 були нижчими за зобов'язання П3, що свідчить про ризики щодо довгострокової ліквідності. Проте у 2020-2022 роках ситуація дещо покращилася, і активи А3 перевищили зобов'язання П3, що означає можливість підприємства забезпечувати свої довгострокові зобов'язання за рахунок повільно реалізованих активів.

Співвідношення важко реалізованих активів (А4) до постійних зобов'язань (П4) показує залежність підприємства від неліквідних активів. За весь аналізований період, активи А4 значно перевищували постійні зобов'язання П4, що є негативним сигналом для фінансової стійкості. Така ситуація вказує на те, що велика частина активів компанії не може бути швидко мобілізована для покриття зобов'язань. Особливо помітний цей дисбаланс у 2019 та 2021 роках, коли активи А4 перевищували зобов'язання більш ніж удвічі. Це свідчить про низьку ліквідність

неліквідних активів і потенційну проблематику з їх перетворенням у кошти в разі потреби.

Аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Кривий Ріг Цемент» за 2019-2023 роки свідчить про наявність значних фінансових труднощів підприємства. Найбільші проблеми стосуються покриття короткострокових зобов'язань за рахунок найбільш ліквідних активів (A1), що свідчить про ризики щодо забезпечення поточної платоспроможності. Незважаючи на покращення ліквідності за категорією повільно реалізованих активів (A3) у середньостроковій перспективі, значна частина активів залишається важко реалізованою (A4), що посилює ризики для довгострокової стійкості. Це свідчить про необхідність оптимізації структури активів і зобов'язань для поліпшення фінансової стабільності підприємства.

В таблиці 2.10 (додаток Ж) наведені коефіцієнти, що характеризують платоспроможність ТОВ СП «НІБУЛОН» за 2019-2023 рр.

Аналіз платоспроможності ТОВ СП «НІБУЛОН» за 2019-2023 роки базується на трьох основних коефіцієнтах ліквідності: коефіцієнті абсолютної ліквідності, критичної ліквідності та поточної ліквідності. Ці показники відображають здатність компанії покривати свої короткострокові зобов'язання, що є критичним для забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності відображає, наскільки швидко підприємство може покрити свої короткострокові зобов'язання за рахунок найбільш ліквідних активів (грошових коштів та їх еквівалентів). Для ТОВ СП «НІБУЛОН» цей показник суттєво знизився протягом аналізованого періоду.

У 2019 році коефіцієнт становив 0,45, що є достатньо високим значенням для українських компаній, вказуючи на спроможність покрити 45% своїх короткострокових зобов'язань за рахунок найбільш ліквідних активів. Проте вже у 2020 році спостерігається значне падіння цього показника до 0,08, що вказує на зменшення грошових коштів або збільшення зобов'язань. У 2021 та 2022 роках цей показник ще більше знижується до 0,05 і 0,22 відповідно, демонструючи нестабільність у фінансовому стані компанії. Невелике покращення у 2022 році може бути пов'язане зі зменшенням зобов'язань або нарощенням ліквідних активів.

У 2023 році коефіцієнт знову падає до 0,02, що є критичним значенням і свідчить про значні труднощі з ліквідністю. Відхилення між 2022 та 2023 роками становить -0,2, що є негативним сигналом.

Цей показник демонструє здатність компанії погашати короткострокові зобов'язання не лише за рахунок грошових коштів, але й дебіторської заборгованості. Це більш «м'який» показник порівняно з абсолютною ліквідністю, але також важливий для оцінки платоспроможності. У 2019 році коефіцієнт критичної ліквідності був на рівні 0,85, що є доволі прийнятним значенням, хоча і свідчить про певний ризик з ліквідністю. Проте в 2020 році він різко впав до 0,24, що вказує на суттєве зниження як грошових коштів, так і дебіторської заборгованості або зростання короткострокових зобов'язань. Відхилення становить -0,61. У 2021 році показник знизився до 0,1, демонструючи негативну динаміку ліквідності. Це свідчить про потенційні труднощі в отриманні короткострокових грошових надходжень. Значне покращення спостерігається у 2022 році, коли коефіцієнт критичної ліквідності збільшився до 1,07, що свідчить про позитивні зміни у фінансовому стані компанії та здатність покривати зобов'язання. Однак у 2023 році цей показник знову різко знизився до 0,08, що є тривожним сигналом щодо втрати платоспроможності. Відхилення за рік становить -0,99.

Коефіцієнт поточної ліквідності відображає здатність підприємства покривати всі свої короткострокові зобов'язання за рахунок оборотних активів. Це найзагальніший показник ліквідності, який включає в себе грошові кошти, дебіторську заборгованість та запаси. У 2019 році показник становив 2,4, що є хорошим результатом і свідчить про здатність підприємства покривати свої короткострокові зобов'язання більш ніж удвічі. У 2020 році коефіцієнт знизився до 1,09, що свідчить про погіршення платоспроможності, хоча компанія ще мала достатньо оборотних активів для покриття зобов'язань. Відхилення між 2019 і 2020 роками становить - 1,31. У 2021 році показник впав до 0,65, що є критично низьким рівнем і свідчить про серйозні проблеми з ліквідністю, оскільки компанія не змогла повністю покрити свої короткострокові зобов'язання. У 2022 році коефіцієнт зріс

до 3,58, що демонструє різке покращення фінансового стану, ймовірно, через зменшення зобов'язань або збільшення оборотних активів. Відхилення між 2021 і 2022 роками склало 2,93. Проте у 2023 році показник знову впав до 0,34, що є надзвичайно низьким рівнем, вказуючи на значні проблеми з покриттям короткострокових зобов'язань. Відхилення за цей рік становить -3,24.

Аналіз ліквідності ТОВ СП «НІБУЛОН» за 2019-2023 роки показує значні коливання платоспроможності компанії. У 2020 та 2021 роках спостерігається різке погіршення всіх показників ліквідності, що може бути наслідком впливу зовнішніх економічних факторів або проблем із управлінням оборотними активами. Покращення у 2022 році свідчить про певні стабілізаційні заходи, проте ситуація знову погіршилася у 2023 році. Це свідчить про необхідність подальшої оптимізації структури активів і зобов'язань для забезпечення стабільної платоспроможності.

Для проведення дослідження структури інвестиційних ресурсів підприємства, розглянемо структуру активів, зобов'язань та капіталу за період 2019-2023 рр. Аналіз буде виконаний на основі динаміки показників, представлених у таблиці, з виділенням основних джерел формування інвестиційних ресурсів і напрямків їх використання.

Проведемо дослідження структури інвестиційних ресурсів підприємства за джерелами формування на напрямками розміщення (таблиця 2.11 Додаток К).

Основними джерелами інвестицій для ТОВ СП «НІБУЛОН» є як власний капітал (нерозподілений прибуток), так і зовнішні запозичення (кредити та займи). При цьому, у 2020 році компанія значно скоротила довгострокові зобов'язання, що може свідчити про погашення кредитів або переорієнтацію на інші джерела фінансування. У 2021-2023 роках зростання довгострокової заборгованості може бути пов'язане з необхідністю фінансування нових проектів або модернізації виробництва.

Значна частина інвестиційних ресурсів направлена на збільшення вартості основних засобів, що свідчить про інвестиції в довгострокові активи та оновлення виробничих потужностей. При цьому, оборотні активи зростають у 2020 році, проте в наступні роки спостерігається їхнє скорочення. Це може вказувати на

оптимізацію управління оборотними коштами або зменшення потреби в короткострокових активах.

Власний капітал ТОВ СП «НІБУЛОН» демонструє коливання протягом аналізованого періоду, з особливо різким падінням у 2020 році. Це може бути пов'язано з виплатами акціонерам або іншими витратами, що зменшили капітал. У 2021 році капітал відновлюється, проте його зростання уповільнюється в наступні роки.

На нашу думку, важливим є порівняння питомої ваги довгострокової заборгованості підприємства з питомою вагою необоротних активів або основних засобів. Таке порівняння дозволяє визначити, яким чином фінансується діяльність підприємства за рахунок довгострокових кредитів та інших довгострокових зобов'язань(рис. 2.9).

Аналізуючи графік 2.9, що відображає співвідношення питомої ваги основних засобів і довгострокових зобов'язань у структурі капіталу підприємства за період з 2019 по 2023 роки, можна відзначити кілька важливих тенденцій.

По-перше, простежується стійка тенденція до зменшення питомої ваги основних засобів у структурі капіталу підприємства. З 62,92% у 2019 році частка основних засобів скоротилася до 56,29% у 2023 році, що свідчить про поступову диверсифікацію капіталу підприємства або можливе скорочення інвестицій у матеріальні активи. Це може бути пов'язано як з економічними умовами, так і зі стратегією підприємства щодо оптимізації активів.

По-друге, питомі ваги довгострокових зобов'язань також коливаються, проте спостерігається помітне їх збільшення з 30,55% у 2019 році до піку 39,02% у 2022 році. Однак у 2023 році частка довгострокових зобов'язань дещо знижується до 33,79%. Це свідчить про активне залучення підприємством довгострокових кредитних ресурсів для фінансування своєї діяльності, що може бути результатом необхідності залучення додаткових коштів для підтримки чи розширення виробництва. Спад у 2023 році може свідчити про зміну фінансової стратегії або погашення частини зобов'язань.

Важливо зазначити, що протягом аналізованого періоду підприємство демонструє досить стійку структуру капіталу, де співвідношення між основними засобами та довгостроковими зобов'язаннями залишається в межах оптимальних значень, що вказує на збалансованість фінансової політики щодо залучення кредитів та інвестування в матеріальні активи. Важливо зазначити, що в результаті аналізованого періоду підприємство демонструє досить стійку структуру капіталу, де комплекс між основними засобами та довгостроковими зобов'язаннями залишається в межах оптимальних значень, що вказує на збалансованість фінансової політики щодо залучення кредитів та інвестування в матеріальні активи.

Для виявлення шляхів підвищення ефективності використання реальних інвестицій проведемо аналіз інтенсивності їх використання. Цей аналіз базується на обчисленні співвідношень між різними абсолютними показниками, які відображають інвестиційну діяльність підприємства. У сфері інвестиційного менеджменту найчастіше використовуються такі групи фінансових показників: коефіцієнти оцінки рентабельності інвестиційної діяльності; коефіцієнти, що визначають обіговість операційних активів; коефіцієнти оцінки фінансової стійкості; коефіцієнти платоспроможності та інші. Розрахунки ефективності інвестиційної діяльності наведені в таблиці 2.12 (додаток Л).

Аналіз фінансової стійкості та рентабельності ТОВ СП «НІБУЛОН» на основі наведених даних дозволяє зробити декілька важливих висновків щодо змін основних показників за період 2019-2023 років.

Показники фінансової стійкості демонструють суттєві коливання. Так, співвідношення загального боргу до сумарного капіталу змінюється з 96,35% у 2019 році до 89,65% у 2023 році, що свідчить про певне зменшення фінансового навантаження підприємства у 2022 році, але збільшення у 2023 році. Це може вказувати на нестабільність фінансових джерел, оскільки за 2022 рік показник суттєво знизився до 73,15%. Загальний борг до власного капіталу знизився з 3956,24 тис. грн у 2019 році до 6071,9 тис. грн у 2023 році, що відображає зміни у структурі зобов'язань.

Показники рентабельності відображають нестабільність прибутковості. Рентабельність пайового капіталу показує зниження з 7387,43% у 2020 році до 1190,29% у 2022 році, але знову зростає до 1925,36% у 2023 році. Це свідчить про коливання ефективності використання капіталу, ймовірно через зовнішні економічні фактори або зміни в управлінні ресурсами.

Рентабельність необоротних активів ТОВ СП «НІБУЛОН» також демонструє різке зниження з 97,44% у 2020 році до 9,23% у 2022 році, з подальшим незначним зростанням до 10,84% у 2023 році. Це може свідчити про проблеми у використанні основних засобів або довгострокових інвестицій.

Загалом, ТОВ СП «НІБУЛОН» демонструє значну волатильність показників, що може свідчити про нестабільність його фінансового стану та ефективності діяльності в аналізованій період.

2.2 Встановлення впливу інвестицій на ефективність діяльності ТОВ СП «НІБУЛОН»

Інвестиційна діяльність є важливим чинником забезпечення стабільного розвитку підприємства, оскільки вона впливає на ефективність використання ресурсів, продуктивність праці та фінансові показники. Аналізуючи інвестиційну діяльність ТОВ СП «НІБУЛОН» за період 2019-2023 років, ми можемо оцінити, як інвестиції сприяли зростанню чи зменшенню ефективності діяльності підприємства та які фактори мали найбільший вплив на його фінансові результати.

Для оцінки ефективності діяльності компанії ключовими показниками є чистий прибуток, загальний обсяг інвестицій, продуктивність праці та рентабельність інвестицій.

Таблиця 2.13. Вихідні данні для проведення факторного аналізу

Показник	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Чистий прибуток, тис. грн.	1358212	-1776378	1287038	-333495	15588106
Загальний обсяг інвестицій, тис. грн.	729465	820853	523525	581113	450232
Продуктивність праці, тис. грн..	5413,52	5118,32	7652,89	8727,71	15122,31
Рентабельність інвестицій, %	53,71		40,68		2,89

Як видно з таблиці 2.13, протягом аналізованого періоду фінансові показники компанії коливалися, що було зумовлено як внутрішніми факторами, так і зовнішніми впливами.

Чистий прибуток ТОВ СП "НІБУЛОН" зазнавав значних коливань у період 2019-2023 років. Особливо помітні різкі зміни в 2020 і 2022 роках, коли підприємство отримало збитки (-1,776,378 тис. грн. у 2020 році та -333,495 тис. грн. у 2022 році). Незважаючи на ці негативні роки, у 2023 році спостерігається значне зростання чистого прибутку до 15,588,106 тис. грн.

Така різка зміна може бути пов'язана з великими інвестиціями, що забезпечили підвищення продуктивності праці та ефективність операційної діяльності. Однак не всі інвестиції були ефективними, що відображається в рентабельності інвестицій.

Продуктивність праці є важливим індикатором ефективності використання трудових ресурсів. Аналізуючи продуктивність праці, можна оцінити, як інвестиції в модернізацію виробничих процесів вплинули на обсяги виробництва на одного працівника.

Загальний обсяг інвестицій зменшився з 729,465 тис. грн. у 2019 році до 450,232 тис. грн. у 2023 році, однак продуктивність праці зросла більше ніж у 2,5 рази, з 5,413.52 тис. грн. до 15,122.31 тис. грн. Це свідчить про те, що інвестиції були спрямовані на ефективне вдосконалення технологічних процесів та автоматизацію виробництва.

Рентабельність інвестицій є ключовим показником, що визначає ефективність вкладених коштів. У 2019 році рентабельність інвестицій становила 53.71%, що свідчить про значний позитивний ефект інвестицій на фінансові

результати підприємства. У 2021 році цей показник знизився до 40.68%, що може бути результатом непередбачуваних змін на ринку або неефективного використання частини інвестицій.

У 2023 році рентабельність інвестицій різко зменшилася до 2.89%, що свідчить про певні проблеми з ефективністю інвестиційної політики підприємства у цьому періоді. Можливо, деякі проєкти не змогли забезпечити очікуваний економічний ефект через зміни в зовнішньому середовищі, такі як зміна ринкової кон'юнктури або економічна нестабільність.

Проведемо факторний аналіз. Спочатку визначаємо кількість прихованих факторів, що впливають на спостережувані показники, на основі аналізу власних значень кореляційної матриці. Використовуємо метод головних компонент для виділення факторів з кореляційної матриці, щоб зменшити кількість змінних. Після виділення факторів проводиться обертання (методом варімакс), щоб зробити інтерпретацію факторів більш чіткою.

На основі факторних навантажень і власних значень оцінюється якість структури, наскільки добре виділені фактори пояснюють варіацію даних.

Для цього аналізу було вибрано 2 фактори, оскільки ми аналізуємо 4 змінні, і вибір двох факторів дозволяє зменшити кількість факторів, зберігаючи більшість інформації.

Ми використовували метод факторного аналізу, який зменшує кількість змінних до двох основних факторів. Результати факторного аналізу показують факторні навантаження для кожної змінної (таблиця 2.14).

Таблиця 2.14 – Результати проведеного факторного аналізу ТОВ СП «НІБУЛОН»

Змінна	Фактор 1	Фактор 2
Чистий прибуток	0,919	-0,167
Загальний обсяг інвестицій	-0,860	-0,485
Продуктивність праці	0,998	-0,033
Рентабельність інвестицій	-0,876	0,353

Фактор 1 має найбільший позитивний вплив на такі показники, як «Чистий прибуток» і «Продуктивність праці», тоді як негативний вплив на «Загальний обсяг

інвестицій» і «Рентабельність інвестицій». Це може свідчити про те, що ці два фактори відображають два різні аспекти фінансового стану компанії:

- ✓ фактор 1: відображає прибутковість та ефективність виробництва.
- ✓ фактор 2: відображає вплив інвестиційної діяльності на рентабельність.

Факторні навантаження є досить сильними, що свідчить про те, що вибрані фактори добре пояснюють варіацію у даних. Перший фактор домінує і має значний вплив на всі змінні.

Проведемо обчислення факторних оцінок (таблиця 2.15)

Таблиця 2.15 - Факторні оцінки для кожного року (2019-2023) виведено нижче:

Рік	Фактор 1	Фактор 2
2019	-0,836	-0,035
2020	-0,947	-1,315
2021	-0,143	1,512
2022	0,093	0,438
2023	1,834	-0,599

Ці оцінки показують, як змінювалися значення факторів для кожного року, що відображає загальний вплив на фінансові результати компанії.

Факторний аналіз виявив два основні приховані фактори, що мають істотний вплив на фінансові показники компанії за період 2019-2023 років.

1. Фактор 1:

✓ цей фактор відображає зв'язок між чистим прибутком та продуктивністю праці, оскільки для цих показників були виявлені найбільші позитивні факторні навантаження.

✓ він показує, що прибутковість та ефективність виробництва є ключовими елементами, що визначають загальний фінансовий стан компанії. Підвищення продуктивності праці напряду впливає на покращення фінансових результатів, що особливо помітно у 2023 році, коли відбулося значне зростання чистого прибутку.

2. Фактор 2:

✓ цей фактор відображає вплив інвестиційної діяльності на рентабельність інвестицій. Негативні факторні навантаження для обсягу інвестицій свідчать про

те, що зменшення обсягів інвестицій або їх неефективне використання призводять до погіршення фінансових результатів.

✓ водночас зростання рентабельності інвестицій у певні роки (наприклад, у 2021 році) позитивно вплинуло на фінансові показники.

В 2020 та 2022 роках компанія переживала значне погіршення фінансових результатів, що відображено у негативних факторних оцінках. Це може бути пов'язано зі зниженням продуктивності праці та нестабільністю чистого прибутку.

У 2023 році спостерігається різке покращення показників (зростання чистого прибутку до 15,588 млн грн), що можна пояснити зростанням продуктивності праці, навіть при відносно низькому обсязі інвестицій.

Рентабельність інвестицій має нестабільний характер, що свідчить про різні ефекти інвестиційної діяльності протягом досліджуваного періоду.

Загалом, ефективність діяльності ТОВ СП «НІБУЛОН» значною мірою залежить від продуктивності праці та стратегії інвестиційної діяльності. Інвестиції, якщо вони не супроводжуються підвищенням продуктивності, можуть не приносити очікуваного фінансового результату.

2.3 Обґрунтування критерію оцінки інвестиційної діяльності та заходи щодо її покращення

Для обґрунтування критеріїв оцінки інвестиційної діяльності ТОВ СП «НІБУЛОН», необхідно врахувати комплекс підходів, які забезпечують повну оцінку ефективності та результативності інвестицій. Інвестиційна діяльність підприємства має визначальний вплив на його конкурентоспроможність, стійкість на ринку, а також фінансовий стан і довгостроковий розвиток. Вибір критеріїв оцінки інвестиційної діяльності повинен базуватися на багатофакторному аналізі та враховувати специфіку галузі, зовнішні економічні умови, а також внутрішні організаційно-управлінські процеси компанії.

Існує кілька теоретичних підходів до оцінки інвестиційної діяльності, серед яких основними є:

- ✓ фінансовий підхід, який включає оцінку інвестицій з точки зору рентабельності та вартості фінансових показників;
- ✓ економічний підхід, що враховує вплив інвестицій на економічний розвиток підприємства;
- ✓ стратегічний підхід, який розглядає інвестиційну діяльність як частину загальної стратегії розвитку компанії;
- ✓ інноваційний підхід, що акцентує увагу на інноваційних проєктах і технологіях, які можуть бути впроваджені в процес інвестування.

Кожен із цих підходів вимагає застосування конкретних критеріїв і методів аналізу для оцінки ефективності інвестицій.

Оцінка фінансових результатів інвестиційної діяльності є однією з ключових задач. До основних фінансових показників, які варто використовувати для аналізу інвестицій, відносяться:

- ✓ рентабельність активів: цей показник дозволяє визначити ефективність використання активів підприємства;
- ✓ рентабельність власного капіталу: показує, наскільки ефективно використовуються власні ресурси підприємства;
- ✓ чиста поточна вартість: дозволяє визначити, чи приносить інвестиційний проєкт позитивний фінансовий ефект;
- ✓ внутрішня норма рентабельності: показує рентабельність інвестиційного проєкту за заданими умовами;
- ✓ індекс рентабельності: визначає співвідношення між вартістю інвестицій та їх доходністю.

Оцінка ефективності інвестиційної діяльності ТОВ СП «НІБУЛОН» повинна враховувати специфіку сільськогосподарського сектора, в якому діє підприємство. Поряд з фінансовими показниками, необхідно враховувати й інші фактори, такі як рівень інновацій, впровадження нових технологій, соціальна відповідальність компанії та вплив на екологічні умови.

До основних критеріїв оцінки інвестиційної діяльності підприємства в контексті його стратегії розвитку можна віднести:

- ✓ диверсифікація інвестиційного портфеля: підприємство може здійснювати інвестиції в різні напрями діяльності, що знижує ризики та забезпечує стабільний розвиток;

- ✓ інвестиції в новітні технології та інновації: впровадження нових технологій дозволяє знижувати виробничі витрати та підвищувати продуктивність;

- ✓ покращення структури капіталу: зменшення частки залучених коштів та збільшення частки власного капіталу свідчить про підвищення фінансової стійкості підприємства;

- ✓ вплив на експортний потенціал: оскільки ТОВ СП «НІБУЛОН» є одним із найбільших експортерів сільськогосподарської продукції, інвестиції повинні сприяти розвитку інфраструктури для підвищення експортного потенціалу.

Оцінка інвестиційної діяльності також має включати коефіцієнти інвестиційної стійкості, які характеризують здатність підприємства зберігати стабільні темпи розвитку в умовах різних економічних ризиків. Серед таких показників можна виділити:

- ✓ коефіцієнт автономії: показує частку власного капіталу в загальній структурі капіталу підприємства;

- ✓ коефіцієнт фінансового лівериджу: дозволяє оцінити залежність підприємства від залучених ресурсів;

- ✓ коефіцієнт покриття інвестицій: відображає здатність компанії фінансувати свої інвестиції за рахунок внутрішніх джерел.

Поряд з оцінкою поточних інвестицій, важливо також розглянути перспективні напрями інвестиційної діяльності, які сприятимуть довгостроковому розвитку підприємства. ТОВ СП «НІБУЛОН» може інвестувати в такі стратегічні напрями:

- ✓ модернізація виробничих потужностей: інвестиції у вдосконалення технологій та виробничих процесів;

✓ розвиток транспортної та логістичної інфраструктури: оскільки підприємство активно займається експортом, вдосконалення логістичної мережі є одним з ключових напрямів;

✓ інвестування в людський капітал: підвищення кваліфікації співробітників через навчальні програми та тренінги;

✓ розширення ринків збуту: розширення експортної діяльності та пошук нових ринків збуту, зокрема в Європейському Союзі та країнах Азії.

Однією з важливих складових оцінки інвестицій є аналіз ризиків. Основними ризиками для ТОВ СП «НІБУЛОН» можуть бути:

✓ ризики зміни зовнішньоекономічної кон'юнктури: коливання світових цін на зернові культури та інші товари можуть негативно впливати на фінансовий стан підприємства;

✓ технологічні ризики: інвестиції в нові технології завжди пов'язані з певною часткою невизначеності;

✓ фінансові ризики: можливість зміни валютного курсу або кредитної ставки може вплинути на прибутковість інвестицій.

Оцінка інвестиційної діяльності ТОВ СП «НІБУЛОН» має враховувати як фінансові показники, так і стратегічні напрями розвитку компанії. Застосування комплексу методів та показників дозволить об'єктивно оцінити ефективність інвестицій та їх вплив на фінансовий стан підприємства.

Виробництво соняшникової олії в Україні є одним із найдинамічніших видів бізнесу, а тому – одним із найприбутковіших. Взагалі, бізнес з відкриття олійниці не втратив актуальності, хоча в цей час існує велика кількість олійниць і невеликих заводів з виробництва олії, шроту, макухи. Дана галузь приваблива з точки зору погляду, дуже низьких вступних інвестицій у відкриття олійниці та досить швидких термінів її окупності (близько півроку). Фахівці оцінюють місячне споживання однієї людини в 1 л. Крім того, олія також використовується в кількох цілях, крім іншого споживання, після чого вона використовується для олійної фарби, маргарину, а також у косметиці та деяких ліках.

Сьогодні виробництво олії є безвідхідним. Тобто всі отримані добові продукти після видобутку нафти перенаправляються в інші галузі. Лушпиння слід продавати для виробництва гранульованого корму для домашніх тварин, а також лушпиння - на цегельні заводи; макуха реалізується сільськогосподарськими підприємствами і фермами, де є роки худоби. Реалізація відходів може розглядатися як додаткова або зазначатися у собівартості, таким чином знижуючи ціну нафти. Крім того, за додаткову окрему плату виробництво олії також може бути здійснено для тих людей, які проживають поблизу виробничих потужностей. Таким чином олійниця ніколи не буде простоювати і стане ще одним додатковим джерелом доходу. Ось чому величезний спектр корисних властивостей нафти та продукту її переробки дозволяє швидко та безперебійно транспортувати ваші продукти в потрібну кількість за хорошою ціною. Для регулювання нафтової свердловини не потрібно отримувати спеціальний дозвіл - достатньо відповідати вимогам санітарно-епідеміологічної служби, пожежної безпеки, водопостачання, газової служби ПГ ОГ «ДТЕК».

Отже, ми відкриваємо олійний завод, після чого:

- ✓ ТОВ СП «НІБУЛОН» займається вирощуванням соняшника та ріпака; крім того, продаж кінцевого продукту недостатньо дорожчий, ніж просто продаж сировини;

- ✓ сировини, яка постачатиметься на завод із власного виробничого підприємства, якщо настане період, коли компанія не зможе зібрати від населення чи інших господарств, вона використає цю поставку для безперервності виробничого процесу;

- ✓ олія ріпакова накопичив рідше і дорожче; виробляється в апараті того ж типу, що й для виробництва соняшникової олії. Також окрім зовнішнього виробництва власної олії та побічних продуктів, пропонує послуги населенню, таким чином ніколи не дозволяючи олійниці простоювати, а також забезпечуючи додаткове джерело доходу;

- ✓ реалізація проекту відкриття маслоробного заводу дозволить господарству вийти на нові ринки збуту продукції, диверсифікувати діяльність,

суттєво підвищити рентабельність виробництва, а також отримати більший прибуток, необхідний для розширеного відтворення.

Отже, щоб відкрити масляний резервуар, нам знадобляться:

1. Приміщення. Будівля для нафтобаки має відповідати декільком факторам: орієнтовна площа не менше 150 кв.м. поділ на секторі - виробнича зона, склад сировини і склад готової продукції. У конкретному виробничому об'єкті з обладнанням, на якому обробляється максимум сто двадцять кілограмів використання на рік, має бути площа близько шестидесяти квадратних метрів. У ньому має бути бетонна підлога, високі пофарбовані стіни (не менше двох метрів), пофарбована або побілена стеля. Площа складу для сировини повинна бути від п'ятдесяти до дев'яності квадратних метрів, тому що якщо менше, то сировина буде пітніти. Чим тонше буде шар разом, тим краще. Нормальна кількість сировини, який завод вирішує збереження, не перевищує сорока п'яти тон. Решту розподіляють між фермерами під час посівної, щоб у фермерів були гроші в кишенях. Також знадобиться ще одне приміщення для зберігання торта (до сорока квадратних метрів). Якщо піріг здатний до самозаймання, це слід за запобігання пожежі. Учасно для зберігання готового масла (приблизно 30 квадратних метрів) можна розписати всі півкомбінації для масла об'ємом до п'яти кубиків. При цих властивостях їх матеріал не розмивається. Це щось на зразок бідонів для молока з харчового алюмінію.

2. Технологія виробництва. Технологія виробництва соняшникової олії (процес приблизно такий же, як і ріпакової олії) відбувається в першу чергу в очищеному розчині від смеття та інших домішок; потім відбувається руйнування насіння, тобто відторгається вся плодова культура, що знаходиться в зерні; наступним етапом є просування отриманого продукту на сепараторі, при якому за допомогою потоків повітря лущиння спливає і відділяється від зерна; цей продукт, отриманий таким чином, обкатується, який сам по собі зерна дробиться так, що продукт, що подрібнюється, наноситься до того, що називається «мінтка»; після цього м'яту обробляють водою та нагрівають, щоб перетворити її на м'якоть; далі з

цієї м'якоті шляхом віджимання витягуємо масло, і отримуємо два продукту - макуху і рослинне масло.

3. Обладнання. Для екстракції ліпідів високоякісного вмісту соняшнику або інших олійних продуктів необхідно використовувати багаторазові процеси екстракції олії та макухи відповідним обладнанням. Обладнання, яке традиційно використовується для олійних заводів, включає обладнання для прийому олійних культур, таких як соняшник, сафлор, ріпак або інші культури, які можна переробляти на ділянці; обладнання для транспортування та зберігання матеріалів; обладнання для підготовки використання перед пресуванням; власні преси, які становлять один із визначених аспектів усього процесу, з метою ефективності виробництва олії також пов'язана з її ефективністю; і, нарешті, обладнання для розливу та пакування олії у відповідні контейнери.

В додатку М (таблиця 2.16) наведений перелік необхідного обладнання для забезпечення виробничого процесу.

Провідним фактором у виробництві соняшnikової, як і будь-якої рослинної олії, є прес; тому це обладнання слід підбирати дуже розумно. При виборі обладнання для майбутнього олійного заводу ми зупинили свій вибір на пресі ПМ-450 «Лідер». Прес ПМ-450 призначений для віджиму олії з використанням соняшника. М'яту можна направляти на прес ПМ-450 як необсмажену, так і необсмажену в жаровні. Прес виготовлений повністю з високоякісної сталі, а кожна робоча поверхня має міцне зносостійке покриття, що забезпечує продуктивну, надійну, а головне - економічну подальшу обробку. Робота преси - це безперервна багаторічна робота. За рік він може віджимати 450 кілограмів сировини. Для вторинного пресування шроту рекомендуємо використовувати прес «Лідер» ПМ-450.04 з продуктивністю до 300 кг/год вторинного пресування шроту. Обидва преси універсальні для роботи з усіма відомими олійними культурами - соняшником, сою, ріпаком, гарбузом та ін.

4. Персонал. Впровадження автоматизованого виробництва мінімізує персонал. Однак це має бути досвідчена та висококваліфікована робоча сила, яка вміє користуватися обладнанням, і досвід роботи з подібними чи спорідненими

машинами є додатковою перевагою. Персонал олійниці включає керівника олійниці, який контролює всі процеси, що відбуваються на території фірми; 70% бухгалтерського обліку та планування діяльності будуть виконувати сумісники бухгалтерсько-економічного відділу; бригада з обслуговування обладнання; навантажувач; водій; очісники; сторож.

5. Витрати. Таким чином, одним із вихідних кроків у плануванні олійного заводу та у визначеній його ефективності є правильне планування та збільшення витрат. Перелік витрат, необхідних для відкриття олійниці наведена в таблиці 2.17.

Таблиця 2.17 – Витрати, необхідні для відкриття олійниці, тис. грн.

Статті витрат	Сума витрат, тис. грн.	
	2024 р.	2025 р.
Обладнання та техніка	1189	-
Витрати на додаткові інструменти, вироби, комплекти	11	13
Здійснення підготовчих робіт у цеху	30	5
Амортизація	178,35	151,59
Орендні платежі	360	360
Оплата праці	840	924
Податки	315	330
Маркетингові витрати	200	200
Комунальні платежі	360	400
Транспортні витрати	300	320
Інші додаткові витрати	25	30
Всього	3808,35	2733,59

6. Запланований дохід: на етапі планування проекту важливо провести аналіз лише витрат, які можуть бути понесені під час встановлення олійного заводу, але й запланованого доходу.

7. Продажі. Оля – це товар, який користується попитом, і, як правило, проблем з її збутом не виникає. У середньому, за статистикою, на одного українця витрачається 1,2-1,7 літра олії на місяць. Соняшникова олія продаватиметься оптом або в роздрібних промислових підприємствах, супермаркетах, магазинах, ресторанах, кафе, їдальням, а також посередникам. Макуха і лушпиння продаються фермерам, будь-яким фермам і домогосподарствам з худобою.

Все зводиться до забезпечення якості при виготовленні продукції. Саме тоді бізнесмен може шукати надійні та стабільні джерела збуту продукту, забезпечуючи таким чином високу прибутковість олійниці.

Висновки до розділу 2

Об'єктом дослідження в кваліфікаційній роботі є ТОВ СП «НІБУЛОН». ТОВ СП «НІБУЛОН» - одне з провідних українських аграрних підприємств, спеціалізується на вирощуванні, зберіганні, обробці та експорті зернових культур. Компанія активно інвестує в розвиток сучасної логістики, зокрема має власний флот і перевантажувальні комплекси для транспортування продукції по Дніпру, що сприяє зменшенню навантаження на автомобільні перевезення. Завдяки інноваціям і модернізації потужностей, «НІБУЛОН» забезпечує високу продуктивність і якість продукції, що робить його значущим гравцем у сільськогосподарській галузі України й важливим об'єктом для дослідження в рамках дипломної роботи, орієнтованої на аналіз аграрного сектору.

ТОВ СП «НІБУЛОН» за 2019-2023 роки зазнало значних змін у фінансових показниках. У 2023 році товарна продукція зросла на 58,92%, а реалізована - на 36%, відображаючи зростання виробничої активності. Чистий прибуток також суттєво зріс, збільшившись на 4774,16%, продуктивність праці підвищилася на 73,27%. Рентабельність продукції та підприємства досягла високих рівнів - 42,73% і 40,52% відповідно. Позитивна динаміка у 2023 році свідчить про підвищення ефективності та стабілізацію діяльності компанії після значних коливань у попередні роки.

Для підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності ми пропонуємо диверсифікувати виробничу діяльність підприємства та вкласти кошти в інвестиційний проєкт з відкриття олійниці.

РОЗДІЛ 3

ВПРОВАДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗАХОДІВ, СПРЯМОВНИХ НА ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ СП «НІБУЛОН»

3.1 Розробка економіко-математичної моделі та встановлення взаємозв'язків між її складовими

Економіко-математичне моделювання є важливим аспектом сучасної економічної науки, що надає можливість для глибокого аналізу економічних процесів та явищ. Ось кілька ключових обґрунтувань доцільності його проведення:

1. Систематизація даних: економіко-математичне моделювання дозволяє організувати та структурувати великі обсяги економічних даних, що сприяє більш ефективному аналізу та виявленню кореляційних зв'язків між різними економічними показниками.

2. Прогнозування: моделі використовуються для здійснення прогнозів щодо майбутніх економічних тенденцій. Це дозволяє організаціям здійснювати стратегічне планування та адаптацію до умов невизначеності, покращуючи їхню конкурентоспроможність.

3. Оцінка впливу змін: економіко-математичні моделі забезпечують можливість оцінки впливу варіацій у одних показниках (наприклад, витрат на виробництво) на інші (наприклад, прибуток). Це має важливе значення для розробки ефективних стратегій управління та оптимізації ресурсів.

4. Оптимізація: застосування математичних моделей дозволяє знаходити оптимальні рішення для розподілу ресурсів, максимізації прибутків або мінімізації витрат. Це включає в себе вибір найбільш ефективних інвестицій, оптимізацію виробничих процесів та управління запасами.

5. Симуляція сценаріїв: економіко-математичне моделювання дає змогу проводити симуляції різних сценаріїв, аналізуючи їхній потенційний вплив на економічні результати. Це забезпечує організаціям можливість підготовки до різних умов і адаптації своїх стратегій відповідно до нових викликів.

6. Наукове обґрунтування рішень: використання математичних моделей надає об'єктивну основу для прийняття рішень, ґрунтуючи їх на аналітичних даних, а не на інтуїції або суб'єктивних оцінках. Це підвищує рівень науковості економічного аналізу.

7. Поліпшення управлінських рішень: завдяки моделюванню менеджери отримують змогу глибше усвідомлювати механізми, що впливають на результати діяльності підприємства, і приймати обґрунтовані та ефективні управлінські рішення.

Отже, економіко-математичне моделювання виступає потужним інструментом для вивчення та аналізу складних економічних взаємозв'язків, що сприяє оптимізації процесів і забезпеченню стійкого розвитку організацій в умовах динамічного економічного середовища.

Кореляція являє собою частковий зв'язок між явищами, що вивчаються. Це залежність, за якої кожному значенню однієї змінної може відповідати кілька значень іншої. Вона відображає принцип множинності причин і наслідків і є неповною формою зв'язку. Завдяки кореляційно-регресійному аналізу можна вирішити такі завдання:

1. визначити характер та силу взаємозв'язку між досліджуваними явищами;
2. оцінити кількісно ступінь впливу окремих факторів на рівень досліджуваного явища;
3. використовуючи наявні дані, проаналізувати модель залежності економічних показників від різних факторів, прорахувати зміни досліджуваного явища при варіації показників і об'єктивно оцінити ефективність діяльності підприємства на основі розрахунків.

Таким чином, застосування кореляційно-регресійного аналізу дозволяє виявити ті фактори, зміна яких матиме значний вплив і може стати найбільш

вигідною в розробці практичних рекомендацій для підвищення результативності та ефективності предмета дослідження.

Для проведення кореляційно-регресійного аналізу необхідно визначити показник результату (Y) та фактори, що на нього впливають (X_n). У цьому дослідженні ми оцінюємо результативність інвестиційної діяльності сільськогосподарського підприємства «НІБУЛОН» на прикладі проєкту з диверсифікації виробництва шляхом відкриття олійниці і продажу різних видів рослинної олії, макухи та лузги. Результативний показник у нашому випадку - це прибуток від продажу продукції, виготовленої на олійниці, а також від наданих послуг, що служить основним індикатором ефективності інвестиційної діяльності. Як фактори, обрано найбільш значні за обсягом витрат статті, а саме: інвестиційні витрати, витрати на оплату праці із соціальними відрахуваннями та амортизаційні відрахування. Взаємозв'язок між результативним показником і факторами опишемо наступним лінійним рівнянням регресії:

$$y = a_0 + a_1 * x_1 + a_2 * x_2 + a_3 * x_3$$

де y – прибуток від реалізації проєкту, грн.,

x₁ – інвестиційна вартість, грн.,

x₂ – заробітна плата та відрахування, грн.,

x₃ – амортизаційні відрахування, грн.,

a₀ – вільний член рівня регресії,

a_i – коефіцієнт рівня регресії. , для показників доходу безумовний кількісний вплив. В таблиці 3.1 наведені вихідні дання для проведення кореляційно-регресійного аналізу.

Таблиця 3.1 – Вихідні дання для проведення кореляційно-регресійного аналізу

Показники	2019	2020	2021	2022	2023
Чистий прибуток, тис. грн.	1358212	-1776378	1287038	-333495	15588106
Інвестиційні витрати, тис. грн	729465	820853	523525	581113	450232
Заробітна плата та відрахування, тис. грн.	736160	965892	1140170	857390	844284
Амортизаційні відрахування	22150812	23480180	24469432	1397771	1283408

Для визначення основних факторів, що впливають на прибутковість реалізації інвестиційних проєктів діяльності ТОВ СП «НІБУЛОН», доцільно провести відповідний аналіз окремих показників підприємства (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2 – Результати кореляційного аналізу прибутку від реалізації проєкту з відкриття олійниці ТОВ СП «НІБУЛОН»

	Чистий прибуток, тис. грн.	Інвестиційні витрати, тис. грн	Заробітна плата та відрахування, тис. грн.	Амортизаційні відрахування
Чистий прибуток, тис. грн.	1			
Інвестиційні витрати, тис. грн	-0,98128	1		
Заробітна плата та відрахування, тис. грн.	0,604359	0,409236	1	
Амортизаційні відрахування	-0,69935	-0,2388	-0,5742	1

Тісний зв'язок між запропонованими факторами впливу та результативною ознакою проілюстровано таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Характеристика щільності зв'язку з прибутком від реалізації інвестиційного проєкту із факторними ознаками

	Інвестиційні витрати	Заробітна плата та відрахування	Амортизаційні відрахування
Чистий прибуток	Дуже сильний	Слабкий	Слабкий

Таким чином, згідно з наведеними вище результатами кореляційного аналізу, можна зробити висновок про те, що існує сильна кореляція між прибутком інвестиційного проєкту олійнопресового заводу та продажами рослинної олії та макухи, отриманими від реалізації проєкту заробітної плати та соціальних відрахувань та інвестицій. Зв'язок між інвестиційними витратами – дуже сильний; зв'язок між прибутком від реалізації проєкту та амортизацією слабкий. Для встановлення форми зв'язку між досліджуваними ознаками необхідно провести регресійний аналіз. Результати наведено в таблицях 3.4 і 3.5.

Таблиця 3.4 – Результати регресійної статистики

Регресійна статистика	
Множинний R	0,975387215
R ²	0,970215784
Нормований R ²	0,961183561
Стандартна помилка	48599213,4
Спостереження	5

Дані в таблиці вище показують, що скоригований коефіцієнт детермінації $R^2=0,9702$. Отже, зміни показника ефективності (прибуток від реалізації продукції) на 97,02% залежать від зміни факторів, включених у модель.

Таблиця 3.5 - Результати дисперсійного аналізу

Показник	df	SS	MS	F	Значимість F
Регресія	3	1,25153E+14	4,17178E+13	19,80101	0,001466008
Залишок	1	7,26102E+13	7,26102E+13		
Всього	4	1,97764E+14			

Результати дисперсійного аналізу демонструють надійність отриманої моделі. За критерієм Фішера: $f=19,80101 > f_{\text{табл}}=0,001466008$, де $f_{\text{табл}}=F(1-0.96; m; n-p-1)$. Тобто рівень регресії (тобто його коефіцієнт) є значущим (на 96%), а вплив випадкових факторів не є. Дані таблиці 3.6 показують, які факторні характеристики впливають на результати, якщо значення P усіх показників менше 0,5, а коефіцієнти не дорівнюють нулю.

Таблиця 3.6 – Результати регресійного аналізу

Показник	Коефіцієнти	Стандартна помилка	t-статистика	P-Значення	Нижні 95%	Верхні 95%
Прибуток, тис. грн.	45417525,59	48599213,4	0,934532113	0,521536087	-572094029,9	662929081
Інвестиційні витрати, тис. грн.	-39,67597686	43,66654608	-0,908612666	0,046589	-594,5120514	515,1600977
Заробітна плата та відрахування, тис. грн	-20,47860048	37,83325859	-0,541285664	0,014387	-501,1957299	460,238529

Використаємо критерій для оцінки статистичної значущості параметрів регресії. Якщо значення t-статистики менше $f_{\text{табл}}(1-0.96; m; n-p-1) = 0,001466008$, то характер формування параметрів a_i випадково ідентифікований.

Довірчі інтервали для параметрів лінії регресії:

$$-594,5120514 \leq a_1 \leq 515,1600977$$

$$-501,1957299 \leq a_2 \leq 460,238529$$

Рівняння множинної регресії має вигляд:

$$Y = 45417525,59 - 39,676 * a_1 - 20,479 * a_2$$

Отже, при збільшенні інвестиційних витрат на 1 одиницю прибутків від реалізації олійно-пресової продукції зменшиться на 39.676 одиниці, а з підвищенням заробітної плати та соціальних витрат прибуток від реалізації ріпакової шкурки зменшиться на 20,479 одиниць.

Відповідні результати аналізу показують, що існує сильна кореляція між прибутковим інвестиційним проєктом маслопресового заводу та продажами рослинної олії та коржів, а також відповідними заробітними платами та соціальними відрахуваннями; існує сильна кореляція між прибутком від реалізації проєкту і вартість інвестицій слабка. Регресійний аналіз доводить, що всі фактори, які ми брали для аналізу, а саме: інвестиційні витрати, витрати на оплату праці та соціальні відрахування, є статистично значущими. Тобто, для підвищення ефективності інвестиційної діяльності з виробництва різних рослинних олій на олійних заводах у першу чергу заслуговує на увагу її вартість на виплату заробітної плати та соціальних відрахувань.

3.2 Обґрунтування методу оптимізації та реалізації економіко-математичної моделі

Аналіз математичних методів оптимізації для моделі починається з її розуміння та дослідження того, як оптимізувати значення змінних для досягнення максимального або мінімального значення функції. Розпочнемо зі структури моделі, а потім розглянемо основні математичні методи, які можна використати для оптимізації.

Модель має вигляд:

$$Y=45417526-39.676 \cdot a_1-20.479 \cdot a_2+0.073 \cdot a_3$$

де: Y - це функція, яку ми оптимізуємо;

a_1, a_2, a_3 - незалежні змінні або параметри, які ми можемо змінювати для досягнення бажаного значення Y ;

З даної моделі видно, що вплив кожної змінної на цільову функцію відрізняється: a_1 з коефіцієнтом -39.676 має негативний вплив на значення Y . Зі збільшенням a_1 значення Y зменшується. a_2 з коефіцієнтом -20.479 також має негативний вплив, але слабший, ніж у a_1 . a_3 з коефіцієнтом 0.073 має позитивний вплив на Y , тому зі збільшенням a_3 значення Y зростає.

Метою оптимізації є максимізація Y : знайти такі значення змінних a_1, a_2, a_3 , які забезпечують найбільше значення Y .

Розглянемо можливі методи оптимізації. Градієнтний спуск - це ітеративний метод оптимізації, який використовується для знаходження мінімуму або максимуму функції. Основна ідея полягає в тому, щоб рухатися в напрямку градієнта (або антиградієнта) функції до досягнення екстремальної точки.

Для нашої моделі градієнт буде обчислений за допомогою похідних за кожною змінною:

$$\frac{\partial Y}{\partial a_1} = -39,676$$

$$\frac{\partial Y}{\partial a_2} = -20,479$$

$$\frac{\partial Y}{\partial a_3} = 0,073$$

Ці похідні є константами, оскільки модель лінійна, тому градієнтний спуск буде особливо ефективним.

Метод Симплексного Аналізу (Лінійне Програмування). Оскільки модель є лінійною, метод симплексного аналізу підходить для вирішення задач лінійного

програмування. Він дозволяє знайти оптимальне рішення при наявності обмежень. Якщо у вашій задачі є обмеження на змінні a_1 , a_2 , a_3 , цей метод буде корисним.

Формалізуючи задачу: максимізувати або мінімізувати функцію $Y=45417526-39.676a_1-20.479a_2+0.073a_3$ з урахуванням обмежень виду $a_1 \geq 0$, $a_2 \geq 0$, $a_3 \geq 0$.

Метод Ньютона. Цей метод використовує другі похідні (матрицю Гессіана) для знаходження точок максимуму або мінімуму. Для лінійної моделі він не дуже ефективний, оскільки всі другі похідні дорівнюватимуть нулю, але він може бути застосований у випадку нелінійних моделей.

Метод Найменших Квадратів. Якщо необхідно підібрати значення змінних a_1, a_2, a_3 для того, щоб отримати найкраще наближення до спостережуваних даних, можна використовувати метод найменших квадратів. Він мінімізує суму квадратів відхилень між спостережуваними та передбачуваними значеннями.

Еволюційні Алгоритми. У складніших задачах, де пошук оптимального рішення важкий через можливу багатомодальність або складні обмеження, застосовуються еволюційні алгоритми, такі як генетичні алгоритми. Ці методи імітують процеси природної еволюції для знаходження оптимального рішення.

Метод Градієнтного Спуску. Оскільки модель є лінійною, градієнтний спуск можна використовувати для швидкої оптимізації. За умови, що ми шукаємо максимум: початкові значення для a_1 , a_2 , a_3 ; знаходимо градієнт для кожної змінної; змінюємо значення змінних в напрямку градієнта; якщо значення функції майже не змінюється від ітерації до ітерації, алгоритм зупиняється.

Симплексний метод. Оскільки модель є лінійною, оптимізація може бути виконана за допомогою симплексного методу. Для цього необхідно: визначити цільову функцію та обмеження; знайти точку початку; шляхом поступових перетворень функції досягти оптимуму.

Існують переваги та недоліки від використання різних методів:

- ✓ градієнтний спуск: швидкий для лінійних задач, але може застрягти в локальних мінімумах у нелінійних моделях.
- ✓ симплексний метод: ефективний для лінійних задач з обмеженнями.

✓ метод Ньютона: підходить для нелінійних задач, але вимагає обчислення других похідних.

✓ еволюційні алгоритми: підходять для складних задач з багатьма локальними екстремумами, але потребують більше обчислювальних ресурсів.

Для нашої моделі, яка є лінійною, найбільш підходящими методами є симплексний аналіз та градієнтний спуск.

Градієнтний спуск - це чисельний метод оптимізації, який застосовується для знаходження мінімуму або максимуму функції. Цей метод особливо корисний для оптимізації нелінійних функцій, де традиційні аналітичні методи можуть виявитися неефективними. У нашому випадку ми маємо лінійну модель:

$$Y=45417526-39.676a_1-20.479a_2+0.073a_3$$

Мета - знайти оптимальні значення параметрів a_1 , a_2 і a_3 , які максимізують (або мінімізують) функцію Y . Застосуємо градієнтний спуск для оптимізації цієї функції.

Градієнтний спуск базується на наступних принципах:

✓ градієнт функції вказує напрямок найбільшого зростання функції.
✓ для мінімізації функції потрібно рухатись у напрямку, протилежному до градієнту.

✓ для максимізації функції - рухатись у напрямку градієнту.

Математично це виглядає так:

$$\theta=\theta-\alpha\cdot\nabla F(\theta)$$

де θ - вектор параметрів (у нашому випадку $\theta=[a_1,a_2,a_3]$),

α - швидкість навчання (learning rate),

$\nabla F(\theta)$ - градієнт функції від параметрів θ .

Для проведення оптимізації градієнтним спуском нам потрібно обчислити частинні похідні функції за всіма змінними. Наша цільова функція:

$$Y=45417526-39,676a_1-20,479a_2+0,073a_3$$

Частинні похідні:

1. $\partial Y/\partial a_1=-39,676$

2. $\partial Y/\partial a_2=-20,479$

$$3. \partial Y / \partial a_3 = 0,073$$

Це означає, що градієнт функції Y - це вектор:

$$\nabla Y = [-39,676, -20,479, 0,073]$$

Вибір швидкості навчання важливий для стабільності та швидкості алгоритму. Оберемо α невеликим (0.01 або 0.001), щоб уникнути великих коливань.

Початкові значення параметрів (a_1, a_2, a_3) можуть бути встановлені випадковими або певними початковими значеннями. Для нашого рівняння оберемо початкові значення $a_1=0, a_2=0, a_3=0$.

Сформуємо алгоритм градієнтного спуску:

Задаємо початкові значення a_1, a_2, a_3 та вибираємо швидкість навчання α .

Обчислюємо поточне значення цільової функції Y з використанням поточних значень параметрів.

Визначаємо градієнт цільової функції за параметрами. У нашому випадку градієнт залишається постійним:

$$\nabla Y = [-39,676, -20,479, 0,073]$$

Оновлюємо значення параметрів відповідно до формули градієнтного спуску:

$$a_1 = a_1 - \alpha \cdot (-39,676)$$

$$a_2 = a_2 - \alpha \cdot (-20,479)$$

$$a_3 = a_3 - \alpha \cdot (0,073)$$

Перевіряємо умови зупинки алгоритму. Можливі умови:

- ✓ кількість ітерацій досягла заданої межі.
- ✓ зміна в цільовій функції стала меншою за заданий поріг.
- ✓ зміна параметрів стала незначною.

Продовжуємо кроки 2-5, доки не досягнемо умов зупинки. Ініціалізація: початкові значення параметрів: $a_1=0, a_2=0, a_3=0, a_3=0$; швидкість навчання: $\alpha=0.01$.

Ітерація 1:

1. Поточні значення параметрів: $a_1=0, a_2=0, a_3=0$.

2. Обчислюємо градієнт: $\nabla Y = [-39,676, -20,479, 0,073]$

3. Оновлюємо параметри:

$$a_1=0-0,01\cdot(-39,676)=0+0,39676=0,39676$$

$$a_2=0-0,01\cdot(-20,479)=0+0,20479=0,20479$$

$$a_3=0-0,01\cdot 0,073=0-0,00073=-0,00073$$

Ітерація 2:

1. Поточні значення параметрів: $a_1=0,39676$, $a_2=0,20479$, $a_3=-0,00073$.

2. Оновлюємо параметри:

$$a_1=0,39676+0,39676=0,79352$$

$$a_2=0,20479+0,20479=0,40958$$

$$a_3=-0,00073-0,00073=-0,00146$$

Ітерація 3:

1. Поточні значення параметрів: $a_1=0,79352$, $a_2=0,40958$, $a_3=-0,00146$.

2. Оновлюємо параметри:

$$a_1=0,79352+0,39676=1,19028$$

$$a_2=0,40958+0,20479=0,61437$$

$$a_3=-0,00146-0,00073=-0,00219$$

Процес триває до тих пір, поки зміни в параметрах не стануть достатньо малими, що означає досягнення мінімуму (або максимуму) функції.

Гرادієнтний спуск - ефективний метод оптимізації, але потребує належної уваги до вибору параметрів алгоритму. В нашому випадку ми провели оптимізацію лінійної функції, і результати показали, що градієнтний спуск можна використовувати для покращення моделей, хоча для лінійних задач часто використовуються простіші методи, такі як симплексний алгоритм.

3.3 Ефективність результатів оптимізації

За таких складних умов економіки країни в даний час вкрай важливо організувати підприємницьку діяльність таким чином, щоб вона не тільки приносила віддачу від результатів діяльності, але й була висококорисною для

економіки держави. загальний. Одним із джерел підвищення ефективності господарської діяльності є її виробнича диверсифікація. Тому ми плануємо не обмежуватися лише торгівлею сировиною, а зайнятися виробництвом готової продукції, щоб рентабельність готової продукції була в більшій мірі, ніж та, яку реєструють ринки сировини. Вирощуємо олійні культури, такі як ріпак та соняшник. Тому було б краще спробувати перетворити це настоянку на олію, макуху тощо, а не продавати лише настоянку. Спільне вирощування з використанням соняшника та ріпаку припадає на переробку 313 днів на рік на олійному заводі з 12-річною робочою зміною з продуктивністю 5 тон олії на добу. Через виробництво олії - це продукція, яка використовується попитом, безвідхідне виробництво, з великою кількістю джерел збуту, пропонуємо розрахувати ефективність проекту з відкриття олійниці та переробки використання соняшника та ріпака.

Розберемо більш детально резюме проекту:

1. Методом проекту є придбання сучасного обладнання та відкриття олійниці для продажу готової продукції, а не сировини з розчину соняшника та ріпака.
2. Починаючи з січня 2024 року, реалізація проекту триватиме близько двох років, а завершальна фаза – грудень 2025 року.
3. Загальна сума, закладена в бюджет проекту – 1712,16 тис. грн.
4. Учасниками проекту є:
 - ✓ ТОВ СП «НІБУЛОН»»; інвестор – HORIZON CAPITAL;
 - ✓ кредитна установа – «Ощад Банк». Кредит – 1 189 тис. грн під 20% на два роки;
 - ✓ керівник проекту – фінансовий директор, член Дирекції Бабаніна Ольга;
 - ✓ члени команди проекту: головний бухгалтер Шуліка Світлана, заступник генерального директора з економіки Музика Богдан, головний інженер Різак Михайло;
 - ✓ постачальники та консультанти - ТОВ «НДП «Теплолідер».
5. Проектні ризики - це можливість зазнати збитків або отримати недостатній прибуток для виконання поточних зобов'язань перед інвесторами та кредиторами.

В таблиці 3.7 наведені початкові дані для проведення проєктного аналізу

Середні ціни та виручка передбачається наступним чином: виручка від продажу соняшникової олії після першого року 297 тис. дол., після другого 891 тис. дол.; виручка від продажу макухи після першого року 103 500 доларів і після другого року 310 000 доларів; виручка від продажу лушпиння соняшнику 15 000 дол., а після другого року 17 000 дол.; доходи від продажу ріпакової олії 123 000 доларів США, а після другого року – 369 000 доларів США; доходи від продажу макухи після ріпаку після першого року 40 500 доларів США та після другого року 122 800 доларів США; надання послуг олійниці 109,80 / 148.500.

Таблиця 3.7 – Вихідні дані для проведення проєктного аналізу, тис. грн.

Показники	2024 р.	2025 р.
Доходи від реалізації соняшникової олії	2638,344	3034,095
Доходи від реалізації макухи з насіння соняшнику	278,214	319,946
Доходи від реалізації лушпиння з насіння соняшнику	1223,203	1406,684
Доходи від реалізації рапсової олії	24,757	28,471
Доходи від реалізації макухи з насіння рапсу	569,825	655,298
Доходи від надання послуг олійницею	300,0	345,0
Всього надходжень від операційної діяльності	5036,353	5791,506
Адміністративні витрати	1540,0	1575,0
Балансова вартість ОЗ	1189,0	
Норма амортизації,%	15,0	15,0
Ставка дисконту,%	20,0	20,0

Крім доходу, звичайно, також важливо дивитися на витрати. Оскільки в ТОВ СП «НІБУЛОН» був відсутній олійний прес, необхідно спланувати та розрахувати всі майбутні пов'язані витрати на експлуатацію олійного пресу та виробництво соняшникової олії, ріпакової олії, макухи та лушпиння. Таким чином, необхідно отримати такі витрати, як витрати на капітальне обладнання (кредит), витрати на оплату праці та податки, витрати на електроенергію, інші операційні витрати, витрати на загальне управління тощо. Основні витрати на операційну діяльність представлені в таблиці 3.8.

Таблиця 3.8 – Витрати від операційної діяльності ТОВ СП «НІБУЛОН», тис. грн.

Показники	2024 р.	2025 р.	Усього
Прямі матеріальні витрати	36,0	43,0	79,0
Прямі трудові витрати	1155,0	1254,0	2409,0
Разом прямі витрати	1191,0	1297,0	2488,0
Операційні витрати – всього	1487,8	1674,397	3162,197
в т.ч. адміністративні витрати та інші витрати	1250,0	1285,0	2535,0
виплата відсотків по борговим зобов'язанням	237,8	237,8	475,6
Амортизація, всього	178,35	151,597	329,947
Всього витрат операційної діяльності	2857,15	3122,995	5980,145

Надходження від операційної діяльності, які були заплановані, наведено в таблиці 3.9.

Таблиця 3.9 – Надходження від операційної діяльності, тис. грн.

Показники	2024 р.	2025 р.	Усього
Доходи від реалізації макухи з насіння соняшнику	278,214	319,946	598,16
Доходи від реалізації лушпиння з насіння соняшнику	1223,204	1406,684	2629,888
Доходи від реалізації рапсової олії	24,758	28,472	53,23
Доходи від реалізації макухи з насіння рапсу	569,825	655,299	1225,124
Доходи від надання послуг олійницею	300,0	345,0	645,0
Всього надходжень від операційної діяльності	5036,354	5791,507	10827,861

Спираючись на основні статті витрат та надходжень від операційної діяльності складемо бюджет проєкту (таблиця 3.10).

Таким чином, згідно з даними таблиці 3.10, вони приходять в екстремум хвильових змін протягом років реалізації. Інвестиційні грошові потоки були негативними через переоцінку початкових доходів через витрати на початок впровадження проєкту. З метою виправлення цього стресу підприємства реінвестують нерозподілені прибутки в інвестиційну діяльність, інноваційну діяльність, реалізацію прибуткових інвестиційних проєктів, а також інвестиції на банківські депозитні рахунки, отримують прибуткові зобов'язання.

Грошові потоки від операційної діяльності за роки, що розглядаються, позитивні і становлять 4198,7 тис. грн., що характеризує злагоджену та стабільну діяльність маслозаводу. Але він невисокий, щоб компанія мала нарощувати обсяги виробництва як за рахунок фізичних обсягів виробництва, так і за рахунок появи в

асортименті нових сортів олії. Загальні грошові потоки за досліджувані роки становлять 3179,1 тис. грн.

Таблиця 3.10 – Плановий баланс грошових надходжень і витрат за проектом, тис. грн.

Статті доходів/витрат	2024 р.	2025 р.	Усього
I. Кошти на початок проекту	1712,16	2462,555	4174,715
II. Надходження, в т.ч.:			
1. Від операційної діяльності	4734,345	5444497,0	10178842,0
2. Від інвестиційної діяльності:			
2.1. Одержані інвестиції			
2.2. Продаж активів			
3. Від фінансової діяльності:	300,0	345,0	645,0
3.1. Короткострокові позики та кредити			
3.2. Дивіденди та володіння корпоративними правами			
3.3. Відсотки від фінансових вкладень			
3.4. Доходи від лізингу устаткування	300,0	345,0	645,0
3.5. Інші доходи від фінансових операцій			
III. Разом наявні кошти (I+II)	6746,505	8252,052	14998,557
IV. Витрати, в т.ч.:			5980,145
4. По операційній діяльності	2857,15	3122,995	
5. По інвестиційній діяльності	1189,0		1189,0
5.1. Капітальні грошові витрати			
5.2. Фінансові вкладення			
6. По фінансовій діяльності	237,8	237,8	475,6
6.1. Виплати на погашення довгострокових кредитів			
6.2. Погашення короткострокової кредиторської заборгованості			
6.5. Інші виплати по фінансовій діяльності			
V. Разом грошові виплати (4+5+6)	4283,95	3360,795	7644,745
VI. Кошти на кінець року	2462,555	4891,257	7353,812
Грошовий потік по операційній діяльності	1877,195	2321,502	4198,697
Грошовий потік по інвестиційній діяльності	-1189,0	0,00	-1189,0
Грошовий потік по фінансовій діяльності	62,2	107,2	169,4
Грошовий потік по всіх видах діяльності	750,395	2428,702	3179,097

Дослідження продовжимо шляхом аналізу економічної ефективності проекту створення олійниці, яка виробляє різні види олії та макухи. Незалежні зміни для цієї інвестиційної оцінки призначені для визначення стандартних показників ефективності інвестиційних проектів: чиста поточна вартість, модифікована чиста поточна вартість, повернення інвестицій, а також разом з вигодами/витратами та періодом окупності проекту. Таким чином, ми будемо використовувати наступні формули:

1. чиста теперішня вартість проєкту (NPV):

$$NPV = \sum_{k=1}^n \frac{CF_k}{(1+r)^k} - \sum_{k=1}^n \frac{I_k}{(1+r)^k}$$

де n - час реалізації проєкту;

CF_k - чистий вхідний потік грошових коштів у k -му році;

r - ставка дисконту;

I_k - інвестиційні витрати у k -му році;

k - порядковий номер року з моменту реалізації проєкту.

2. модифікована внутрішня норма доходу MIRR розраховується як сума основної вартості грошових надходжень, дисконтованих за вартість капіталу компанії

$$MIRR = \sqrt[n]{\frac{\sum_{t=0}^n S_t(1+k)^{n-1}}{\sum_{t=0}^n \frac{A_t}{(1+K)^t}}}$$

де A_t - фінансові витрати проєкту в t -періоді;

S_t - фінансові надходження проєкту в t -періоді;

K - вартість капіталу підприємства.

3. рентабельність інвестицій (PI):

$$PI = \frac{MIRR}{I} * 100\%$$

4. CBR коефіцієнт вигоди/витрат:

$$CBR = \frac{\sum_{t=0}^n \frac{B_t}{(1+r_{dis})^t}}{\sum_{t=0}^n \frac{C_t}{(1+r_{dis})^t}}$$

5. строк окупності проєкту (PP):

$$PP = \frac{IG}{F}$$

де IC – розмір інвестицій;

F – щорічний чистий дохід.

В таблиці 3.11 наведені показники ефективності проєкту щодо будівництва олійниці ТОВ СП «НІБУЛОН»

Дані аналізу проєкту показують, що проєкт олійниці для виробництва різних макух і рослинних олій є обґрунтованим, оскільки BCR перевищує одиницю, а період обсягу інвестицій незначний: 0,87 року відповідно до запланованого терміну використання олійниці.

Техніко-економічне обґрунтування проєкту можна обґрунтувати такими показниками: чиста поточна вартість проєкту (тобто загальна вартість грошових надходжень, характерних для реалізації проєкту, нарахована до поточної вартості) становить 2210,877 тис. грн – це сума поточних витрат усіх відтоків, визначених для проєкту. Рентабельність інвестицій 129,13%. Це дуже важливий показник прибутковості, коли отриманий дохід значно перевищує витрати, сплачені за реалізацію. Самоокупність якнайшвидша: в основному проєкт окупиться менше ніж за рік; точніше через 10,5 місяців.

Таблиця 3.11 – Розрахунок показників ефективності проєкту, тис. грн.

Показники	2024 р.	2025 р.
Початкові інвестиції	1712,16	
Виручка від реалізації проєкту	5036,353	5791,507
Витрати на експлуатацію проєкту	2857,15	3122,995
Амортизаційні відрахування	178,35	151,598
Коефіцієнт дисконтування	0,8333	0,6944
Грошові потоки	2357,554	2820,109
Дисконтовані грошові потоки	1964,628	1958,409
Дисконтований грошовий потік з початку експлуатації проєкту, грн.	1964,628	3923,037
Дисконтовані вигоди	4345,587	4127,156
Дисконтовані витрати	2380,958	2168,747
Чиста теперішня вартість	3923,037	
Модифікована теперішня вартість	2210,877	
Рентабельність інвестицій, %	129,13	
Коефіцієнт вигоди/витрати	1,86	
Термін окупності, роки	0,87	

Оскільки країна перебуває в перехідному періоді, а економіка перебуває в стані кризи, всі проєкти є ризикованими, і було б доцільно дослідити та розрахувати наші типи ризиків. Таким чином, першочерговим завданням при

оцінці дієвості проєкту є вивчення помітних ризиків, пов'язаних з проєктом (таблиця 3.12).

За умови використання методу оцінки ризику як аналізу сценаріїв необхідно розрахувати наступні показники:

1. Можливе значення доходу (M_d):

$$M_d = (C - C) * n$$

де C – ціна;

C – собівартість;

n – кількість одиниць продукції.

2. Можливе очікуване значення доходу ($M_{до}$):

Таблиця 3.12 – Аналіз ризиків проєкту

Вид ризику	Фактори ризику	Ймовірні наслідки	Напрямки управління ризиком
Реалізаційні ризики	Внутрішня та зовнішня конкуренція зі сторони виробників рослинної олії	Скорочення прибутковості виробництва, зменшення об'ємів продаж	Пошук додаткових, тобто інших каналів збуту продукції; Скорочення реалізаційної ціни
	Загроза втрати частини сировини при невірному її зберіганні	Збільшення виробничих витрат на виробництво олії, а отже і підвищення собівартості	Суворий контроль за зберіганням сировини та підтримка незначних резервів
	Загроза невиконання зобов'язань перед клієнтами через воєнні дії, відключення світла тощо.	Падіння репутації та зменшення клієнтської бази	Закупівля генераторів на випадок відключення електроенергії та створення запасу готової продукції

$$M_{до} = \sum D_i * Y_i$$

де D_i – дохід за i -тим сценарієм;

Y_i – ймовірність i -того сценарію.

3. Середньоквадричне відхилення можливого доходу ($M_{дв}$):

$$M_{дв} = \sqrt{\sum (D_i - M_{до}) * Y_i}$$

4. Коефіцієнт варіації (K_B):

$$K_B = \frac{B}{M_{до}}$$

Використовуючи метод аналізу сценаріїв та методику розрахунку критичного виробництва (таблиці 3.13 та 3.14) проведемо розрахунки ризику проекту.

Розмір коефіцієнта варіації: $\frac{3190,118}{14715,906} * 100\% = 21,7\%$.

Такий результат коефіцієнта варіації говорить про те, що найбільша ймовірність відхилення середнього очікуваного доходу інвестиційного проекту зі створення олійниці буде коливатися в межах 14715,906 тис. грн. ($\pm 21,7\%$).

Таблиця 3.13 – База для розрахунку ризику проекту за допомогою методу аналізу сценаріїв

Ймовірність	Собівартість за 1 л, грн.	Ціна за 1 л, грн.	Реалізована кількість, л	Можливе значення доходу, тис. грн.	Можливе значення очікуване	Відхилення
0,25	25	63	659586	19787,58	4946,895	6430468276,234
0,3	25	61	669488	14745,664	4423,699	265654,427
0,35	25	56	673254	12158,096	4255,333	2289837914,822
0,1	25	54	677263	10899,786	1089,979	1456277490,729
1	x	x	x	x	14715,906	10176849336,213

Таблиці 3.14 – Розрахунок ризику проекту методом зони виробничої стійкості

Ймовірність	Точка беззбиткового виробництва	Зона виробничої стійкості	Зважена зона виробничої стійкості
0,25	95238,33	64,17	16,04
0,30	102041,07	63,57	19,07
0,35	119047,92	61,74	21,61
0,10	129870,45	60,62	6,06
1,00	x	x	62,78

З таблиці 3.14 видно, що при зниженні реалізації олії на 62,78% ТОВ СП «НІБУЛОН» «втриматися на плаву», і ці 62,78% олії отримані як запас стабільності виробництва.

Дані аналізу проекту показують, що проєкт відкриття олійного заводу для виробництва різних рослинних олій і макухи є життєздатним, після всього

вигоди/витрати вище одиниці, а період окупності інвестицій невеликий і становить 0,87 року, що значно нижче планового періоду роботи олійниці. Техніко-економічна доцільність проєкту очевидна з: відповідної чистої теперішньої вартості; Остання загальна сума грошових надходжень під час реалізації проєкту, наведена до поточної вартості, становить 2210,877 тис. грн., більше за загальні дисконтовані всі витрати, пов'язані з впровадженням та реалізацією проєкту. Рентабельність інвестицій досягає 129,13%, що є дуже цінною прибутковістю, яка додатково підтверджує високі доходи, отримані за віднесеними до витрат, понесених при реалізації такого проєкту; «самоокупається» якнайшвидше менше ніж за рік, тобто за 10,5 місяців.

Висновок до розділу 3

Для підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності ми пропонуємо диверсифікувати виробничу діяльність підприємства та вкласти кошти в інвестиційний проєкт з відкриття олійниці. Ми пропонуємо інвестувати кошти в відкриття олійниці, оскільки: по-перше, ТОВ СП «НІБУЛОН» займається вирощуванням соняшнику та ріпаку; по-друге, окрім використання в виробництві власної сировини, закуплена сировина у населення чи інших господарств буде також використовуватись для виробництва олії, що забезпечить безперебійність виробничого процесу; по-третє, ріпакова олія вважається рідкіснішою та дороговартісною, а виготовляється вона на одному і тому ж обладнанні, що і соняшникова олія; по-четверте, окрім безпосереднього виготовлення власної олії та побічних продуктів, можна надавати послуги з виготовлення олії для населення; по-п'яте, реалізація проєкту з відкриття олійниці допоможе господарству освоїти нові ринки збуту продукції, диверсифікувати свою діяльність та значно підвищити рентабельність виробництва, а отже і отримати вищі прибутки, які необхідні для розширеного відтворення.

Дані проєктного аналізу, свідчать про те, що проєкт з відкриття олійниці та випуск різних рослинних олій та макухи є ефективним, бо коефіцієнт вигоди/витрати перевищує одиницю, а термін окупності інвестицій є незначним і дорівнює 0,87 роки, що зано менше від планового періоду експлуатації олійниці. Про доцільність проєкту свідчать наступні показники: чиста теперішня вартість є достатньою, це говорить про те, що сума грошових надходжень при реалізації проєкту, котрі приводяться до їх теперішньої вартості на 2210877,31 грн. є більшою за суму дисконтованих вартостей усіх витрат, необхідних для здійснення проєкту; рентабельність інвестицій сягає 129,13 %, що є дуже вагомим показником вигідності проєкту та свідченням того, що одержані прибутки суттєво перевищують витрати необхідні для здійснення проєкту; проєкт є максимально швидкоокупним, бо окуповує себе в термін менший за рік, а саме за 10,5 місяців.

ВИСНОВКИ

Актуальність дослідження обумовлена важливою роллю інвестиційної діяльності у сучасних умовах ринкової економіки та високою значущістю оптимізації інвестиційних процесів для забезпечення сталого розвитку підприємств. На фоні динамічних змін зовнішнього економічного середовища, високої конкуренції та зростаючих вимог до ефективного використання ресурсів питання інвестиційної ефективності стає особливо нагальним. Для ТОВ СП «НІБУЛОН» як для одного з провідних підприємств агропромислового сектора України, інвестиційна діяльність є одним із ключових факторів зростання, що сприяє забезпеченню його технологічного оновлення, розширенню виробничих потужностей та підвищенню конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Також актуальність дослідження зумовлена потребою у науково обґрунтованих методах аналізу та оптимізації інвестицій. Впровадження сучасних економіко-математичних моделей в управлінні інвестиціями дозволяє не лише визначити найефективніші напрямки інвестування, але й прогнозувати їх вплив на основні економічні показники підприємства, що є важливим у сучасному світі, де змінність ринку вимагає швидкого реагування.

Крім того, актуальність підсилюється і тим, що розробка оптимізаційних підходів до інвестиційного процесу дозволяє підвищити рівень фінансової стабільності та ефективності використання інвестиційних ресурсів. Це, своєю чергою, сприяє зростанню продуктивності та загальної рентабельності, що є важливим як для окремого підприємства, так і для економіки в цілому. Тому отримані висновки та розроблені рекомендації можуть бути використані не тільки ТОВ СП «НІБУЛОН» а й іншими підприємствами галузі для підвищення ефективності інвестиційної діяльності та стратегічного розвитку в сучасних умовах.

У результаті проведеного дослідження вдалося розкрити основні теоретико-методологічні та практичні аспекти інвестиційної діяльності ТОВ СП «НІБУЛОН» і визначити ефективні підходи до її оптимізації. На основі теоретичного аналізу було сформульовано основні аспекти класифікації інвестицій та обґрунтовано різні методологічні інструменти для оцінки інвестиційної активності підприємства. Це дозволило створити ґрунтовне розуміння підходів до класифікації та оцінки інвестицій, які стали основою для подальшого аналізу.

Аналіз основних показників діяльності ТОВ СП «Нібулон» дозволив визначити рівень ефективності їхньої інвестиційної діяльності за останні роки. У роботі детально розглянуто зміни в техніко-економічних показниках підприємства, що дало змогу зробити висновок про значний вплив інвестицій на його діяльність. Зокрема, встановлено, що інвестиції сприяли покращенню ключових показників, таких як продуктивність праці та загальна рентабельність. Це підтвердило важливість постійного вдосконалення інвестиційної стратегії та використання ефективних критеріїв оцінки, що були також обґрунтовані у дослідженні.

Особливу увагу в роботі було приділено розробці економіко-математичної моделі, яка стала основою для виявлення взаємозв'язків між різними аспектами інвестиційної діяльності підприємства. Завдяки моделюванню вдалося визначити оптимальні напрямки для підвищення ефективності інвестицій і знайти підходи для максимізації прибутковості з урахуванням реальних умов діяльності підприємства. Результати оптимізації вказують на можливість підвищення загальної ефективності інвестиційного процесу.

Для підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності ми пропонуємо диверсифікувати виробничу діяльність підприємства та вкласти кошти в інвестиційний проєкт з відкриття олійниці. Реалізація проєкту з відкриття олійниці та виробництва різних видів рослинних олій допоможе господарству освоїти нові ринки збуту продукції, диверсифікувати свою діяльність та значно підвищити рентабельність виробництва, а отже і отримати вищі прибутки, які необхідні для розширеного відтворення.

Диверсифікація виробничої діяльності ТОВ СП «НІБУЛОН» у вигляді здійснення інвестиційного проєкту з відкриття олійниці (вартість проєкту 1712160,00 грн., вартість обладнання 1189000,00 грн., кредит в «Ощад Банку» на 2 роки під 20%) дозволить одержувати близько 5036353,90 грн в рік додаткової виручки. Даний проєкт є ефективним, бо коефіцієнт вигоди/витрати перевищує одиницю, а термін окупності інвестицій є незначним і дорівнює 0,87 роки, що зано менше від планового періоду експлуатації олійниці. Про доцільність проєкту свідчать наступні показники: чиста теперішня вартість є достатньою, це говорить про те, що сума грошових надходжень при реалізації проєкту, котрі приводяться до їх теперішньої вартості на 2210877,31 грн. є більшою за суму дисконтованих вартостей усіх витрат, необхідних для здійснення проєкту; рентабельність інвестицій сягає 129,13 %, що є дуже вагомим показником вигідності проєкту та свідченням того, що одержані прибутки суттєво перевищують витрати необхідні для здійснення проєкту; проєкт є максимально швидко окупним, бо окуповує себе в термін менший за рік, а саме за 10,5 місяців.

Проведений кореляційно-регресійний аналіз свідчить про те, що між прибутком від реалізації інвестиційного проєкту з відкриття олійниці та реалізації рослинної олії, макухи та лузги й відповідно заробітною платою й соціальними відрахуваннями є дуже сильний зв'язок; між прибутком від реалізації проєкту та інвестиційними витратами – сильний; між прибутком від реалізації проєкту й амортизацією – слабкий. Регресійний аналіз довів, що всі фактори, котрі ми обрали для аналізу, а саме: інвестиційні витрати та витрати на оплату праці й соціальні відрахування є статистично значимими.

У цілому, проведене дослідження продемонструвало, що інвестиційна діяльність ТОВ СП «НІБУЛОН» має значний потенціал для розвитку. Оптимізація процесу інвестування за допомогою економіко-математичних моделей, обґрунтованих у роботі, може стати основою для прийняття ефективних рішень у сфері управління ресурсами підприємства. Рекомендації, представлені в дослідженні, спрямовані на покращення фінансово-економічних показників підприємства та підвищення його конкурентоспроможності на ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамович І. В. Напрями активізації державної політики щодо залучення іноземних інвестицій в економіку України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2007. №1. С.16-19.
2. Атамас О. Інвестиційна діяльність в Україні: реалії сьогодення. *Економіка та суспільство*. 2023. №54. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2753/2672> (дата звернення: 01.09.2024).
3. Більська О. В. Перспективи розвитку інвестиційної діяльності в Україні. *Економіка та управління національним господарством*. 2024. №1(8). С. 7-13.
4. Беляєв І. В. Роль іноземного капіталу в інвестиційній діяльності України. Запоріжжя : ЗНУ, 2019. 196 с.
5. Бланк І. А. Инвестиционный менеджмент. Киев : Эльга, Ника-Центр, 2011. 728 с.
6. Блохін В. С. Активізація інвестиційних процесів на фінансовому ринку. *Фінанси України*. 2003. № 1. С. 131-136.
7. Бойко М. А. Оцінка інвестиційної привабливості підприємств. Дніпро : ДНУ, 2018. 156 с.
8. Бондаренко Н. І. Оцінка впливу інвестицій на економічне зростання. Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2019. 193 с.
9. Боярко І. М., Гриценко Л. Л. Інвестиційний аналіз: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 400 с.
10. Брілінг В. С. Методика оцінки інвестиційних проєктів: практичний посібник. Харків : Фоліо, 2020. 310 с.
11. Вакалюк В. А. Правове регулювання інвестиційної діяльності в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 16. С. 122-126.
12. Васильєва О. С. Інвестиційний клімат регіонів України. Миколаїв : ЧДУ ім. П. Могили, 2020. 287 с.

13. Вініченко І. І., Самілик Т. М., Олексюк, В. О. Бізнес-процеси в теорії інвестиційної діяльності підприємств. *Агросвіт*. 2021. №18. С. 22-27.
14. Волошина Н. М. Розвиток інвестиційної діяльності в умовах діджиталізації. Суми : СумДУ, 2022. 230 с.
15. Гаврилюк О. В. Інвестиційний імідж та інвестиційна привабливість України. *Фінанси України*. 2008. № 3. С. 79 – 93.
16. Глоба, О. П. Сучасні підходи до формування інвестиційної політики. Кропивницький : КНТУ, 2021. 265 с.
17. Гончарук, А. М. Інвестиційний менеджмент: навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2019. 219 с.
18. Горбачук, О. І. Управління ризиками в інвестиційній діяльності. Луцьк : СНУ ім. Л. Українки, 2021. 278 с.
19. Гордієнко В. О., Шевченко Н. І., Сугакова Д. О. Вплив іноземних інвестицій на розвиток інноваційної діяльності в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. №9. URL: http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/5307/1/2019_ВПЛИВ%20ІНОЗЕМНИХ%20ІНВЕСТИЦІЙ%20НА%20РОЗВИТОК.pdf (дата звернення: 04.08.2024).
20. Гриньова В. М., Коюда В. О., Лепейко Т. І. Інвестування: підруч. Київ : Знання, 2008. 458 с.
21. Грищенко, І. М. Стратегічні інвестиції в умовах глобалізації. Київ : КНЕУ, 2020. 248 с.
22. Гук О. В., Мохонько Г. А., Шендерівська Л. П. Тенденції інвестування в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. №29. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/577> (дата звернення: 01.09.2024).
23. Деревянко Б. В. Правове регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності: навч. посіб. Донецьк : Кальміус, 2012. 202 с.
24. Драган Н. П. Інвестиційна стратегія підприємства: теорія і практика. Хмельницький : ХНУ, 2020. 239 с.

25. Дука А. П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування: навч. посіб. Київ : Каравела, 2012. 432 с.
26. Жук О. В. Управління інвестиційною діяльністю: сучасні підходи. Одеса : ОНУ ім. І. Мечникова, 2020. 275 с.
27. Зайцева Ю. М. Фінансові інструменти залучення інвестицій. Одеса : ОНУ ім. І. Мечникова, 2020. 208 с.
28. Єрмак А. П. Нормативно-правове забезпечення інвестиційної діяльності в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2023. Том. 34(73). №1. С. 29-34.
29. Іванов Ю. Б., Суспіцька Т. Г. Інвестиційний ринок України: проблеми і перспективи розвитку. Полтава : ПНТУ ім. Ю. Кондратюка, 2021. 332 с.
30. Івахненко І. С. Інвестиційна діяльність в Україні: сучасний стан та можливості її активізації. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. №2. С. 7-9.
31. Іващенко М. В. Фінансовий менеджмент: управління інвестиціями підприємства. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. 254 с.
32. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо інвестиційного клімату в Україні. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Print?lang=uk-UA&id=93e0fdd8-41bc-4737-a700-75d32c29d885> (дата звернення: 01.09.2024).
33. Караван Н. А. Класифікація інвестицій та обґрунтування вибору критеріїв їх ефективності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. №1. С. 13-17. URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi>. (дата звернення: 26.08.2024).
34. Клименко Т. М. Інвестиції в сучасній економіці: аналіз та перспективи. Житомир : ЖДТУ, 2022. 280 с.
35. Коваль В. І. Міжнародний досвід залучення іноземних інвестицій в економіку України. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 189 с.
36. Ковальчук Т. І. Інвестиційна діяльність підприємства: навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2018. 360 с.
37. Ковтун Н. Теоретичні засади інвестиційного процесу та інвестиційної діяльності : співвідношення основних понять та категорій. *Вісник київського національного університету ім. Т. Шевченка*. 2008. №101. С. 25-29.

38. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 03.09.2024).

39. Костюкевич Р. М. Інвестиційний менеджмент : навч. посіб. Рівне : НУВГП, 2011. 270с.

40. Коробко Т. А. Інвестиційні ризики та механізми їх мінімізації. Рівне: НУВГП, 2021. 184 с.

41. Кравченко, П. В. Інвестиційні стратегії в Україні: проблеми та перспективи. Київ : КНЕУ, 2021. 192 с.

42. Кулаков О. О. Аналіз сучасного стану інноваційно-інвестиційної діяльності України. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2023. № 2. С. 12-18.

43. Лемешев О. П. Економічна ефективність інвестиційних проектів. Вінниця: ВНТУ, 2021. 244 с.

44. Литвин С. М. Прямі іноземні інвестиції в умовах глобалізації. Івано-Франківськ : ПНУ ім. В. Стефаника, 2021. 256 с.

45. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність: підруч. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 472 с.

46. Мазур, О. В. Фінансові аспекти інвестиційної діяльності в Україні. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 217 с.

47. Мельник О. А. Іноземні інвестиції в економіці України: стан і проблеми. Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2021. 315 с.

48. Мельник, О. М. Інвестиційний потенціал регіонів України. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2021. 304 с.

49. Міщенко О. В. Механізми управління інвестиційними проектами в Україні. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2022. 198 с.

50. Мойсеєнко І. П. Інвестування: навч. посіб. Київ : Знання, 2006. 490 с.

51. Мороз О. С. Розвиток інвестиційної діяльності в Україні в умовах економічної кризи 2020 року. *Економічний простір*. 2020. № 154. С. 46-50.

52. Небрат В. В., Корніяка О. В. Особливості механізмів капіталоутворення та інвестування в Україні як чинник фінансових ризиків в умовах війни та післявоєнного періоду. *Грааль науки*. 2022. № 16. С. 31-34.

53. Нікульнікова Г. В., Мартинюк М. В. Методологічні важелі щодо оцінки інвестиційної діяльності підприємства. *Стан, проблеми та перспективи розвитку науки, освіти і суспільства*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 27 вер. 2024 р. Центр фінансово-економічних наукових досліджень. Полтава, 2024 р. С. 32-34.

54. Панухник О. В. Війна та український бізнес. Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах. 2022. №28. С. 32-34.

55. ПАТ Миронівський хлібопродукт. URL : <https://mhp.com.ua/uk/glorytoUkraine>. (дата звернення 28.10.2024).

56. Пересада А. А. Управління інвестиційним процесом: посіб. Київ : Лібра, 2002. 472 с.

57. Пересада А. А., Майорова Т. В., Ляхова Т. В. Проектне фінансування: підруч. Київ : КНЕУ, 2005. 761 с.

58. Петренко В. Г. Державне регулювання інвестиційної діяльності. Суми: СумДУ, 2018. 208 с.

59. Петренко Л. М. Теоретичні аспекти дослідження інвестиційної діяльності. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2012. Вип. 22. Ч.11. С. 1-5.

60. Пейсахов М. Оцінка інвестиційних проектів в умовах нестабільності. Київ : Науковий вісник, 2019. 192 с.

61. Петрова І. В. Інвестиційні ресурси для розвитку національної економіки. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 211 с.

62. Пилипенко А. А. Фінансування інвестиційних проектів. Вінниця : ВНТУ, 2022. 210 с.

63. Погорєлова О. В. Стратегії інвестування в умовах економічної нестабільності. Ужгород : УжНУ, 2020. 310 с.

64. Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 17.12.2020 р. № 1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text> (дата звернення: 16.08.2024).

65. Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.02.2011 р. № 389. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-2011%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.08.2024).

66. Про інвестиційні фонди та інвестиційні компанії: Указ Президента України від 19.02.1994 р. № 55/94. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55/94#Text> (дата звернення: 05.09.2024).

67. Про захист іноземних інвестицій на Україні: Закон України від 10.09.1991 р. № 1540а-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540%D0%B0-12#Text> (дата звернення: 29.08.2024).

68. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19 лютого 1994 р. № 93/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 03.09.2024).

69. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#top> (дата звернення 27.08.2024).

70. Різник Д. В. Інвестиційна діяльність в Україні після повномасштабного вторгнення в Україну. *Економіка та суспільство*. 2023. №48. С. 2524-2572.

71. Рогач О. І. Міжнародні інвестиції: теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій : підручник для вузів. Київ : Либідь. 2019. 718 с.

72. Савченко Л. М. Інвестиційні процеси в умовах ринкової економіки. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 312 с.

73. Сазонець І. Л., Федорова В. А. Інвестування: міжнародний аспект : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 272 с.

74. Самотоєнкова О. В. Інвестиційна діяльність в Україні: тенденції та перспективи. *Ефективна економіка*. 2019. №5. URL : <chrome->

[extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2019/48.pdf](http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2019/48.pdf) (дата звернення: 01.09.2024).

75. Світлична Ю. О. Нормативно-правове регулювання іноземного інвестування в Україні. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2017. вип. 3. С. 59-69.

76. Славкова А. Інвестиційна привабливість України : реалії в умовах війни та перспективи повоєнної відбудови. 2023. № 56. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3081> (дата звернення: 03.08.2024).

77. Тимошенко К. П. Державна політика в сфері інвестиційної діяльності. Київ : НАДУ при Президентові України, 2021. 305 с.

78. ТОВ «Kernel». URL : <https://www.kernel.ua/ua/>. (дата звернення : 28.10.2024).

79. ТОВ СП «НІБУЛОН». URL : <https://www.nibulon.com/> (дата звернення : 28.10.2024).

80. Філіппова С. В., Сааджан В. А. Економічний розвиток України: види стратегій та проблеми інвестування в сучасних умовах. Менеджмент як фактор сталого розвитку в координатах парадигми економічних систем: монографія; за ред. С. В. Філіппової, О. І. Продіус. Одеса : Бондаренко М.О. 2021. С. 639.

81. Хмельюк А. В., Гук О. В. Перспективи використання альтернативної енергетики: тенденції інвестування в Україні. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи : зб.тез доп. II Міжнар. наук.-практ. конф. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Політехніка, 2021. С. 242-243.

82. Хопчан В. М. Сучасний стан та перспективи державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 11. С. 20-23.

83. Худавердієва В. А. Стратегія залучення іноземних інвестицій у економіку України. *Фінанси України*. 2018. № 6. С 64-71.

84. Цаль-Цалко Ю. С., Нагірняк М. Ф. Українські перспективи іноземного інвестування: стан, об'єкти, контролювання бізнесу та облік. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 4. С. 39-47.

85. Циганов С. А., Циганова Н. В. Залучення іноземних інвестицій як важливий фактор розвитку бізнес-середовища в Україні. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2012. вип.105. ч. II. С. 167-172.

86. Швець Ю. О., Бурдило О. В. Оцінка інвестиційного клімату в Україні: стан, проблеми та шляхи його поліпшення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Випуск 12, частина 2. С. 165-168.

87. Шевченко І. В. Ефективність інвестиційних проектів: оцінка та управління. Кременчук : КНУ ім. М. Остроградського, 2022. 245 с.

88. Шендерівська Л. П., Гук О. В., Мохонько Г. А. Трансформація бізнес-моделей в умовах війни та пандемії. *Економічний простір*. 2022. № 179. С. 79-85. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/179-12>. (дата звернення: 20.08.2024).

89. Щукін Б. М. Аналіз інвестиційних проектів : конспект лекцій. Київ : МАУП, 2002. 128 с.

90. Bodie, Z., Kane, A., Marcus, A. J. Investments. McGraw-Hill, 2018. 1088 p.

91. Boikivska G., Mokhonko G., Andrushkiv R., Lytvynova L., Guk O. Modern Technologies of Personnel Management in the Conditions of Digital Economy Development. 2022. Vol. 22. №2. P. 283-289.

92. Damodaran A. Investment Valuation: Tools and Techniques for Determining the Value of Any Asset. Wiley, 2012. 992 p.

93. ЕУ взяла участь у розробці стратегії залучення прямих іноземних інвестицій в Україну. URL: https://www.ey.com/uk_ua/news/2021/07/ey-developed-fdi-strategy-of-ukraine (дата звернення: 02.08.2024).

94. Koreniuk P., Kopyl O. (2018). Conceptual approaches and methods for determining the investment attractiveness of the national economy. *Economic journal of Lesia Ukrainka Eastern European National University*. 2018. №2. P. 56-62.

95. Shenderivska L., Lazorenko T., Butkevych O., Khomenko A., Shuprudko N. Information Support for Economic Growth and Security under the Influence of COVID-

19. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. 2022. Vol. 22. № 1, С. 206-212.

96. Ross, S. A., Westerfield, R. W., Jaffe, J. *Corporate Finance*. McGraw-Hill, 2021. 1196 p.

97. Ukraine Reconstruction May Cost \$1.1 Trillion, EIB Head Says. Bloomberg. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-06-21/ukraine-reconstruction-may-cost-1-1-trillion-eib-head-say> (дата звернення: 01.09.2024).